SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Polis şefleri, işverenler, askerler koltuğa koşuyor

Meclis'e bir onlar giremedi

■ Yazısı 14. sayfada



Seçimlerde muhafazakar, faşist, polis ittifakına karşı

'Sol blok'la barışa

Haber ve yazıları 4 ve 5. sayfalarda



Zapatistler Meksika Hükümeti'ni zorluyor

■ YAZISI 10 ve 11. SAYFALARDA

Alevi hareketinde yol ayrımı ve sol

■ HABERİ 12 ve 13. SAYFALARDA

HABİTAT: Bir G-7 zirvesi

■ HABERİ 6. SAYFADA

Sabetaycılar; adeta Yahudi Şiileri

■ YAZISI 8. SAYFADA

● TARİH: 11 KASIM 1995 ● SAYI: 39 ● FİYATI: 50.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Dikkat! ABD 'kaygı' duyuyor...

ABD Dışişleri Bakanlığı Uyuşturucu Maddelerle Mücadeleden Sorumlu Bakan Yardımcısı Gelberd, "Türkiye üzerinden yapılan uyuşturucu madde kaçakçılığı akımındaki dikkat çekici artıştan büyük kaygı duyduklarını, ve bu yoldan kazanılan kara paranın aklanmasını önleyecek (Türkiye'de) yasal düzenlemeler bulunmaması konusundaki kaygılarını Ankara'ya iletmiş."

Haber böyle...

"Bunda ne var" diyeceksiniz... "Böyle bir durumdan kaygı duymaktan doğal ne olabilir ki?..."

Sizin bu düşüncenize ne yazık ki katılamıyoruz... O zaman nedenini anlatalım...

Uyuşturucu ticareti, başta L. Amerika olmak üzere, bütün "dövize muhtaç" ülkelerde devletin gözetim ve denetiminde yapılan en karlı ticarettir. Eski Sovyetler'deki bilim adamları, bir zamanlar, Orta Amerika ülkelerinde milli gelirin yarısından fazlasını uyuşturucu ticaretinden elde edilen "görünmeyen" gelirlerin oluşturduğunu saptamışlardı. Onların tahminlerine göre, Türkiye'de bu oran yüzde yirmiler civarındaydı.

Bu birinci olgu...

Önemi şurada... Uyuşturucu ticaretinin PKK'nin elinde olduğuna dair iddialar uyuşturucu ile mücadeleyi PKK'ye karşı mücadeleyle birleştirme taktiğinin bir ürünü... Şu ya da bu silahlı örgütün devletin bilgi ve denetimi dışında uyuşturucu ticaretini elinde tuttuğuna her şeyden önce Türk narkotik polisi inanmaz.

Diğer yandan, milli gelirde büyük bir paya sahip bu kara paraların ortaya çıkarılması ve uyuşturucu ticaretinin kökten önlenmesi sıradan bir polisiye iş değil, düpedüz bir sistem meselesidir. Bizde mafyanın memlekete egemen oligarşik grubun ayrılmaz bir bileşeni olması rastlantı değildir. Uyuşturucuda



"milli çıkar" her şeyin üstündedir. Binlerce genç, uyuşturucunun kurbanı olsa bile...

İkinci olguya gelince...

Birkaç yıl önceyi hatırlayalım... ABD askerleri Panama'yı işgal etmiş ve devlet başkanı Noriega'yı yargılamak üzere ABD'ye götürmüştü... Bu askeri harekatın gerekçesi neydi? Tıpkı bir ara Guatemala'ya asker çıkarttıkları zaman öne sürüldüğü gibi, ABD Panama'yı "uyuşturucu ile mücadele" gerekçesiyle işgal etmişti.

Bir ara Türkiye'deki haşhaş ekimini yasaklatmak için ABD'nin Türkiye'ye baskı yaptığını da bu hatırlatmaya ekleyelim.

Kısaca uyuşturucu sorunu çok yönlü bir sorun olarak karşımızda duruyor. İşin bir yanı şu: Sefalet uçurumuna itilen ülkeler, zengin Kuzey'den bu ticaretle hem bir tür "öç", hem de döviz alıyor. Tıpkı masum insanları hedef alan terör eylemlerindeki irrasyonel ruh haliyle, vurgun yapma güdüsü bu ticarette iç içe geçiyor. İşin diğer yanı, genç nüfusun üretim dışına itilmesine karşı bir önlem işlevi görüyor bu uyuşturucu ticareti... Genç nüfus mafyalaştırılıyor, mafyalaşan bu nüfus karşıt çeteler halinde birbirine kırdırılıyor... Nihayet işin en ilginç yanına gelebiliriz; ABD için uyuşturucu ile mücadele, yoksul ülkelere karşı tüm insanlığın kabul edebileceği bir tehdit ve iç işlerine karışma vesilesi oluyor. Panama'yı gerçekten uyuşturucuya karşı mücadele gerekçesi ile işgal ettiği iddiasına, Panama Kanalı üzerindeki ABD egemenliğinden haberdar olan ve Panama'nın bu egemenliğe itiraz ettiğini bilen insanlar elbette gülüp geçecektir.

İsterseniz hayli tartışmalı da olsa, bir olguyu daha dile getirelim. Zengin ülkeler, "soğuk savaş"tan sonra, dünya ticaretini yeniden düzenlemeye girişirlerken, dünya pazarında söz sahibi olmak isteyen bütün öteki ülkelere ekonomilerini liberalleştirme zorunluluğunu dayattılar. "Özelleştirme" şartı, dünya pazarında, sözüm ona "devlet sübvansiyonu" yapan ülkelerin haksız rekabetini önlemek, gerçekte onların eşitsiz konumlarını KİT'lere dayanarak bir nebze olsun hafifletmelerine fırsat tanımamak amacını taşıyor. Ya KİT'ten ya da dünya pazarinda serbestçe iş yapmaktan vazgeç deniyor.

Uyuşturucu sorunu da tıpkı KİT'lerin gördüğü işleve benzer bir işlev gördüğü için ABD'nin "insansız" ve "insafsız" düşünen aygıtlarının gündemine geliyor... Uyuşturucu gelirinden yoksun kaldığında pek çok ülkenin dünya pazarında at oynatmak için dizlerinde derman bulamayacaklarını tahmin etmek zor değil.

"Eee, yani ne demek istiyorsun" diye soracaksınız.

Fazla bir şey değil.

Tıpkı Kürt sorunu gibi... Eğer bu sorunu emperyalistler çözerse kötü olur, halklarımız kendi arasında çözerse iyi olur.

Uyuşturucuya karşı devlet dışı halk girişimleri savaşır ve sonuç alırsa iyi olur, yok eğer bu işe ABD el atacaksa, biliniz ki bu başımıza uyuşturucudan da beter bela getirir.

Harlem'de koca bir siyah derili nüfus uyuşturucudan kırılırken, bunun bir milyon siyah adamın alanlarda toplanmasından bin kere daha iyi olduğunu sinsice hesaplayan Sam Amca'nın, bizim barlarımızda uyuşturucuya kurban giden genç insanlarımızı düşündüğüne kargalar bile güler...

Uyuşturucuya karşı savaş halkın savaşıdır.

Muhkem bir parti...

Ne demiş bir DYP yöneticisi? "Sağ yanımızda MHP, sol yanımızda CHP var. Kolay mı bunları bir arada tutmak?" demiş.

Doğru söylemiş. Kolay değil tabii ama, adamdaki iddiaya bakın siz. Zoru başarmak kadar, başarmaya talip olmak da besbelli, her babayiğidin harcı olmayan bir cüret gerektiriyor ki, halen ülkeyi yönetenlerde eksiği hiç duyulmuyor. CHP Genel Başkanı'nın, "sol yanda" yer alaraktan ülkeyi hükümetsiz bırakmama azmi, kararlılığı ve telaşının da içeriği böylece adeta bir "zorunluluk" olarak kendiliğinden belirleniyor. Hegel'in "özgürlük zorunluluğun idrakidir" vecizesinden hareketle, tarihin en özgür başbakan yardımcısının, idrakinden sual olunmaz CHP Genel Başkanı olduğu söylenebilir!

Öyle olunca vali, vali yardımcısı, kaymakam, polis müdürü, olağanüstü hal valisi, vb. türünden bir alay -hemen hepsi de ardında bir dizi resmi belgeli ya da halktan tanıklı tedip, tenkil, baskın, yargısız infaz türü efal ve amal taşıyan- devlet ricalinin sağı solu böylesine muhkem bir partiden adaylığa talip olmasına, aynı CHP Genel Başkanı'nın itirazı biraz tuhaf kaçmıyor mu?

Böyle bir itiraza papuç bırakmayacak cüret sahipleri şükür ki, siyaset sahnemizde fazlasıyla mevcut. Onlar idraklerinin gereğini hiç ikircimsiz yerine getirmekten elbette çekinmeyeceklerdir ama, yine de en azından SÖZ okurlarının kafasını kurcalayacak bir küçük nokta var:

Söz konusu zatı muhteremler aday olarak seçim kampanyasında ya da seçilmiş milletvekilleri olarak seçmenleri ve halk önünde nasıl boy gösterecekler? Epeydir memurluktan amirliğe terfi etmiş zevat olarak kuşandıkları devlet zırhından soyunmaya zorlanmaları hangi insafa sığar? Vekillik görevlerinin ifası sırasında her birine kaç koruma tahsis edileceği, seçim ve siyaset meydanlarını dolduran "kalabalık"larla aralarına kaç metre mesafe konulacağı, bir olay çıktığında asayişin meşe sopasıyla mı, yoksa lastik copla mı, ya da yaylım ateşle mi, yoksa tazyikli suyla mı sağlanacağı konusunda rekabet, ihtilaf ve nihayet kavga çıkması halinde ise, seçimle işbaşına gelecek "çözüm ve hizmet" hükümetine millet nezdinde güven sorunu gündeme gelmez mi?

Gelmeyeceği, gelse de bir dert olmayacağı varsayımının bir yanlarında CHP, öbür yanlarında MHP ile "tek baş"larına iktidara yürüyen DYP zimmamdarlarının temel siyaset felsefesi olduğu bir kere daha anlaşılıyor. Her halükârda ve her hal ve vaziyette asayişi şöyle ya da böyle berkemal kılmak bu ülkede artık tek temel çözüm ve hizmet olduğuna göre, vekaletin emin ellere emanet edilmesinin de teminatı, "Ya onlar, ya da onlar!" değil midir?

Evet, efendiler!

CHP Genel Başkanı ve tüm bağrı açık ya da utangaç CHP taraftarları ve sempatizanları DYP'lilerin solunda aldıkları vaziyetin icabını yerine getirmekten zinhar geri durmamalıdırlar. Asayiş -Can Yücel diliyle- "berkemalist" olduktan sonra seçimin -erkeni olsun, ertelemelisi olsun- "gereken" sonucuna katlanmak hepimizin boynunun borcudur.

Cürette keramet vardır!

Bir Güreş uğruna yarab, ne güneşler batıyor...

MSB Vefa Tanır şöyle bir açıklama yaptı: "Biz Kilis'i Güreş Paşa'nın hatırına il yaptık. Yine de oradan iki sıfır çıkmaz (yüz oy bile alamayız demeye getiriyor) Güreş Paşa'nın Kilis'ten aday olması hata olur. Yerinde olsam Türkiye adayı olurdum..."

Şu işe bakın... Güreş Paşa'nın hatırına Kilis il yapılıyor ve yine Güreş Paşa'nın gül hatırı için DEP milletvekilleri TBMM'den yaka paça atılıp, tutuklanıyor...

DYP-CHP hükümetinin önünde Güreş Paşa'nın hatırı ne kadar büyük, muhteşem ve karşı konulmaz ise, Kilis halkının önündeki hatırı iki sıfır bile etmiyor...

Şimdi merak ediyoruz: Bugüne kadar hangi ilçeler kimin hatırı için il yapıldı? Ve Güreş Paşa Türkiye milletvekili adayı olursa, onun Kürtler arasındaki hatırı kaç sıfır edecek, Türkler arasındaki hatırı kaç sıfır edecek?

Bize kalırsa çalışanların önünde onun hatırı değil iki, bin, yüzbin ve milyon kere milyon sıfırdır... Ne çok ne de az...



Cinayeti kışkırtan anket

Polis örgütünün topyekun, en muktedir şefleriyle DYP'ye girişi medyada polis sempatizanlarını da harekete geçirdi. Kupürde görüldüğü gibi, tam sayfa polis haberleri gazeteleri kaplamaya başladı. Gizli iktidarın açığa çıkışı öylesine gürültülü oldu ki, Genelkurmay, Jandarma Genel Komutanı Teoman Koman'ı bir nezaket ziyareti bahanesiyle konuşturdu. Ordunun polisten duyduğu rahatsızlık Mesut Yılmaz'a, oradan da medyaya yansıtıldı.

Evrensel'de Faik Bulut bu ziyaretin aynı zamanda Mesut Yılmaz'a karşı hazırlandığı söylenen bir suikastle ilgili olduğunu yazdı. Ona göre, bu suikastin hazırlanmasında DYP'ye giren polis şeflerinin bir ilişkisi olabilir.

Geçelim... Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz bir başka konu var. Konu İstanbul'un yeni Emniyet Müdürü'nün "kafa koparmaya geldim" sözlerinin yer aldığı haberin yanı başında açıklanan bir anket...

Doğrudan doğruya emniyet teşkilatı tarafından hazırlatılan ankette öyle bir soru var ki, bu adeta yargısız infazları meşrulaştırma amacına dönük formüle edilmiş. Şöyle: "Bazı operasyonlarda polis, teröristleri ölü ele geçiriyor. Sizce: a) Polis tamamiyle haklı, b) Polisin hatası var, c) Fikrim yok.."

Yanıtların ne olacağını SÖZ okuru peşinen biliyor olsa da ekleyelim: "Polis tamamiyle haklı" diyenler yüzde 68.3, "polisin hatası var" diyenler yüzde 18.5, "fikrim yok" diyenler ise yüzde 13.3 oranında imiş.

Sabah gazetesi bu anketi şöyle yorumluyor: "Araştırmaya göre, halk polisin teröristleri ölü ele geçirmesini normal karşılıyor ve polisi bu konuda haklı buluyor."

Böyle bir anketin kamuoyu hazırlayıcı niteliği apaçık ortadadır. Anket sorusu tümüyle denekleri yönlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Eğer soru "polis teröristleri canlı olarak ele geçirmeli mi" biçiminde sorulsaydı, ve yanıtlar evet-hayır şıklarını içerseydi, bizzat yargısız infazlarda bulunmuş polisler bile soruyu "evet" diye yanıtlamak zorunda kalırdı.

Anket sorularının düzenlenişi, o anketi yapanların maksadını gün gibi ortaya çıkarır. Bu anket, yargısız infazlara karşı oluşan tepkileri etkisizleştirmek ve insan avına meşruiyet kazandırmak amacını taşıyor.

Bu anketi kimin ya da kimlerin hazırladığı derhal açıklanmalıdır. Çünkü anketin içeriği sosyolojik gerçekleri ortaya çıkartan bilimsel bir nitelik taşımıyor. Cinayeti teşvik ederek, suç oluşturuyor.

TOBB'nin Doğu Ergil'e yaptırdığı Kürt sorununa ilişkin araştırmanın koparttığı gürültü düşünülürse, ve kimi "bilim" adamlarının ve kadınlarının bu araştırmanın "bilimsel olmadığına" dair fetvalar verdikleri hatırlanırsa, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün hazırlattığı bu araştırmaya da aynı tepkinin gelmesini beklemek hakkımızdır.

Hiçbir hukuk devletinde polisin insan öldürmesine "halk desteği" istenemez, halkın bu tür öldürmeleri "haklı" bulduğu yayılamaz, böylece polisin operasyonlarda keyfi olarak insan öldürmesi teşvik edilemez.

Bu anket, yıllardan beri her kanlı operasyon sırasında, malum kalabalıklara "en büyük polis, bizim polis" diye bağırtma yönteminin bir devamından ibarettir. Bu "linç" pratiğine sözüm ona "bilimsel" bir kılıf giydirme gayretidir.

Neredesiniz anlı şanlı "sosyologlarımız", TV programcılarımız...

Deyeceksiniz ki, neden TOBB raporuna soruşturma açan DGM'leri göreve çağırmıyorsunuz?

Çağıralım da "infaz" mı olalım....

Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge....

"Bize Meclis Yolları, Size Kurşunlar..."

Nedir bu?..

Sanki "terörist"ler bir yandan Meclis yollarına koyulmuş, diğer yandan da birilerini "kurşun" yağmuruna tutmuş...

Değil elbette... Bu sözler, Fatih Çekirge'nin 5 Kasım tarihli Sabah'taki yazısının başlığı... Konusu malum konu... Polis teşkilatının "eylemli" olarak Meclis'e girme "teşebbüsü"ne karşı şuradan buradan yükselen itiraz seslerine "itiraz" ediyor Fatih Çekirge...

Bakın neler de neler yazmış:

"Şimdi bir şövalye ruhu ayaklanmaktadır... Bu insanların siyasete girmesi, Türkiye'nin kahramanlarına çok demokratik bir yoldan 'onurlanma alternatifi' sunmasıdır..." Çekirge bir sıçrayışta bunları söylüyor, ikinci sıçrayışta da şunları: "...MİT Müsteşarı siyasete girerse ne olur? İşte bir örnek, ABD eski başkanı



George Bush daha önce CIA'nin başındaydı..."

CIA Başkanı ABD Başkanı olunca ne oldu demeye getiriyor Çekirge. Geçerken söyleyelim... Körfez savaşı oldu... Yetmez mi?

Medyada bir polis lobisi oluştuğu gün gibi meydanda... Devam edelim...

"Böylece 1980 öncesinin bakanlık koridorlarında, 'iki büklüm' dolaşıp, milletvekillerine, iktidar partisinin il başkanlarına gizlice yaltaklanan 'memur zihniyeti' artık tarihe karışmaktadır."

Bunun yerini ne almaktadır... Bunun yerini, iktidar milletvekili Salman Kaya'nın kafasını kıran, DEP milletvekillerini sille tokat Meclis'ten dışarıya atıp, boşalan yeri kendisi dolduran "memur" tipi almaktadır. Çekirge buna "şövalye ruhu" diyor işte... Üstelik "ayaklanan" bir ruh bu... Genelkurmay'ın bile huzurunu kaçıran bir ayaklanma... Sirenlerle "Meclis yoluna" giriyorlar...

Sonuç ne? "Herkes açıkça ve cesaretle tavrını koymaktadır" diyor Çekirge.. Siz ne dersiniz? Çekirge de kendi tavrını "açıkça ve cesaretle" ortaya koymuyor mu? Her kriz maskeleri yırtıp atıyor...



Özer Çiller kişiliksiz mi?



Hürriyet, Benazir Butto ile bir söyleşi yapmış. (9 Kasım) Söyleşide şu soru yöneltiliyor, Pakistan'ın Çiller'i Benazir Butto'ya: "Eşiniz Butto soyadını kullanmak ister mi?" Yanıt düşündürücü: Eşimin kişiliği çok kuvvetlidir. İnsanların Bay Butto diye çağırma hatasına düşmesine izin vermez..."

Şimdi gelin tartışalım. Özer Uçuran Çiller'in kişiliği mi çok zayıf, yoksa Özer Çiller feminist bakış açısından erkek egemenliğinin "soyadı"nda somutlanan dışa vuruş biçimiyle mi mücadele ediyor?

Hatice arkadaşımız tartışmaya bir başka boyut katıverdi. Karısının soyadını alan bir erkeğin ne kişiliğini tartışmak doğru, ne de onun feminist bir bakış açısına sahip olduğunu söylemek... "Bana kalırsa", diye devam etti, Özer Çiller esaslı bir sermayeci, Çiller soyadını olsa olsa firma adı olarak kullanıyordur.

SABAH devletçi mi, özelleştirmeci mi ?

Uzan Ailesi ile Çiller Ailesi arasındaki kavga, özelleştirilen devlet mülkiyetine kimin el koyacağı kavgası...

Kavga, Çukurova Elektrik A.Ş'ne devletin el koymasıyla birlikte, büsbütün kızıştı. Kimi hızlı özelleştirmeciler "böyle uygulamaların özelleştirme politikasına karşı güvensizlik yaratacağını" söyleyedursunlar, Sabah gazetesi -siyaseten Çiller Ailesi'nden yana bir özelleştirmeci gazete olarak ne yaptı acaba?..

Şöyle bir haber yayınladı: "Büyük Sevinç"... Bu haberin başlığı... Ve haberin kendisi: "Kendi evlatları gibi gördükleri Çukurova Elektrik A.Ş.'nin devlet kontrolüne geçmesi Adana halkı arasında büyük sevinç yarattı."

İşte böyle... Şimdi soralım... Sabah gazetesi devlet kontrolünden mi yana, yoksa özelleştirmeden mi?

Bu soruya verilecek yanıtın önemi yok. Yanıtı belli olan sorular belli... Birincisi, Adana halkı gibi, Zonguldak halkı da, başka illerin halkı da devlet mülkiyetinin yağma edilmesine karşıdır... Ve yavaş yavaş bu halkın kafasında, medya denilen canavarı kimin, nasıl ve hangi yöntemlerle "kontrol" edeceği sorusu uyanmaktadır.

Bizim önerdiğimiz yanıt şu: Medyayı medya çalışanları ve sivil halk örgütleri kontrol altına almalıdır. Bu gerçekleşince siz seyredin "büyük sevinci"...

Darbecilik kokan seçimcilik

Bu başlığı, generallerin ve polis şeflerinin, DGM başsavcılarının aday olmalarından hareketle koymuyoruz. Hayır... Derdimiz bu defa başka...

Erken seçim kararı alındığından bu yana, çıkarılan Seçim Yasası'nın Anayasa'ya aykırılığı sorunu tartışılıyor. Dergimiz baskıya girerken sonucun ne olduğu henüz bilinmese de, Anayasa'ya aykırı olsa da seçim yapalım diyen bir cephenin ortaya çıktığından söz edebiliriz.

Örneğin, Milliyet'in 9 Kasım tarihli sayısında Altan Öymen şu hayret verici satırları yazmış: "Anayasa'ya aykırı yasalarla seçime gitmek seçimin iptalini gerektirmez" görüşünde bu "demokrat" yazarımız. Çünkü, diyor "erken seçim, bunalımı önleyecek başka çare kalmadığı için bir 'zorunluluk' olarak ortaya çıkmıştır."

Pek güzel doğrusu... Zorunluluk yüzünden Anayasa'ya aykırı bir seçim yasasıyla seçimleri savunanlar, bir başka zorunluluk ortaya çıktığında bu defa anayasal seçimleri rafa kaldırmazlar mı? Bunalım gerekçesiyle anayasa dışı seçim isteyenler, bir başka bunalım gerekçesiyle darbe istemezler mi?

Biz elbette Öymen'i "darbecilikle" suçlamıyoruz. Fakat önünü arkasını pek hesaba katmadan, kamuoyunu Anayasa'ya aykırı olsa da seçimleri yapalım düşüncesine yöneltmenin muhtemel sonuçlarından söz ediyoruz.

İçsavaş cephesi netleşiyor, hamle sırası 'barış cephesi'nde

Seçimlerde muhafazakar, faşist, polis ittifakına karşı sol blok

Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) Genel Başkanı Murat Bozlak 9 Kasım günü çok önemli bir açıklama yaptı. Bu açıklama, özü bakımından Türkiye'nin ufkunda beliren muhafazakar-faşist-polis üçlü ittifakına karşı realist bir alternatif yaratma çağrısıdır. Bozlak şöyle dedi: "Emekten, barıştan, demokrasiden ve insan haklarından yana tüm kurum ve işçilere sesleniyorum: Gelin bu seçimlerde hep birlikte güçlerimizi birleştirelim." Bir soru üzerine Bozlak, "Seçimlerde BSP ve öteki sol partilerle ittifak yapmaya hazır olduklarını" da bildirdi.

Bilindiği gibi, Birleşik Sosyalist Parti (BSP) bir süredir HADEP yetkilileriyle seçimlerde bir "sol blok" yaratmanın koşulları çerçevesinde müzakere yürütmekteydi. Nitekim 4-5 Kasım günleri toplanan BSP Genel Yönetim Kurulu, partinin erken seçim çizgisini belirlemiş ve seçimlerde özgürlük, demokrasi ve barış güçlerinin "geniş sol blok" oluşturmaları için her türlü çalışmanın yapılmasını kararlaştırmıştı.

Bize gelen bilgilere göre, Demokrasi ve Değişim Partisi (DDP) ile Sosyalist İktidar Partisi de (SİP) seçimlere HADEP'in de içinde bulunduğu bir blokla katılma kararı almış bulunuyor. Bu arada BSP ile ortak bir projeyi hayata geçirme konusunda karar alan Geleceği Birlikte Kuralım (GBK) Parti Girişimi'nin de, bu blokta yer almasa bile, tabanına söz konusu bloku seçimlerde destekleme tavsiyesinde bulunması bekleniyor.

Böylece muhafazakar-faşist-polis ittifakına karşı geniş bir sol blokun oluşturulması şimdi her zamankinden daha olanaklı görünüyor. DYP, MHP ve polis ittifakı bir içsavaş blokudur. Yapılması gereken şey içsavaş ittifakına karşı barış ittifakıyla çıkmaktır.

Rejim yeniden yapılanıyor

Türkiye özgün bir krizle yüzyüze bulunuyor. Bu kriz "soğuk savaş" sonrası ortaya çıkan yeni dünya durumuna, artık kendi iç pazarıyla yetinemez olan Türk kapitalizminin kendini uyarlama çabalarıyla derinden bağlıdır. Siyasal yaşamımızdaki güncel dalgalanmalar bu krizin dışa vuruşundan başka bir şey değildir.

Seçim ittifakları nasıl gerçekleşirse gerçekleşsin, kanımıza göre şu olgular rejimin gelecekte alacağı biçimi tayin edici önemdedir.

Türkiye kapitalizminin daha öte gelişmesi ve her şeyden önce Kafkaslar'da, Ortadoğu'da hegemonyacı bir güç merkezi olma ihtiyacı, rejimin militarizasyonu ve otoriter yöntemler olmaksızın gerçekleşemez. Devasa silahlanma harcamalarını, var olan ekonomik kriz koşullarında emekçilere yüklemenin bir başka yolu yoktur. Son işçi grevleri, militan bir sendikacılığın yaratılması halinde, sınıf mücadelesinin sermaye için ne denli ürkütücü olduğunu ve baskı aygıtını pekiştirme zorunluluğunu ortaya koymuş bulunuyor.

Türkiye Cumhuriyeti topraklarında süregiden kirli savaş, şu anda bu savaşın silahlı taraflarından birini oluşturan PKK Türkiye'den kopmayı düşünmediğini defalarca açıklamış olsa bile, bölgedeki keskin hegemonya çatışması koşullarında egemen güçlerin önüne yalnız "bölünme" olasılığını değil, aynı zamanda Türkiye'yi "büyütme" olanağını da sunuyor. Fakat ister "bölünme"yi önlemek, ister "büyüme"yi gerçekleştirmek olsun, bu hedeflere ulaşılması devletin militarizasyonu olmadan ve otoriter karakterini pekiştirmeksizin düşünülemez.

Bölgede hegemonyacı bir güç merkezi olmanın batıcı/liberal, islamcı ve faşist alternatifleri arasındaki çelişkiler, Türkiye'de var olan içsavaş ortamını büsbütün olgunlaştıran bir nitelik taşıyor. Türkiye'deki tüm siyasal manevralar, bu çelişkileri uzlaştırma amaçlıdır. Partilerin birbirlerine neredeyse ikiz kardeşler gibi benzemeye başlamaları, partilerin dışında ve nesnel koşullardan türeyen bu tehdit edici alternatifleri uzlaştırma manevrasının sonuçlarından biridir.



Nihayet, Türkiye kendi ekonomisinin yapısal özelliklerinden dolayı Batı'nın dışında dünya kapitalist pazarında istediği ölçüde yer edinemez. Bu ise, Türkiye'yi her türlü emperyalist çözümlere açık hale getirmekle kalmıyor, Batı'nın Türkiye'ye "insan hakları, demokrasi" adına yaptığı baskılar, Türk kapitalizminin otoriter rejim ihtiyacıyla çelişiyor.

İşte bu ve sayılabilecek başka nedenlerle, bugün rejimin yeniden yapılandırılması sorunu karmaşık bir karakter taşıyor.

1983 yılında, 12 Eylül rejiminden "düşük yoğunluklu demokrasi" yoluyla çıkışta, iç-dış güvenlik işlerinin ordu ve polise, ekonomi ve sosyal işlerin ise siyil hükümete verilmesi modeli, şimdi, Avrupa Gümrük Birliği koşullarına uyduruluyor. Polis şeflerinin hükümette tam da bu işlerin başına getirilmesi planlanıyor. Aynı zamanda düne kadar gizli ortak olan MHP'nin hükümetin içine çekilmesi, bu arada Nur tarikatından aktif destek istenmesi düşünülüyor.

Arkasında ciddi bir ABD desteği bulunan Çiller'in Batı ile entegrasyonu, MHP'nin islami yükselişe ve Kürt hareketine karşı koyuşu ve Türki cumhuriyetlere sızmayı, ılımlı islamın ise Ortadoğu'da fundamentalizme alternatif oluşturmayı gerçekleştirmesi bu rejim modelinin anatomisini oluşturuyor.

Böyle bir modelin Batı'dan büyük bir direnç görmeyeceği açıktır. Bunun başlıca kanıtı, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne alınsa bile, Avrupa Birliği'nden bu nedenlerle ve Türkiye'yi her an bölgesel bir savaşın içine çekebilecek riskli bir coğrafyada bulunması yüzünden uzak tutuluyor olmasıdır.

Bütün bu anlatılanlar, Türkiye'deki istikrarsızlığın yapısal olduğunu gösteriyor.

DYP-MHP-polis ittifakı bizim kanımıza göre, aynı anda birbiriyle çelişen işlevler görecek olan bu yeni rejim modelinin pratik adımlarından biridir.

İşte erken seçimler bu açıdan önemlidir ve BSP, öteki sosyalist güçler, DDP ve HADEP ile çalışanların sendikal ve kitlesel örgütlerinin oluşturacağı blok, devrimci bir içeriğe sahiptir.

Bu bloğun biricik ve uygulanabilir şekli ise (yasal zorunluluk da dikkate alınırsa), seçimlere HADEP'le birlikte, şu ya da bu biçim altında, katılmaktan ibarettir. Elbette bu işbirliği, taraflardan hiçbirinin kimliğinin üzerini örtmeden, eşit, adil ve onurlu bir çerçevede gelişmelidir.

Kararsızlığa yer yoktur.

Bakanları bile belli

Savaş hükümeti plânı

Ankara/ Söz – 24 Aralık'ta yapılması planlanan erken genel seçimle birlikte devlet içindeki yapılanmaya yeni bir boyut getiriliyor. DYP-MHP ittifakının seçimlerde başarı kazanması halinde, devletin güvenlik ve stratejisine ilişkin politikaların belirlenmesi için yeni bir kadro oluşturulacak. ABD sistemine göre belirlenen planda, devletin tüm baskı aygıtları koordineli olarak çalışacak. Yeni yapılanma modelinin Türkiye'deki toplumsal muhalefeti iyice denetim altına alma ve aydınların sesini "kesme" amaçlı olduğu belirtiliyor. Bu modelle, "birey, devlet için vardır" anlayışı daha da pekiştirilerek, insan hakları veya Kürt sorunu gibi hassas konularda yetkili durumdaki mekanizmalar, sorunu şiddet yoluyla çözmek isteyenlerin inisiyatifine bırakılacak. Taslağa göre yeni bir iç güvenlik modeli oluşturuluyor. Bu doğrultuda, İçişleri Bakanlığı, Trafik ve Güvenlik Bakanlığı olarak ikiye ayrılıyor. Başbakanlık bünyesinde Başbakanlık İstihbarat Teşkilatı ve Kamu Güvenliği Müsteşarlığı birimleri kuruluyor. Bu birimler daha önce kurulması tasarlanmış, ancak teknik kadro yetersizliği ve kadro sıkıntısı nedeniyle hayata geçirilmemişti. ABD'deki güvenlik sisteminden örnek alınan modele göre, iç güvenlik doğrudan doğruya başkanlığa bağlanıyor. Çiller'in talimatıyla ABD'ye gönderilen ve bu sistemi inceleyen 10 emniyet müdürü incelemelerini tamamlayarak hazırladıkları kapsamlı bir raporu Başbakan Tansu Çiller'e sundu. Hazırlanan taslağa göre, görevlerinden istifa ederek seçimlere milletvekili adayları olarak katılacak olan emniyet müdürleri ve valilerin bu birimlerin başına getirileceği öğrenildi.

Halen taslak aşamasındaki plan, İçişleri Bakanlığı'nı "Güvenlik ve Trafik" olarak ikiye ayırıyor. Başbakanlığa bağlı kurulacak olan Başbakanlık İstihbarat Teşkilatı'nın (BİT) ise, istihbarat birimleri arasındaki kopukluğu gidermek ve koordinasyonu sağlamak üzere yeni bir merkezi yapılandırma gereksiniminden kaynaklandığı belirtiliyor. Bu yapılanmanın MHP'nin eğitim programları doğrultusunda yürütüleceği bildirilirken, özellikle doğu ve güneydoğu bölgeleri için istihbarat akışının daha güçlü olacağına inanılıyor. Taslağın yasalaşması halinde, iç güvenlik konularında asker ile polis ayırımı netleşerek, her iki birimin birbirinin alanına girmesi engellenecek. Buna göre, Turgut Özal'ın başbakanlığı dönemindeki proje gerçekleşecek ve iç güvenlik konularında polise daha çok yetki verilecek.

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Bekir Aksoy, Ankara DGM eski Başsavcısı Nusret Demiral, görevlerinden istifa eden, OHAL Valisi Ünal Erkan, İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu, Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar ve İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir gibi isimlerin milletvekili seçilmesi halinde bu görevlere dağıtılacakları belirtiliyor.

Ağar'ın güvenlikten sorumlu bakanlığa, Erkan'ın OHAL Bölgesi'nin güvenliğinden sorumlu bakanlığa, Kozakçıoğlu'nun Kamu Güvenliği Müsteşarlığı'ya da müsteşarlıktan sorumlu bakanlığa, Menzir'in ise, Başbakanlık İstihbarat Teşkilatı'ndan sorumlu bakanlığa getirilmeleri bekleniyor.

BSP ve GBK il, ilçe, işyeri ve mahallelerde ortak çalışma kararı aldı



Nihayet sosyalist solda büyük birlik!

Haber Merkezi– Birleşik Sosyalist Parti (BSP) ile Geleceği Birlikte Kuralım (GBK) Parti Girişimi arasında yaklaşık altı aydır sürdürülen birlik görüşmeleri olumlu sonuçlandı.

Geçen Ekim ayının 7 ve 8'i ile 21 ve 22'sinde her iki tarafın temsilcileri ile davetli sosyalistlerin katıldığı toplantılarda, temel politik sorunlar tartışılmış ve önemli bir yakınlaşma sağlanmıştı. İki tarafın yetkili kurullarının 6 Kasım'da yaptıkları toplantıda ise, ortak bir partinin kurulması için "önümüzdeki gün ve haftalarda yapılması gerekenler" saptanmaya başlandı.

BSP ve GBK Parti Girişimi imzasıyla yapılan basın açıklamasında, her iki tarafa mensup devrimci ve sosyalistlerin, "il, ilçe, belde, işyeri ve mahallelerde ortak çalışma ve faaliyet birimleri oluşturması"nın kararlaştırıldığı duyuruldu. Açıklamada, "BSP ve GBK Parti Girişimi'nin yeni parti kurulması yönündeki çalışmalarını, oluşturulacak takvim doğrultusunda tamamlayacağı" belirtildi.

Açıklamanın tam metnini aşağıda yayımlıyoruz:

'Geleceği Birlikte Kuralım' Parti Girişimi ile Birleşik Sosyalist Parti'nin yeni ve ortak bir parti kurma yönündeki çalışmalarına 6 Kasım 1995'de yapılan toplantıda devam edildi.

Her iki girişimin de kendi kurul ve meclislerinde yaptıkları toplantılar sonucunda oluşan önerileri değerlendirmek ve pratik adımlar atmak doğrultusunda toplanan yetkili komisyonları, önümüzdeki gün ve haftalarda yapılması gerekenleri saptamaya başladılar.

Birleşik Sosyalist Parti ve 'Geleceği Birlikte Kuralım' Parti Girişimi ile birlikte davranan herkesin, bulundukları il, ilçe, belde, işyeri ve mahallelerde ortak çalışma ve faaliyet birimleri oluşturması gerektiğini belirten taraflar, bu konuda çeşitli bölgelerde atılmış olan olumlu adımların bir örnek oluşturduğunu vurguladılar.

BSP ve 'Geleceği Birlikte Kuralım' Parti Girişimi'nin, projelerin ortaklaştırılması çalışmalarını sürdüren komisyonları, 7-8 ve 21-22 Ekim tarihlerinde düzenledikleri toplantıya katılmış ve bir açıklamayla her iki projenin birleşmesi halinde üzerlerine düşeni yerine getireceklerini ilan etmiş olan bağımsız sosyalist ve aydınların da çalışmalara davet edilmelerini kararlaştırdı.

Değişik çevre ve kişilerle sürdürülmesi gereken görüşmelerin hızla tamamlanmasının kararlaştırıldığı toplantıda program, tüzük ve isim konularında çalışma yapmak üzere komisyonların oluşturulması bağıtlandı.

Politik ortamdaki gelişmelerin değerlendirildiği toplantıda, seçime ilişkin tartışmalar da yapıldı.

24 Aralık'ta yapılması tasarlanan seçimin, parlamentonun halktan ve hatta partilerin üyelerinden kaçırılması girişimi olduğu ifade edilen toplantıda emek, özgürlük ve barıştan yana olanların söz hakkının kısıtlanması çabalarının da yoğunlaştığı vurgulandı.

Gerek eski asker ve polis bürokratların görevlerinden istifa ederek seçimde aday olma çabalarının, gerekse DYP-MHP ittifak girişimlerinin ülkede özgürlükten, demokrasiden, emekten, barıştan yana olan tüm insanlara karşı 12 Eylül kalıntısı rejimi daha da otoriterleştirmek amacını taşıdığı dile getirildi.

Bu girişimlerin yaşanmakta olan krizi, muhafazakar sağla ırkçı-şoven sağın yakınlaşması adımıyla çözme eğilimi olduğu belirtildi.

Gençlere, yurtdışında yaşayanlara oy hakkının göstermelik olarak tanındığı; bu hakkın kullanımı için gerekli ve yeterli düzenlemelerin yapılmadığı ifade edildi.

Yaşadıkları mekanları ve bölgeleri terketmek zorunda bırakılan Kürtler'in de oy haklarının göçtükleri yerlerde gasp edildiğine işaret edilen toplantıda, olası bir 24 Aralık seçimi ile oluşacak parlamentonun politik sorunları ve yaşanmakta olan krizi aşma değil, derinleştirme yönünde sonuçlar üreteceği belirtildi.

Yaşanan krizin emek, barış ve özgürlükten yana güçlerin, işçilerin, emekçilerin ve Kürtler'in çıkarları değil, zararları doğrultusundaki örgütlenme çalışmalarının ve sol blok oluşturarak davranma adımlarının hızla atılması gerektiği ifade edildi.

"Ortak çalışma mekani olarak bir süre boyunca İstanbul'un tercih edildiği toplantıda, bir deklarasyon taslağının hazırlanması için geçici bir komisyon oluşturuldu. BSP ve GBK Parti Girişimi'nin yeni partinin kurulması yönündeki çalışmalarını oluşturulacak takvim doğrultusunda tamamlayacaktır."

Zorlanan kavramlar: Hiyerarşi, yönetim, temsil

Necmiye ALPAY

BSP ile GBK-Parti Girişimi arasındaki birlik tartışmalarında bana göre en esaslı yenilik, eskiden tümüyle gelecek için öngörülen "toplum projesi"ni bugüne çekme eğilimidir. Açıkça dile getirilen bu eğilim, bazı noktalarda ilginç bir acemilik yaratıyor. Bu noktalar kısaca, son on-onbeş yıldır geleneksel devrimci hareketlerin dışında (belki onlara rağmen) muhalif kesimde yer etmeyi başaran birey, kadın ve çevre temeline dayalı ideolojilerin ve Kürt hareketinin, bilindik devrimci bilinçlere yamandığı yerler. Galiba geleceği bugüne çekme eğilimini yaratan da, durmadan ertelenen bir geleceğe bırakılmaktan bıkıp "hemen şimdi" diyerek kendini dayatan bu ideolojilerin ta kendisi.

Yamandığı diyorum, çünkü söz konusu ideolojiler, geleneksel hareketler üzerinde gözle görülür bir etki yapmış, ama özümsenmemiş, bazılarının adı bile konmamış ya da yeterli donanım ya da hazırlıkla konmamış durumda. Şimdilik tebliğler bu noktalarda, eczanelerin kapısına yapıştırılan "Emekli Sandığı ve SSK reçeteleri yapılır" yazılarına benzeyen bölümler içeriyor. Bunlardan birey temeline dayalı ideolojilerin etkisi kendisini özellikle hiyerarşi konusundaki bocalamada gösteriyor.

Şimdiye değin yönetimsiz ve hiyerarşisiz örgütün olabilirliğini düşünmemiş olanlar, artık bir düşünsünler. Tabi olmadan ya da tabi kılmadan, yan yana yapıp etmek, herkesin kendi haddini ve sorumluluğunu kendisinin bilmesi, neden geleceğin ideal insanına bırakılıyor?

Bildiğim kadarıyla hiyerarşi ve yönetim kavramları birbirinin ayrılmaz birer parçasıdır ve aynı bir olayın iki ayrı yönüne işaret eder. Hiyerarşi yapıya ilişkin, yönetim ise işleyişe ilişkindir. İkisi de ast-üst ilişkisini öngörür. Üst astı yönetir, astın üzerinde şu ya da bu ölçüde bir yetkesi (otoritesi, sultası) ve temsil yetkisi vardır. Söz konusu sulta, sultandaki mutlak durumundan beriye, demokratiklik ölçüsünde azalır, ama sıfıra indiği noktada hiyerarşiden de, yönetimden de söz edilemez. Ya örgütten? Örgütüne bağlı! İdeal bir örneği bulunamayabilir, ancak hiçbir şeye değilse, feminist örgütlerin esnekliğine, hareket yeteneğine, ele avuca sığmazlığına bakılmalı. Şimdiye değin yönetimsiz ve hiyerarşisiz örgütün olabilirliğini düşünmemiş olanlar, artık bir düşünsünler. Tabi olmadan ya da tabi kılmadan, yan yana yapıp etmek, herkesin kendi haddini ve sorumluluğunu kendisinin bilmesi, neden geleceğin ideal insanına bırakılıyor?

Bu konuda gerçekten de bir bocalama var. BSP tebliğinde (bkz. Söz, sayı 37, s. 20) bir yandan hiyerarşik olmayan bir örgütsel yapı savunulurken, bir yandan da yönetimden söz ediliyor. Üstelik salt yasaların dayatmasıyla yerine getirilmesi gereken biçimsel bir zorunluluk olarak değil. Çünkü, farklılıkların dinamik bir tarzda korunmasının, yönetimlere yansımalarından geçtiği söyleniyor. Yönetimlere böylesine ağırlık tanıyan bir düşünme tarzıyla hiyerarşisiz yapılanma önermek, perhizle lahana turşusu önermekle aynı şey.

GBK-PG tebliğinin ise hiyerarşi konusunda ilk bakışta daha tutarlı gözüken bir önerisi var: Toplumsal hiyerarşi değil, işlevsel hiyerarşi, diyor ve bürokratik hiyerarşi ile, "hiyerarşisizlik adına savunulan keyfiliği" sınır yapmayı öneriyor. Bu noktada 1) İşlevsizlik-toplumsallık ilişkisinin, 2) Keyfilik-özgürlük ilişkisinin düşünülmesi gerekir. Bir de hiyerarşinin keyfiliği ortadan kaldırmayıp yalnızca sınırladığının, uzun erimde ise artırabildiğinin anımsanması.

"Koşullar ve zorunluluklar nedeniyle, geçici olarak..." gerekçesi var. Bunun adını daha doğru olarak şöyle koymalı değil miyiz: İçinde yetiştiğimiz toplumun ve örgütsel geleneklerimizin militarist ve karizmatik etkileri nedeniyle... Değilse: Verili koşulların ve zorunlulukların neler olduğunu (özellikle ivedi hallerde) kim karara bağlayacaktır? Geçicilik ya da geri alınabilirlik kaydıyla da olsa temsil/yönetme yetkisi verilmiş olanlar değil mi...

BSP politikasını belirledi: 'Seçimlerde sol blok'

Birleşik Sosyalist Parti (BSP) geçen 4 ve 5 Kasım günlerinde Ankara'da yapılan Genel Yönetim Kurulu (GYK) toplantısında, erken genel seçime ilişkin politikasını belirledi. BSP'den yapılan açıklamada, seçimlerde, özgürlük, demokrasi ve barış güçlerinin "geniş bir sol blok" oluşturmaları için çalışılacağı bildirildi. Açıklamada şöyle denildi:

"Böyle geniş bir emek, barış ve demokrasi blokunun işlevlerinin seçimle sınırlı olmadığını gören partimiz, bu blokun seçimlerden sonra da devam ederek kalıcı hale gelmesi için çaba gösterecektir."

Böyle bir blokun oluşumunda, sosyalistlerin rolüne büyük önem verildiği belirtilen açıklamada, BSP'nin, "Yeni ve ortak bir oluşum içinde bir araya gelmek amacıyla yürütmekte olduğu birlik çalışmalarını da dönemin gerektirdiği çerçevede değerlendirecek, mümkün olan en kısa sürede siyasal bir çekim merkezi oluşturmak için mücadele edecektir" denildi.

24 Aralık'ta erken genel seçimlerin yapılmasının "fırsatçı bir zihniyetle" kararlaştırıldığı da vurgulanan açıklamada, seçim yasasının anti demokratik olduğuna dikkat çekildi. Açıklamada, Mersin ve Samsun illerindeki iki beldede örgütlenmediği gerekçesiyle BSP'ye seçimlere katılma hakkının verilmemesi de protesto edildi. Bilindiği gibi, BSP seçimlere katılmak için gerekli olan 42 il ve bu illerin ilçe ve beldelerinde örgütlenme barajını aşmıştı. Sözkonu iki beldede ise, BSP kuruluş başvurusu yaptığında, bu başvuruları kabul edecek resmi yetkilileri bulamamıştı.

Açıklamada, BSP'nin yaptığı itirazın da reddedildiği hatırlatılarak, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu nezdinde dava açılacağı belirtildi.

Seçmen kütüklerindeki düzensizlik, iç göç nedeniyle yer değiştiren seçmenlerin kayda geçirilmeyişi ve 18 yaşını dolduran seçmenlerin kütüklere yazılmaları için tanınan sürenin yetersizliği, aslında milyonlarca insanın iradesinin hiçe sayılması anlamına geliyor.

BSP Genel Yönetim Kurulu, belirlenen politikalar doğrultusunda parti faaliyetlerinin yürütülmesi ve somutlanması için Merkez Yürütme Kurulu'na yetki verdi.

HABİTAT: Bir G–7 zirvesi

▼ İnsan yerleşmelerinden doğan sorunları konu alan Habitat–II zirvesi önümüzdeki yıl 3-14 Haziran arasında İstanbul'da yapılacak. Konuyu insan hakları ve demokrasi açısından değerlendiren İHD, Habitat–II'nin İstanbul'da yapılmasına karşı çıkan ilk kuruluş oldu. Son günlerde Yeşiller cephesinde kıpırdanma var. Ankara'dan Toplumcu Yeşiller, İstanbul'dan Sosyal Ekoloji ve İstanbul Yeşilleri zirvenin tümüyle dışında kalarak, alternatif uluslararası bir kongrenin toplanması gerektiğini savunuyorlar.





Yıllar önce Saddam rejiminden kaçan Kürtler Türkiye'ye sığınıp, yıllarca kamplarda yaşamak zorunda kalırken, bu kez de Türkiyeli Kürtler Irak'ta BM denetimindeki Atruş kamplarında yaşamak zorunda kalıyorlar. Fotoğraflar, yıllarca çadırda yaşayıp, birer ikişer yurduna dönen Kürtlere ait.

Hatice CAN

Habitat, çevre sözcüğünün yetersiz bulunması üzerine, yaşam ya da yetişme ortamı yerine kullanılmaya başlandı.

Profesör Necmettin Çepel'e göre habitat, "yetişme ortamı, canlıların bulunduğu doğal mekanlarda yaşama ve gelişmelerini sağlayan ve onları sürekli olarak etkileri altında bulunduran doğal etkenlerin bütünlüğüdür." (1)

Bu doğal etkenler dört ana grupta toplanıyor.

"İklimsel özellikler, yağışlar hava nemi, hava hareketleri, ışın enerjisi.

Toprak özelliklerine ilişkin karakteristikler, toprak havası, suyu, besin maddeleri, derinliği, toprak tipi, toprak türü.

Biyotik faktörler; insanlar, bitkiler, mikroorganizmalar. İnsanların sosyal çevresi de biyotik etkenler grubuna girer.

Mevki etkenleri; genel mevki (bir yerin enlem boylam derecelerine göre dünya üzerindeki konumu, denizden olan yatay uzaklığı, ova, yayla, tepe, dağ gibi jeomorfolojik arazi oluşumu, özel mevki (denizden yükseklik, bakı, arazi eğimi, arazi yüzü şekli.)" (2)

Bu ilişki sisteminde bir denge varken, insanın kendi dışındaki doğa üzerinde egemenlik kurucu, tahakkümcü yaklaşımından doğan etkinliği dengeyi bozdu. İnsan yerleşimlerinin bugünkü kapitalist, dolayısıyla endüstriyel niteliği, insanı doğadan kopartarak ayrı bir varlık haline getiriyor, insanın, insan ve diğer canlı, cansız doğaya rağmen ancak var olabilme koşullarını dayatıyor.

İnsan yerleşmelerinden doğan sorunları konu alan Habitat–II zirvesi önümüzdeki yıl 3-14 Haziran arasında İstanbul'da yapılacak.

Kalkınmacı zihniyet

Habitat–II, sürdürülebilir kalkınma anlayışı temelinde organize edilen bir zirvedir. Sürdürülebilir kalkınma, ekolojik problemlerin artık yeryüzünde yaşamın olanaksız hale gelmesine yol açabilecek bir kapsama ulaştığının anlaşılmasından sonra, "kalkınma" kavramına ikame edilen ve Birleşmiş Milletler eliyle pazarlanan bir ideolojik önermedir. Bu önermeye göre, Güney ülkeleri de, aynı Kuzey ülkeleri gibi refaha kavuşabilirler. Bunun yolu da "kalkınma"dan geçer. Ancak çevrenin tahribi kalkınmanın bugünkü biçimini olanaksız hale getirdiğinden, "sürdürülebilir" bir biçim bulmak lazımdır. Bu mantıkta eleştirilebilecek çok şey var, ancak söylenmeden geçilemeyecek iki nokta var. Birincisi, bugün Kuzey ülkelerinin endüstriyel faaliyetleri ekolojik krize yol açmışken, Güney ülkelerinde de bu çapta bir genişleme dünyanın sonu demektir. Kaldı ki, kuzey–güney arasındaki iktisadi işbölümü ve bunun sömürücü içeriği genişlemeye izin vermez, ancak kirletici sektörlerin transferinden söz edilebilir. İkincisi, "kalkınma" ve "çevrenin korunması"nın birbirini dışlamasıdır. Sürdürülebilir kalkınma bu ikisi arasında bir "denge" arar. Burada yanlış olan, Güney'in iktisadi etkinliğinin "kalkınma"ya bağlanmasıdır, yaşamın sürdürülebilirliğine değil.

G–7'ler zirvesi

Şimdiye kadar yapılan yayınlardan ve ortaya çıkan belgelerden yola çıkarak, zirvede insan yerleşmelerinden kaynaklanan problemlerin, konut ve kentleşme sorunlarına indirgenerek ele alındığı saptamasını yapabiliriz. Zirve çerçevesinde açılacak fuarlar ve toplantılara katılacak, inşaat sektörü ve müteahhitlerin ileri gelenleri arasında görüş alışverişi yapılacak, uluslararası işbirliği geliştirilecek.

Rio Zirvesi'nde, 1992'de, ozon tabakasını delen gazların en çok üretildiği ülke olan ABD'nin bu konuda karar alınmasını engellemesi gibi uygulamalar İstanbul'da da görülecek. Zirvede ancak, G–7 ülkelerinin çıkarlarını zedelemeyecek kararların alınması beklenebilir.

Birleşmiş Milletler'in düzenlediği toplantıları ele almadan önce, örgütün tek kutuplu dünyaya geçişle birlikte, dünyada oynadığı role de bakmak lazım. Çeçenya'da yaşanan savaşın, Rusya'nın iç işi kabul edilmesi, Bosna'da yaşanan katliama kayıtsız kalınması bile, kuruluşun halkların değil, devletlerin sorunlarıyla ilgili olduğunu göstermeye yeter.

BM'nin çifte standartları

Toplantının İstanbul'da düzenlenmesi ise, uluslararası topluluğun uyguladığı çifte standartlardan birisidir. Zirve için daha önce İsrail aday olduğunda, bu ülkedeki yaşam hakkı ihlalleri ve Filistin sorunu gerekçe gösterilerek reddedilmişti. İstanbul'da yapılması kabul edilirken, Türkiye'deki savaş, ülkenin her yanında yaşanan insan hakları ihlalleri, kayıplar, köy yakmalar, zorla tahliyeler, 2 buçuk milyon insanın göç ettirilmesi, strateji köyü (4-5 köyün bir araraya toplanmasıyla oluşturulan yerleşim birimleri) projesi yanı zorunlu iskan, mülteci kampları (örneğin Atruş kampları), göç sonucu kentlerin çevresinde naylon barakalardan oluşan mahalleler, hatta kamyonlarda yaşamak zorunda kalan insanlar gibi gerçeklikler nereye konuldu? BM Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948'de kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyle; "Herkesin bir devletin sınırları içinde yer değiştirme ve oturma özgürlüğüne hakkı vardır."

BM İnsan Yerleşmeleri Konferansı Genel Sekreteri Wally N'Dow, 1 Ağustos 1994'te İstanbul'da yaptığı konuşmada, hızlı kentleşme ve bundan kaynaklanan sorunları özetledikten sonra, "Gariptir ki, 20'nci yüzyılın 21'inciye mirasında yer alacak iki olgu -demokratikleşme ve ekonomide liberalleşme- bu sorunların katlanmasına yol açabilir. Soğuk Savaş sonrası dünyaya damgasını vuran demokratikleşme dalgası, tartışmasız olumlu bir güç olmakla birlikte, bu kadar çok özel ve sivil toplum örgütüne özgürlük ve güç verdiği için hiç değilse kısa dönemde istikrarsızlık yaratabilir." Bu alıntı BM'nin bakış açısını özetlemeye yeter sanırım.

Zirvenin örgütlenişi

Habitat–II zirvesinde bir devletler, bir de STK forumu var (resmi olmayan bölümleri ve sergi, seminer, ticaret fuarı, film şenliği gibi etkinlikler dışında). STK'larının Habitat Sekretaryası'ndan vize alabilenler ise, devletler bölümüne de katılabilecek. Resmi görüşe göre, bu katılım sayesinde, STK'ların devletleri etkileme olanağı doğacak. Ancak bunun nasıl sağlanacağı, devletlerin STK'lardan gerçeği öğrenince nasıl olup da doğru yolu bulacaklarının mekanizması bilinemiyor.

Türkiye'deki STK'ların zirveye katılımını kolaylaştırmak amacıyla oluşturulan Evsahibi Komite (ESK) ise toparlanıp, işe girişmeye çalışıyor. Bu arada çeşitli iddialar da ortalıkta dolaşıyor. Yurtiçi katılımı sağlamak için Birleşmiş Milletler'den gönderilen 500 milyar liranın, Darphane'nin müze yapılması ve sergi açılması amacıyla Tarih Vakfı'na verildiği, bu yüzden Evsahibi Komite'ye bütçe verilmediği öne sürülüyor. Evsahibi Komite, bütçe istemediklerini, konsorsiyumlarla (resmi ve sivil etkinliklerin desteklenmesi amacıyla yapılacak işler için kurulan) yapılan sözleşmelerin kendilerine verilmesini istediklerini söylüyor. Habitat Proje Koordinasyonu adı altında Toplu Konut İdaresi ile Evsahibi Komite arasında asıl çekişme konusu olan da, yurtdışından gelecek STK'ların ödeyecekleri kişi başına 50 dolar katılım ücretinin denetim ve yönetimini kimin yapacağı. Yani ortalık toz duman.

Diğer yandan, yeni bir gelişme olarak, Türkiye Kent Kooperatifleri Merkez Birliği (Türkkent), 25 Kasım 1995'te "Habitat-II'ye doğru" başlıklı birinci forumunu düzenliyor. Foruma STK'ları, üniversiteler, yerel yönetimler, siyasi partiler, sendikalar, özel sektör temsilcileri, basın yayın organları çağrıldı. Sunuş konuşmasını yapacak Profesör İlhan Tekeli aynı zamanda Ulusal Komite'nin başkanı. Bu durum, ESK'nin düzenlemeye çalıştığı STK forumunda inisiyatifi ele almak yolunda bir girişimi çağrıştırıyor.

Karşı çıkanlar da var

Konuyu insan hakları ve demokrasi açısından değerlendiren İHD, Habitat–II'nin İstanbul'da yapılmasına karşı çıkan ilk kuruluş oldu.

Son günlerde Yeşiller cephesinde kıpırdanma var. Ankara'dan Toplumcu Yeşiller, İstanbul'dan Sosyal Ekoloji ve İstanbul Yeşilleri zirvenin tümüyle dışında kalmak gerektiğini savunuyorlar. Bu gruplar, insan yerleşmelerinin tüm canlı sisteminden ayrı tutulamayacağı, barış-ekolojik denge ve demokrasinin ayrılmazlığı, Kuzey ülkeleriyle, Güney'in çıkarlarının uzlaşmazlığı ve Kuzey'in Güney'e hegemonyası, toplantının G–7'lerin çıkarları hizmet edeceği, Güney'e kirletici sektörlerin transferi (termik, nükleer, çimento, siyanürlü altın arama gibi) ve Türkiye'de yaşanan savaş dolayısıyla yerleşim hakkının ihlali gerekçeleriyle HABİTAT toplantısına katılmaya karşı çıkıyor. Zirveye katılıp bu politikaları eleştirerek dahi olsa demokratik göstermektense, karşı kürsünün kurulmasını, alternatif uluslararası bir kongrenin yapılmasını savunuyorlar.

(1) Necmettin Çepel, Doğa Çevre Ekoloji, 1992, atın Kitaplar Yayınevi, s.98
(2) a.g.e. s.98, özetleme.

Açlıktalar... Kime ne demek olmaz!

Vehbi ERSAN

Binlerce siyasi tutuklunun 40'lı günlere ulaşan açlığını toplum, -ki buna sosyalistler, duyarlı muhalif kesimler de dahildir- bir avuç duyarlı tutuklu yakını ve insan hakları savunucusu dışında seyretmekle yetindi. Daha ötesi medyanın tutumu nedeniyle, pek çok kişi bini aşkın insanın adım adım ölüme gittiğinden haberdar bile olmadı. Buna karşın tutuklular ve onların yakınları, ısrarla ve kararlılıkla eylemlerini sürdürdüler, taleplerini kabul ettirdiler ve eylemi başarıyla sona erdirdiler. Aslında bütün bunlar hiç kimse için yeni değil. Yıllardan beri tekrarlanan bir film sanki.



12 Eylül askeri cezaevlerinden bu yana hemen hemen her yıl, cezaevlerinde açlık grevleri yapılır ve toplum, yine bir avuç tutuklu yakını ve insan hakları savunucusu dışında seyreder bunu. Kimisi daha ileri gider ve siyasi tutukluları, cezaevlerinde siyasi propaganda yapmakla suçlar; "bunlar içeride de vatan hainliğine devam ediyor" demeye getirir. Ama yine de her açlık grevi ve her seyircilik aynı değildir; her seferinde değişen bir şeyler vardır. Sorumlular ve sorumluluklar da her seferinde farklılık taşır.

'Olur-olmaz' açlık grevi yapmak!

Cezaevlerindeki açlık grevi eylemine toplumun neden bu kadar duyarsız kaldığına ilişkin belki birçok şey söylenebilir, ancak en duyarlı kesimlerin de aynı duyarsızlık içine düşmeleri nasıl açıklanabilir? Yıllardır hep aynı şeylerin tekrarlanması bir kanıksanma mı yaratmıştır; yoksa sosyalistlerin önemli bir kesimi de dahil toplumun en duyarlı kesimleri, mücadele güç ve azimlerini mi yitirmişlerdir? Yoksa başka nedenler mi vardır? Kuşkusuz bu sorular önemli ve özellikle sosyalistler bunlara yanıt bulmakla yükümlüdürler. Ama belki de en kötüsü, duyarsızlık için gerekçeler üretmek ve onların ardına saklanmak.

Bunun örneklerinden birini Cumhuriyet gazetesinin başyazarı İlhan Selçuk oluşturuyor. Selçuk, demokrasiden ve insan haklarından yanadır, ancak yine de bu son eylemin neden ve niçin yapıldığı konusunda kuşkuludur! Çünkü ona göre PKK her şeye kadirdir ve herhalde cezaevlerini de o karıştırmaktadır! TÜYAP-Kitap Fuarı'nın bu "onur yazarı" da baskı rejiminin savunucuları gibi siyasi tutukluları, çok emin olmasa da, PKK'lı olmak ve ortalığı karıştırmakla suçluyor. Selçuk, yalnızca kendisinin değil, açlık grevine destek vermeyen kendi gibi yüzlerce "demokrat"ın da bilinçaltındakini açığa vuruyor.

İlhan Selçuk, belki de en kötü örneği temsil ediyor, ya öyle olmayanların bilinçaltlarında yatan nedir, örneğin sosyalistlerin? En çok kulağımıza gelen şey, artık cezaevlerindeki açlık grevlerinin kanıksandığı düşüncesi ve hatta cezaevindekileri "olur-olmaz açlık grevi yapmak"la suçlama eğilimi. Ancak herkesin, bunun tıpkı İlhan Selçuk'un gerekçesi gibi bir gerekçe olmaktan öteye gitmeyeceğini unutmaması ve şu soruyu kendisine sorması gereklidir. Neden siyasi tutuklular ve cezaevi idareleri defalarca aynı şeyleri yapmaktan usanmıyorlar da bizler usanıyoruz?

12 Eylül askeri yönetiminin siyasi tutuklulara yönelik başlattığı "siyasi kimliği yok etme" amaçlı sistemli baskı politikası bugüne kadar, tıpkı Türkiye'deki siyasal rejim gibi, özünde değişmedi. 12 Eylül'ün ilk günlerinden itibaren başlayan direnişler sonucu tutukluları bir "insan" olarak bile tanımayan statüler yıkıldı, tutuklulara bazı haklar verildi. Bunlara yasallık kazandırılmadı, tersine hazırlanan yasa ve tüzükler yine tıpkı Terörle Mücadele Yasası'ndaki değişiklikler gibi 12 Eylül askeri cezaevlerindeki insanlıkdışı yaptırımları, kişiliksizleştirme politikalarını sürdürmeye yönelikti. Siyasi tutukluların elde ettikleri haklar, tümüyle kendi direnişlerinin bir sonucuydu ve gerek Adalet Bakanlığı, gerekse cezaevi yönetimleri bunları fiilen tanımışlardı. Ölüm ve sakatlıklar pahasına kazanılan bu hakları, rejim hiçbir zaman içine sindiremedi. Bu yüzden en küçük bir fırsatta bunları ellerinden aldı. Cezaevlerinin bir türlü durulmamasının esas nedeni budur.

Buca Kapalı Cezaevi'nde tutuklulara 21 Eylül günü çeşitli tipte bayıltıcı bombalar, sopa ve kalaslarla yapılan saldırı, DYP-CHP koalisyon hükümetinin yıkılmasından bir gün sonra gerçekleşti. Tutukluların haklarını içine sindiremeyen güçler, devlet bürokrasisindeki boşluğu fırsat bilerek, tüm tutukluları öldüresiye dövdüler, her şeylerini talan ettiler, o zamana kadar tanınan haklarını gasp ettiler. Bu haklar başlıca birkaç noktada toplanıyor ve yıllardır özü değişmiyor: Temsilcilik kurumu, aile ve avukat görüşlerinin makul bir sürede yapılması (bu haftada bir gün ve bir-iki saat kadar oluyor), koğuşlar arasında görüşmelerin olanaklı kılınması, piyasada serbestçe satılan kitap ve dergilerin cezaevine girebilmesi, ziyaretçilerin dışarıdan getirdiği yiyeceklerin alınması, mahkeme ve hastanelere zamanında ve insani koşullar içerisinde götürülmesi ve üst aramasının insan onurunu rencide eden tarzda yapılmaması (soyarak arama), koğuş aramalarında eşyaların tahrip edilmemesi...

Yalnızca Buca Cezaevi'nde değil, açlık grevine başlayan pek çok cezaevinde bu haklar birer birer yok edilmeye başlanmıştı. Cezaevleri yönetimlerinin sertleşme politikası izledikleri zamanlar, önce tutukluların bu haklarının tümünü veya bir kısmını ellerinden alıyorlar; dövme olayları sıklaşıyor. Tutukluların tepkileri bu noktada başlıyor, cezaevi yönetimlerine, Adalet Bakanlığı'na durumu anlatan dilekçeler yazıyorlar, bunlardan genellikle sonuç alınamıyor ve insan hakları derneklerine, basına mektuplar gönderiyorlar. Tutukluların bütün bu çabaları genellikle bir sonuç vermiyor ve belki birkaç ay önce ara vermiş oldukları açlık grevi eylemine yeniden başvurmak zorunda kalıyorlar. 23 cezaevinde yaşanan açlık grevinin kısa öyküsü budur.

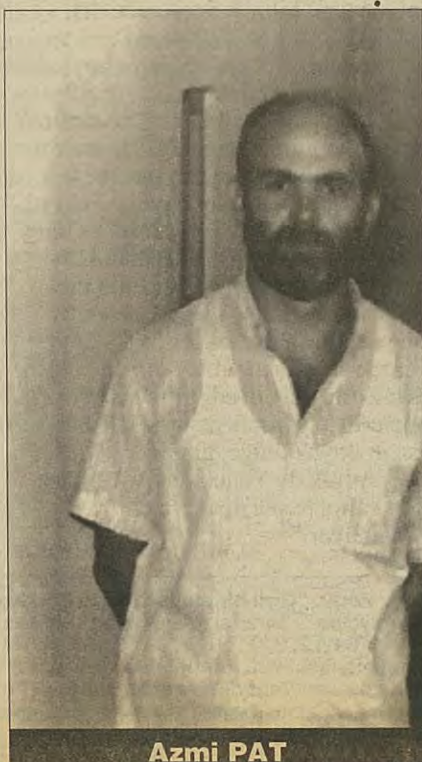
Tutukluların yetkilileri uyaran, kamuoyunu duyarlı olmaya çağıran sayısız mektup, basın açıklamasına rağmen sorunlar çözülmediği gibi ağırlaştı ve yetmiyormuş gibi Buca Kapalı Cezaevi'nde 3 tutuklunun ölümüyle sonuçlanan saldırı gerçekleşti. İki gün sonra da Buca Kapalı Cezaevi'ndeki tutuklular açlık grevine başladı. Tutukluların ortak taleplerinden biri de Buca Kapalı Cezaevi'ndeki bu saldırının sorumlularının görevden alınması ve yargı önüne çıkarılmasıydı.

Bu bir film değil

İşte cezaevleri yönetiminin ve Adalet Bakanlığı'nın vermemekte direndiği haklar bunlardı. Sonuçta, insan hakları savunucuları, avukatlar, tutuklu yakınlarının uğraşları sonucu neredeyse ölüm sınırına gelen tutuklularla cezaevi yöneticileri arasında görüşmeler yapıldı ve açlık grevleri sona erdirildi. Aslında yeni bir şey olmamış, yıllardır zaten var olan, ancak her seferinde alınan haklar tekrar geri verilmişti. Tekrar tekrar oynayan bu filmin en önemli anlamı ise, siyasi tutukluların burunlarının sürtülmesi, yıldırılması, fiziksel ve ruhsal olarak tüketilmesi.

Ama yine de bu bir film değil, gerçekliğin, siyasal savaşımın ta kendisi. Bunun için biz buradan usansak, kanıksasak da, taraflar tekrar tekrar aynı senaryoyu yazmaktan usanmıyorlar, kanıksamıyorlar. Usananlar ve kanıksayanlar ise bizzat bu siyasal savaşımın içinde olanlar değil, genellikle siyasal savaşımın her türlü biçimini genellikle izleyenler oluyor. Ve onlar yalnızca cezaevlerindeki açlık grevlerini değil, siyasal savaşımın tekrarlanan başka biçimlerini de kanıksıyorlar.

Önce; Hepimiz birimizi yalnız bıraktık Sonra; 'Birimiz hepimizi yalnız bıraktık'


Azmi PAT

"İçinden bir şey tut dendiğinde en çok aşk tutardık/ Dışımıza uçuramadığımız kuşları uçururduk içimize/ Heveskar, hercai, pürtelaş, uçarkaçar kuşlamalarda/ Sarmaşsalaş ebabiller içimize dökerdi tüylerini/ İçimizin sırrını dışımız, dışımızın sırrını içimiz hiç bilmezdi/ Gölgenin doğusunda, güneşin taşrasında oturan illegal aşıklardık/ Yine de içinden bir şey tut dendiğinde en çok aşk tutardık"

Tıpkı bir masal gibi... Yıllar yıllar önceydi... Hepimiz aynı düşü çalışıyorduk... Hissesiz Harikalar Kumpanyası'nda Hayal Bilgisi ve Hayat Bilgisi derslerini çalıştığımız yıllardı... Tarihsel eylemimiz içinde "biz" çok önemliydi... Çok özenli bitişik elyazası yazıyorduk...

Günün birinde bir de baktık ki, "ayrı" düşleri çalışıyormuşuz?

Kırıldık... Çok kırıldık... Dudağımızdaki şarkıdan, içimizdeki şiirden, en insani yerimizden, özümüzden süren çiçeklerden kırıldık...

"Çıt" diye kırıldık...

Hepimiz aynı hayatı çalışıyorduk...

Arkadaş olmadan yoldaş ömürler ihya ederdik... Birbirimizle ve kendimizle değil hep kitlelerle konuşurduk... İçimiz soyut şartların somut tahlili bir alem, dışımız somut şartların soyut tahlili bir başka alemdi... Sonra "biz"i kaybettik... Sonra, merhabalar gurbet olmaya başladı. Sonra, kapılardan geri döndürülüp sokaklarda sabahladığımız oldu. Randevularda unutulduk ve yıllar yılı bir güzel alışkanlık olarak randevu yerine uğradık... Hep uğradık... Unutulmak istemiyorduk çünkü... Belki bir gelen olurdu... Beklemelerden kırıldık... Yalnızlıklardan kırıldık...

Günün birinde bir de baktık ki, hepimiz "ayrı" hayatı çalışıyormuşuz?

Kırıldık... Çok kırıldık... Koro ve solo kırıldık... Defterimizdeki notlardan, albümlerimizdeki fotoğraflardan, en hatıra yerimizden, önce özümüzden süren biz'den, sonra kendimizden kırıldık...

"Çıt" diye kırıldık...

Dün bir arkadaşım, "öldürülen atmışdört arkadaşımın cenazesinde konuştum" deyince, o görmeden, hatıraların güzel ve anlamlı yerinden, sözlerinin güzelliğinden öptüm arkadaşımı... Her şey ama her şey vardı sesindeki hüzünde... O an, yaşayan ölüler geldi aklıma... "Yalnızız, kazanamayız, düş bitti, tarihe/hayata son" diyerek hergün kendi cenazelerini kaldıranlar geldi... Ölü ölülerimizin incindiğini hissettim...

Çıtkırıldım ay ışığında çıt diye kırılmıştı boynu... Boynundan önce, içi kırılmıştı... 13 Kasım 1990'da Bartın cezaevinde intihar etmeden çok önce içinden ölmüştü Sevgili Azmi... Biz'e bir sitemdi bu, biz kırmıştık onu...

İçinden aşk tutarak, çıtkırıldım ay ışığında "çıt" diye kendi boynunu kırması bundandı...

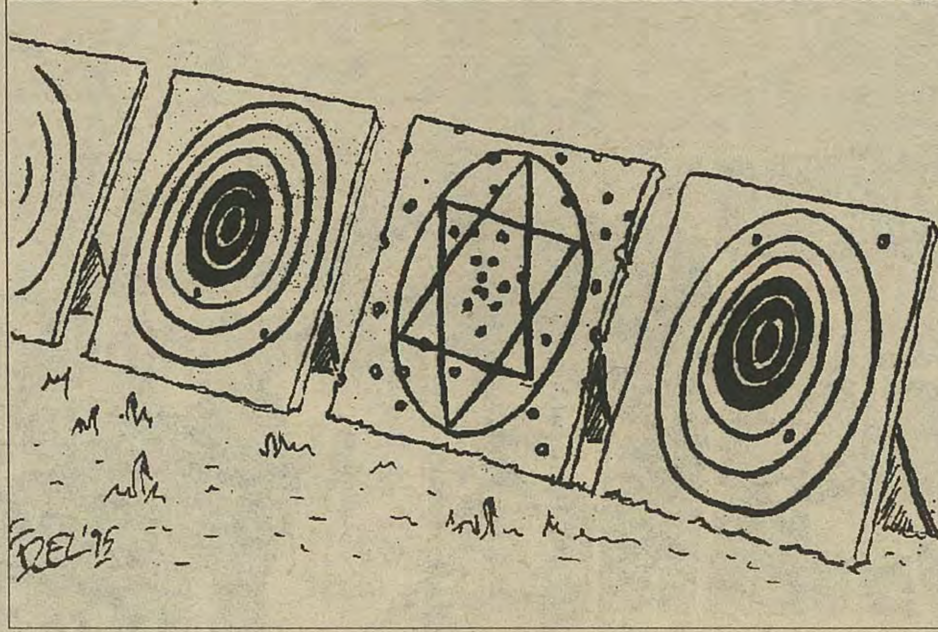
Yani; "Birimiz hepimizi yalnız bıraktık"... Ya biz... Yanlışlarımızla "kırmaya" devam ediyoruz...

Sezai Sarıoğlu

Hem onlardan, hem değil;

Adeta Yahudi Şiileri

"Dönme" adı da verilen Sabetaycılar Yahudiliğin içinden çıkmış, onun bir parçası, fakat ayrı kalmış, Yahudiliği kabul görmeyen bir topluluk. Mevlevilikten ve Bektaşilikten de etkilenen Sabetaycılar, Cumhuriyet Türkiyesi'nde de Müslümandan sayılmamış; Yahudi geçmişleri hatırlanmış/hatırlatılmış, mesela Varlık Vergisi döneminde, 'Dönme' olarak nitelendirilerek vergilendirilmişler.



İzel Rozental, Şalom, 14 Haziran 1995

Yelda

15. yüzyılda, İspanya'dan kovulup, Osmanlı İmparatorluğu'na, Selanik'e yerleşen Sefarad Yahudilerinden bir grup, aşağıda anlatacağımız şekilde, Müslümanlığa katılmış. Bugün Türkiye'de 100 bin Sabetaycı kökenli kişinin bulunduğu tahmin ediliyor. Sabetaycıları tanımak içinse, öncelikle Yahudi tarihini bilmek gerekiyor. M.S. 70'den itibaren Yahudiler için diaspora dönemi başladı ve hep azınlık oldular; 1948'e kadar egemen olmadılar. Dağıldıkları tüm ülkelerde pogrom, sürgün ve katliamlarla karşılaşan Yahudilerden (Osmanlı'da soykırıma uğramadılar fakat, 'şu şekilde giyinecekler' diye kanun çıkmıştır) din değiştirenler oldu. Ama gün oldu, geçtikleri dinden sayılmayıp Musevilikleri hatırlandı. Örneğin Hitler döneminde, Hıristiyalığa geçenler Yahudi kabul edildi; onlar da Auschwitz'e götürüldüler...

Sabetaycı araştırmacı Ilgaz Zorlu*, temel inançlarından biri Tanrı'ya inandıkları sürece başlarına iş gelmeyeceği olan Yahudilerde soykırıma karşı gelişen savunma mekanizmalarından biri ve belki de en yaygın olanı, kurtarıcı mesihler bekleme inancıdır diyor. Bu sayımızda, Zorlu'nun verdiği bilgilerin ışığında Sabetay Sevi'yi ve Sabetaycılığı tanıtmaya çalışacağız.

Sabetay Sevi

1622 İzmir doğumlu Sabetay Sevi, 18 yaşında haham olur. 23 yaşında, Kabbalistik* hesaplamalar sonucunda, kendisinin mesih olduğuna inanır ve bunu ilan eder. Akdeniz sefarad kültürünün bir parçası olarak, Mesih bekleyen Yahudiler arasında ünlenir. Mesela Almanya'da yaşayan Yahudiler mallarını satıp, her şeylerini fıçılara koyup İzmir'e gelirler. 'Sabetay mesih mi, değil mi' tartışması yaygınlaşırken, onun mesihliğine inanmayan dini otoritelerin tepkisi üzerine İzmir'i terketmek zorunda kalır. Geldiği İstanbul'da İslam mutasavvıflarıyla da ilişkisi olur. Sabetay Sevi, dünyayı 12 krallığa böler, sadece Türk hükümdarını öldürmeyeceğini, kölesi yapacağını söyler. Yahudilerin sarayda sarraflık, doktorluk gibi görevlerde olduğu Osmanlı, Anadolu'daki şeyhlerle uğraşmaktadır o sıralar. Bazı şeyhler mehdi olduklarını, nitekim Deccal'ın (Sabetay Sevi) da gelmiş olduğunu söyler. Osmanlı önce ciddiye almaz Sabetaycıları ama sonra, cemaatin politize olduğunu görünce işler değişir... 1665'te İzmir'e döndüğünde yasakları tanımayan, kadınlara dua yönettiren, kaşer yasağını (dini olarak yenebilecek ve yenilmeyecek olanlar) kaldıran Sabetay yine saraya ihbar edilir. Bunun üzerine İzmir'den İstanbul'a gelirken gemisi durdurulur ve Çanakkale'de Aydos Kalesi'ne hapsedilir. İdam edilmez!? Sadrazam, Sabetay Sevi'ye, Müslüman olmazsa öldürüleceğini söyler. Efsaneye göre zaten, Mesih başka dine girecektir ve bunu bir gece önce tanrı, Sevi'ye söylemiştir. Sabetay Sevi kelime–i şahadet getirir, "Bu can bu bedende kaldığı sürece" deyip. Sultanın yanından çıktığında ise şunu der: Can bedenden çıktı!.. Ama bu yine de insanlarda hayal kırıklığına neden olur ve bazı Sabetaycılar intihar eder, bazıları da Müslüman olur. Sabetay Sevi ve onunla beraber din değiştirenlere sarayda görev verilir, maaş bağlanır. Ancak, İstanbul'da yine Yahudileri çevresine topladığı için, tek bir Yahudinin yaşamadığı Arnavutluk'ta deniz kenarındaki Ülgün kentine sürülür. Sabetay Sevi 50 yaşındayken Yom Kipur'da kaybolur; tekrar gelmek üzere...

Sabetaycılar

Sabetay'ın ölümünden 17 yıl sonra, 200 aile onu beklemek üzere din değiştirir, Müslüman olur. Ama Sabetay'ın tekrar gelmesi için güneş doğarken deniz ve ırmak kenarına gidip dua ederler. (Bu gelenek halen sürmektedir.) Müslüman olan Selanik'teki bu topluluğa Osmanlı, kibarca avdeti (katılan) der. Genelde Müslümanların günümüzde de kullandığı 'dönme' deyimi ise aşağılayıcı bir ifade. (Cinsiyet değiştirenler için de aşağılayıcı anlamda kullanılıyor.) Günlük dilleri Ladino olan bu topluluk İbranice dua eder, kabalistik inançlarını çok gizli, çok mistik sürdürür. Dini olarak müslüman görünen bu topluluk Selanik'te yeraltından dehlizlerle birbirine bağlı mahallelerde otururlar. "Benzet, benzeme" kuralına uyar, cuma namazlarına da giderler,1924'e kadar cemaat dışından kadınla evlenmezler.

Selanik, Atatürk, Cumhuriyet, mübadele

Sabetaycılar Osmanlı'da ve daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde Müslüman kimlikleriyle toplumda bir yerlere gelirler.

İlk mason locaları, İttihat Terakki'nin merkezi, Melani tarikatının merkezi Selanik'teydi. Melani grubunun içinde olan Sabetaycılar, Sabetaycı kökenli Müslümanların olduğu mason locaları vardır. (Atatürk'ün okuduğu Sabetaycıların okulunda, öğretmeni Şemsi Efendi de Sabetaycı bir hahamdır.) Sabetaycıların; müslümanlara olan dini baskıdan uzak, toplumun okuyan kesimi olarak farklı dilleri bilen, Osmanlının burjuvazisini oluşturan Yahudilerle ticari ilişkileri vardır.

1917'de Yahudilik talepleri kabul edilmeyen Sabetaycılar 1924'te ahali mübadelesinde bir gemiyle Türkiye'ye; İstanbul'a, Samsun'a, Bursa'ya, Konya'ya getirilirler (onların yerine Rumlar gider). Selanik'ten sermaye getiren bu azınlık Türkiye'de sanayinin kurulmasında önemli rol alır. (Film endüstrisinde İpekçi ailesi, başında Abdi İpekçi, tekstilde Bezmenler bunlardandır.) Sabetaycılar devletle karşı karşıya gelmez. Dini olarak onlara emredilmiştir: Bulunduğun devlete uyum sağla.

İyice asimile olan bu insanların, evde konuştukları İspanyolca ve Fransızcanın etkisiyle aksan olarak Türkçeleri farklıdır. "Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası"yla "garip" şiveyle konuşan bu grup da taciz edilenlerdendir... 1944'teki Varlık Vergisi'nde de, Müslüman sayılmaz, D grubu olarak vergilendirilirler... Osmanlı'nın artık kendinden (avdeti) kabul ettiği topluluk, kökenlerine bakılarak, bir anlamda yarı-Yahudi sayılıp, kendilerine böylece azınlık oldukları hatırlatılmış olur!..

Sabetaycılar, Yahudilikle, Masonlukla ilgileri olduğundan Siyonizmin bir parçası görülmüşler. (Mesela bir Sabetaycı, TRT'de müdür olunca İslamcılar ayağa kalkıyor.) Türkiye'de çeşitli dinler hakkında kitaplar var, Sabetaycılar hakkında yok denecek kadar az. İnsanlara leke sürmek için geçmişlerinin araştırıldığı, ne yaptığına bakılmadığı bir ortamda, bu, araştırmayı engelleyen bir faktör. O zaten Rum veya Ermeni dönmesidir vb. Meclis'te milletvekiline saldırıyorlar; sen dönmesin, sus! Bugün birçok Sabetaycı, Yahudi kökenli olduğunu sağ basından öğreniyor. Veya ölüm ilanlarından... Dönmeliklerini yeni kuşaklara aktarmak istemiyor aileler. Sabetaycı aileden gelen kişi, ailemde dini eğitim görmedim deyip kendilerini Sabetaycı kabul etmiyor.

Ilgaz Zorlu'ya da, "Sonunda Hitler gibi biri gelecek, hepimizi fırınlara atacaklar, başımıza iş açıyorsun!" diye karşı çıkılıyormuş: "Başka şehirden gelen öğrenciler nasıl ki geldikleri okulda hemşehrilerini ararlarsa, Sabetaycılar da Yahudilerle ilişkide olmak isterler. Aynı kültürel değerleri paylaşıyoruz. Biz Türkiye kültürünün bir parçası, ama aynı zamanda Yahudi kültürünün de bir parçasıyız. Mutfak, evlilik törenleri vs. Süryaninin Mardinli Kürtle, Fransız Yahudisinin Fransızla ortak noktaları var. Bu zenginliktir."

Gizliliğe itilenler

Nüfus cüzdanlarındaki 'dini' bölümünün kaldırılmasına karşı çıkan Anayasa Mahkemesi, kişiyi dini inançlarını açıklama zorunda bırakırken, bu bölüme Bahai yazılmasını isteyen A. J. Ö.'nün talebini de reddetti (15.10.'95, Hürriyet). Yurttaşla ilgili bir bilgi olarak dini inancını bilmek isteyen devlet, insanları doğuştan Müslüman kaydetmeye de devam eder ve böylece resmi ağızlar her fırsatta "yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkeyiz" diyebilir. Ve böylece hepimizin vergileri Diyanet'in bütçesine gider. Ama Diyanet mesela Budist mabet açmaz. Adliye, bürokrasi mekanizması devreye girer, başka dine geçmek isteyince. Ya da Bahailik'te olduğu gibi, din hanesi boş bırakılır.

"Müslümanlığa geçmek ne kadar kolaysa, Müslümanlıktan başka dine geçmek de o kadar kolay olmalı" diyen Ilgaz Zorlu devam ediyor: "İnsanlar din hanelerinde yazanla değerlendirilmemeli. Sistem ikiyüzlülüğe, gizliliğe itiyor. Sabetaycılık da Yahudi takiyyesi gibi; bağlı kalıp, başka dine geçer görünülüyor."

Sabetaycılığı araştıran Sabetaycı: Ilgaz Zorlu

Babam "beyaz Türk"; Müslüman. Ben de Türk okulunda okudum. Fransızca konuşan büyükannem ve arkadaşlarıyla yaptığı dini törenler beni etkiledi. Farklılıkların birleştirici noktaları üzerinde duruyorum. İnsan kendi topluluğunda da direnişle karşılaşıyor. (İsrail'de kabalistik gruba giremedim; dinî altyapımdan emin değillerdi.) Biz bu işi bitirdik, sen nereden duydun bunları (!) diyorlar. Karşımda çok değişik dinî topluluk var; neden araştırmayayım? Yahudilik biliniyor, Sabetaycılık böyle değil. Tasavvufta, Bektaşilikte yazılı metin yok. Şemsi Efendi'den bize kalan tasavvufî metinleri inceliyorum. İlginç; mesela Kürt Newroz'u olan 21 Mart'ta, Kuzu Bayramı'nda Sabetaycılar gece toplantı yapıyor, mumlar sönüyor. Büyük bir sinideki kuzuyu haham okuyor, ailenin erkek üyelerine dağıtıyor, onlar da evlerine götürüyorlar. İğneli fıçı, kan iftirası gibi, mum söndü için de çeşitli söylentiler var. Mesela 1492'de İspanya'da Valencia'da bir Hıristiyan çocuk kaybolur. Mum söndüye alet edildi, öldürüldü diye oradaki tüm Yahudiler öldürülür. Olaydan sonra çocuk ortaya çıkar... (500 yıl sonra İspanya Kralı İsrail'e gidip, Yahudilerden özür diledi.)

Amatör tarih meraklısıyım. Maişet derdi dışındaki zamanlarda ilgilenebiliyorum. Kültürel doneler kaybolmasın istiyorum. Siz başka toplumun insanısınız demek değil amacım, bilinmesinin uğraşını veriyorum, gizli olmaya karşıyım. Ben nesnel olamayabilirim. Ermeninin Ermeniliği, Sabetaycının Sabetaycılığı araştırması pek sağlıklı görülmeyebilir, ama başka araştırma yok... Başka insanların, tarihçilerin yapması ve bunu yaparken de nesnel olması lazım.

*** Ilgaz Zorlu, "Gizli bir etnik cemaat: Türkiye Sabetaycıları", Birikim (Mart-Nisan 1995) ve Tiryaki (Sayı 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8/9, 10/11, 12/13)**

*** Kabbala tasavvufi Yahudilikte, dünyanın oluşumundan Yahudi bireyin mistik bilincine ulaşmasına kadar bir dizi kuram ve gizemli bilgiyi ifade etmektedir.**



Irkçılık her yerde, herkeste...

▼ Cumhuriyet döneminin meslek edinmeye çalışan, okuyan, yazan, balolarda dans eden Türk kadınları gururla hatırlatılıyor. Türkiye'de kadınlar okusun mu, okumasın mı, birden fazla kadınla evlenilsin mi evlenilmesin mi tartışılırken, Yahudiler gibi Sabetaycılar da kızlarını Avrupa'da okutuyor, yurtdışında eğitim aldırıyorlardı.

Yelda

Erkek egemenliğiyle, ulus/ırk egemenliği arasında müthiş benzerlik var ama bu, cinsiyetçiliğe karşı olan bizlerin otomatik olarak ırkçılıktan, ulusçuluktan arınmasını getirmiyor ne yazık ki. Çünkü bunun için, nasıl erkeğin kendisini sorgulaması gerekiyorsa, egemen ulusa dahil olanların da kendilerini sorgulamaları gerekiyor. Yoksa, istemeden de olsa insan kendini milliyetçi bir noktada bulabiliyor.

Kendimde yakaladığım önyargılı yaklaşımlarımı yeri geldikçe yazıyor, suçluluk duygusundan kurtulmaya çalışıyorum. Dünyanın değiştirilmesinde, daha iyiye dönüştürülmesinde önemsediğim çevrelerin; kırmızı, mor, siyah, yeşil arkadaşlarımın dikkatlerini içimizdeki ırkçılığa çekmeye çalışıyorum. Beceremediğimi de görüyorum. Mesela geçen gün dergideki bir arkadaşım, çalıştığım bilgisayara bakıp, "yine bu hafta kimleri yazıyorsun?" diye sordu. "Kimlere?" demiş olduğunu konduramadığımdan soruyu böyle anladım, Süryaniler diye cevapladım. "Sen yazıp duruyorsun ama boşuna; onlar ilgilenmiyorlardır bile" demez mi?!. Sanki ben, egemen olmayan etnik gruptan insanlara "bilinç taşımaya" soyunmuşum! "Onlar"a değil, sana yazıyorum, senin gibilere, dedim. Ama anlatabildim mi bilmiyorum...

Aa, Taylandlı kadınlar donlarını asamıyorlarmış?!.

Pekin'e BM Kadın Konferansı'na Türkiye'den giden kadınlar, dönüşte yazılar yazdılar, kendileriyle söyleşiler yapıldı. Bunlara bakıldığında sanki Türkiye'de sadece müslüman (ve 'ateist müslüman!') kadınlar var gibiydi. Bu izlenimin edinilmesine neden olan kadınlardan biri, Fatmagül Berktay, Cumhuriyet Dergi'ye "Beijing deklarasyonunun Türkiye'de nasıl uygulanacağı konusunda ulusal eylem planı yapmak lazım" dedi (1 Ekim '95). Ayşe Düzkan da "Feminen Tren" yazı dizisinde Pekin'e yolculuk eden kadınları anlatırken (11-13 Ekim 1995, Hürriyet), Batılı beyaz kadınla özdeşleşip Taylandlıyla arasına epeyce bir mesafe koyuyordu:

"İki kompartıman ötemizde oturan Helene ve Anna, kompartımana ip gerip yıkadıkları iç çamaşırlarını asmışlar. Uyandığında bu mazarayla karşılaşan oda arkadaşları Taylandlı Angelie, "Bir şey olmaz değil mi?" diyor biraz şaşırarak, ne demek istediğini soruyorlar. Öğreniyoruz ki, Tayland'da kadınlar iç çamaşırlarını erkeklerin iç çamaşırlarının altına asmak, eğer erkek iç çamaşırı yoksa gizli bir yerde kurutmak zorundalar!"

Ayşe'nin bu hayretini anlayamadım doğrusu. Çünkü kendim ve feminist arkadaşlarım da dahil, bugüne kadar, donlarını sütyenlerini gizlemeden, rüzgârda dalgalandıran kadın görmedim.

Cumhuriyet kadınları kimlerdir?

Son zamanlarda Sabah gazetesinin Melodi eki kadınlara önemli mesajlar veriyor; tecavüze karşı, pantolon yasağına karşı kararlı bir kampanya yürütüyor, kadınların tarihini anlatıyor. Ama tarihi anlatırken daha önce sözünü ettiğim (21 Ekim '95, Söz) aynı yolu izliyor; Cumhuriyet kadınlarını, Türk kadınlarını tanıtıyor... Çarşaf giymeyen, balolarda dans eden, denize bile giden, modern (başı açık, kolsuz bluzlu) giyimli, okuyan, meslek edinmeye çalışan, siyasi konuları tartışan, yazan, "Avrupalı gibi yaşardık" diyen (30 Ekim '95) kadınları tanıtıyor.

Pazartesi dergisi de hafızasızlığa karşı duruyor. Bu ayki sayısında, Sabiha Sertel'i tanıtıyor, 'Türk feminizmi' yazısıyla... Cumhuriyet döneminin ilk kadın gazetecilerinden Sabiha Sertel'i bir de kızı, araştırmacı-yazar Yıldız Sertel ve araştırmacı Ilgaz Zorlu'dan edindiğimiz bilgilerle tanıyalım.

Mübadele'yle birlikte dinî yapılarını kaybetmeye başlayan Sabetaycılardan kimi Yahudiliğe dönmek ister ama kabul edilmez, kimi de dinsizlik yolunu seçer. 1924'ten sonra, Sabetaycılar arasında "zararlı faaliyet"ler görülmeye başlanır. Mesih gelene kadar hiçbir şey yapmamak gerektiğini düşünen yaşlı kuşağa inanmayan Şefik Hüsnü ve Sabiha Sertel gibi bazı gençler sosyalist olur...

Türkiye'de kadınlar okusun mu, okumasın mı, birden fazla kadınla evlenilsin mi evlenilmesin mi tartışılırken, Yahudiler gibi Sabetaycılar da kızlarını Avrupa'da okutuyor, yurtdışında eğitim aldırıyorlardı.

Sabetaycılardan bir kadın

Selanik'te 1895'de doğan Sabiha Sertel de bu kadınlardan biri. İlk ve orta öğrenimini Selanik'te Terakki Lisesi'nde tamamlayan Sabiha, bir süre de Fransız okuluna devam eder. Balkan Savaşı'nın sonlarına doğru, 18 yaşındayken, annesiyle İstanbul'a gelir, Sabetaycıların bir cemaat olarak bir arada yaşadığı Nişantaşı semtine yerleşir. "Bir kast gibi kapalı 'Dönme' cemaatinden gelen Sabiha dışarıya verilen, (topluluk dışından birisiyle evlenen) ilk kız olur."* 1917'de gazeteci Mehmet Zekeriya (Sertel) ile evlenerek eşiyle birlikte ABD'ye gider, Columbia Üniversitesi'nde toplumbilim okur. Ülkeye dönüşünde Zekeriya Sertel'le Resimli Ay, Tan ve Görüşler dergilerini çıkarır.

- Doğum kontrolü ile ilgili bir yazısından dolayı savcı karşısına çıkar.
- Resimli Ay ve Çocuk Ansiklopedisi aleyhine açılan bir davada da, şirketi kendisi temsil ettiği halde, hakimin, tanıklığını kabul etmemesi üzerine, 'Ben insan değil miyim?' diye yazı yazar.
- 1930 Şubatı'ndaki, 'Savulun geliyorum' yazısında, "Türklüğü ve Reisicumhur hazretlerini (Atatürk) tahkir" ettiği iddiasıyla, bir sınıfı öbür sınıfa karşı tahrik suçundan yargılanır.
- Komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla toplatılmasına neden olan, "Projektör" dergisindeki 'Mebus Bayanlar Neye Bağırmıyorsunuz?' başlıklı yazısında şunları yazmıştır: "Kadın erkek müsavi değildir. Bilhassa işçi, çalışan kadın bu musavattan tamamen mahrumdur.

A- Kadın erkeğin yarısı ücret alır. B- Kadının çalışma saatleri erkeğinkinden çok daha uzundur. C- Kadın hamilelik esnasında da çalışır. D- Ailede erkek hakimdir. E- Kadının çalışma hakkı erkeğin rızasına bağlıdır. F- Evin işi, çocukların bakımı kadının sırtındadır. G- Kadın cinsi ahlakta da erkekle müsavi değildir."

- "Kızlar için evlenmek demek, sadece ne suretle başkasına ihale olduğu demektir. Erkek için izdivaç (evlenmek) bir piyango ise, kadın için ondan da feci bir şeydir. Bunu o fecaati hissetmiş bir kadının ağzından dinleyiniz; göreceksiniz ki bir kız için evlenmek en büyük işkencedir" diye yazan (Resimli Ay, Eylül 1924) Sabiha, dava arkadaşı olan kocasına karşı da mücadele verir.

Taşındıkları her yeni evde kendisine ait yazı masası ister hep. Talebi bununla sınırlı değildir: Kocası bir gün, "Bizim soyadı sorunu çözüldü, Moğol adını aldık" deyince, "Nasıl olur? Sen nasıl bana sormadan soyadı alırsın?" diye itiraz eder, değiştirmesini ister. Ve sonra, her ikisi de yazıları sert olduğu için "Sertel" soyadını almaya karar verirler ve Moğol'u değiştirirler.

Cinsiyetçiliğe, ırkçılığa karşı komünist bir kadın

Sabiha Sertel cinsiyetçiliğe olduğu gibi, ırkçılığa, sınıf sömürüsüne karşı da yazılar yazar. Azınlıklardan Varlık Vergisi alınmasına karşı çıkar: "Bugünlerde ırkçılar bir milliyetçilik savaşı açtılar. Bu maske altında nazizmin ideolojisini savunuyor, Varlık Vergisi'ni övüyor, azınlık düşmanlığını her tarafa yayıyorlardı... Ben Tan'da yazdığım yazılarda Yahudi düşmanlığının, anti-semitizmin Türkiye'de hiçbir zaman yer bulmadığını, genel olarak ırk düşmanlığı bulunmadığını yazdım.. Bunun hem kanunlara, hem de Anayasa'ya aykırı olduğunu belirttim..."

Hayatında hep mahkeme kapısı, polisin geceyarısı ev baskını, gözhapsi, cezaevi, sürgün... 4 Aralık 1945'te ellerinde bayraklar, Atatürk ve İnönü fotoğraflarıyla "Kahrolsun komünistler, kahrolsun Serteller, Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti" diye bağıran bir grup Tan'ın matbaasına saldırır. Polis seyreder. Tan'ın yıktırılmasından sonra, ölümden kılpayı kurtulan Serteller zar zor pasaport alıp, 1950'de Türkiye'den ayrılır; Sabiha'nın 32 senelik gazetecilik yaşamı sona erer. Fransa ve Azerbaycan'da yaşarlar. Yazmaya devam eder; Çitra Roy ile Babası, Tevfik Fikret–İdeolojisi ve Felsefesi, Roman Gibi, İkinci Dünya Harbi Tarihi Elyazması (yayımlanmamış), Davamız ve Müdafaamız (Zekeriye Sertel'le haklarında açılan davadaki savunmalarının tam metinleri)...

Bir daha da yurda dönmesine izin verilmeyen, Sovyetler Birliği'ne vardıktan beş yıl sonra, 1968'de Bakü'de, akciğer kanserinden ölen Sabiha Sertel, hasta yatağındaki son günlerinde de çıkacak olan kitabını sorar başucundaki kızına; daha yazmak istedikleri vardır ve o da bir Sabetaycı olan Abdi İpekçi'yi hatırlar:

"Sonra hezeyanlar başladı. Bir seferinde: 'Ben yazı yazacak halde değilim. Abdi İpekçi'yi çağırın. Sahifeleri o bağlıyor. Ben yazı yazacak halde değilim', diye tutturdu. Kendisini İstanbul'da matbaada sanıyordu. Oradan hiçbir zaman kopmamıştı ki! Abdi İpekçi'yi nereden çıkardığını da bir türlü anlayamıyordum."

* Yıldız Sertel, Annem Sabiha Sertel Kimdi, Neler Yazdı?, Yapı Kredi Yayınları, 2. baskı, Ekim 1995.

'Düşük yoğunluklu savaş'ta Meksika Hükümeti zor durumda

'EZLN bize hiç kimseyi bırakmadı ki!'

Deniz CANTÜRK– Sedat KALIPÇI

Zapatistler gerçekten ilginç. Eylemlerinden söylemlerine, her düzeyde beklenmedik şeyler yapıp söylüyorlar. Adlarını Meksikalı ünlü devrimci Emiliano Zapata'dan almanın dışında, eskiye dair pek bir şeyleri yok gibi. "Yenilikleri" ise ilk günden dikkatleri üzerine çekmeye başladı ve devam ediyor. Ayaklanmayı, NAFTA'nın yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1994 tarihine denk getirip, anlaşmaya en sert yanıtı vermekle başladılar. Arkasından, klasik gerilla hareketlerinin hedeflediği "iktidarı devralma" gibi bir hedefleri olmadığını, reform için ayaklandıklarını açıklamaları, ne sağcıların, ne de solcuların beklediği bir şeydi. EZLN, astkomutanı Marcos'un kişiliğinde; soldan perspektif yoksunu, reformist, maceracı, "Che karikatürü", artist "eleştirileri" alırken; sağ tarafından da marksist, leninist, maoist, anarşist, feminist, eşcinsel suçlamalarına maruz kalıyordu. Marcos'un bunların hiçbirini reddetmemesi, hatta başka şeyler eklemesi, dünyanın her köşesinde "Todos somos Marcos" (Biz hepimiz birer Marcos'uz) şeklinde yankı buldu. Gerillaların maske takmasının nedenini soranlara verdiği yanıtlar ilginç ve düşündürücü: Hakim sınıflara güvensizlikten, Zapata'nın sonundan tutun da, burnu büyük olduğu için gizlemeye gerek duyduğuna kadar birçok yanıt verdi, meraklılara... Bunlar arasında esasa ilişkin olanı ise, yarın sivil yaşama döndüklerinde gerillacılık yapmış olmaktan ötürü hiçbir ayrıcalık ve iddia sahibi olmak istemedikleri için maske taktıkları şeklinde... Komutan Marcos'un üst değil de, ast olması ise, üst/asıl 'komuta'nın halkın elinde olduğunu sembolize ediyor. Otantik ve romantik renklerin çok baskın olduğu gerçekçi bir ayaklanma bu...



EZLN ve geliştirdiği siyasal hereket, ilginç siyasal çözüm önerilerinin yanısıra, yeni bir politika kültürü geliştirerek de tarihe geçiyor...

İkinci yılını doldurmak üzere olan bu ayaklanmada, "mermiden çok data (bilgisayar verisi) kullanıldı", diye yazmak abartılı olur, ama yalan olmaz. Ayaklanmadan12 gün sonra varılan ateşkes anlaşması ve barış turları çeşitli ihlal ve kesintilerden geçerek sürüyor. Kesintiye uğramayan şey ise, o günden bu yana yoğunlaşarak devam eden propaganda savaşı. İnisiyatifi ele geçirmiş olan ise EZLN...

Marcos'un, gelişmeleri her akşam modemle ülke içindeki/dışındaki haber merkezlerine geçtiği söyleniyor. EZLN'nin elektronik haberleşme ağlarını çok iyi değerlendirdiği gerçek. Hükümetdışı örgütlerden (NGO), kadın örgütlerine, çeşitli ülkelerdeki EZLN ile dayanışma komitelerine kadar her yerle bağlantı içindeler. Ayrıca; Marcos'un dünyanın her yerindeki kadın, erkek, işçi, köylü, legal, illegal, gerilla, pasifist, eşcinsel, lezbiyen vd.... kardeşlerinin gönderdiği gerilla tadında öyküler ve şiirler de var.

Düşük yoğunluklu savaş

Barış görüşmeleri ağır aksak ilerlerken, 9 Şubat'ta 60 bin asker Lacandona bölgesine girdi. EZLN, 8 Şubat'ta aldığı kararı uyguladı; ordu çıkana kadar görüşmeleri kesti. Başından beri oyalama taktiği güden hükümet tarafı, Piskopos Ruiz önderliğindeki aracı komisyon CONAİ ve diğerlerini devredışı bırakmaya çalışmaktan, EZLN temsilcilerinin kırık İspanyolcasıyla dalga geçip, tutuklatma tehdidine kadar yollar denedi. İlk görüşmede önce EZLN'nin kayıtsız şartsız silah bırakması gerektiğini bile ileri sürdüler. Gerillalar bu tür oyunların sıktığını, oyalama taktiğinin gerçekte hükümete zarar verdiğini söylediler. Gerçekten EZLN'nin ulusal ve uluslararası popülaritesi hızla artıyordu.

9 Şubat'ta ordunun devreye sokulması, başka ülkelerde ve özellikle de El Salvador ve Guatemala'da, en son da Türkiye'de Kürtlerin yaşadığı bölgede uygulanan "düşük yoğunluklu savaş" doktrininin bir versiyonu. Ordunun işgalindeki bölgelerdeki insanlar dağlara sığındılar, çocuklar açlıktan ve soğuktan öldü. Mısır ve fasulya tohumları çalındı, tahrip edildi. İnsanlar ordu için zorla temizlik, mutfak ve yol işlerinde çalıştırıldı. Bölgeyi işgal eden askerler, seyyar mutfak, seyyar hastanelerinin yanı sıra seyyar genelevlerini de yanlarında getirdiler. Ayrıca bölgedeki yerli kadınlara musallat oldular. Sayısız tecavüz olayı saptandı. Devlet Başkanı Zedillo'nun deyişiyle "hukuk devleti tekrar kurulmuştu." Bir tek koruculuk sistemi eksikti. Ocosingo, Altamirano, Las Margaritas beldelerinde oluşturulan.PAC (sivil savunma devriyeleri), bizdeki köy koruculuk sistemi gibi halkın kontrol ve korkutulması işini devraldılar. Baskı, tehdit, baskın, kaçırma ayyuka çıktı. Ana muhalefet partisi PRD de bundan payını alıyor tabii.

Büyük Toprak Sahipleri Birliği, Ocak 1994 öncesindeki "barış durumunun" yeniden yaratılması çağrısı yapıyor. Yani işgalciler asıl sahipleri tarafından "işgal edilmiş topraklarını" geri istiyorlar. "Yerli piskopos" diye adlandırdıkları S. Ruiz'in kellesini istemekle kalmayıp, San Cristobal barış grupları koordinatörü Marisa Kraxsky'e toplu tecavüz yapılması çağrısında bulunuyorlar. Bu büyük toprak sahiplerinin önde gelenleri ise, Alman kahve milyonerleri Marianne Schimpf, Laurence Hudler, Felke von Knopp.

Saldırı karşısında EZLN, "halkı, süren ordu teröründen korumak" için geri çekilme kararı aldı. Bunun bir taviz olup olmadığı tartışılırken, EZLN'den şu değerlendirme geldi. "Biraz daha çekilirsek, 'Peru/Ekvator sınırına hoş geldiniz' tabelasına dayanacağız. Gerçi bir Güney Amerika gezisi pek fena olmazdı ama, üç ateş arasında kalmak hiç de hoş değil."

Devlet insan hakları örgütü CNDH, (Comission Nacional de Derechos Humanos) tutsaklara yapılan işkence ve zorla alınan ifadeleri ortaya dökmek zorunda kaldı. Hemen hergün birkaç "ast komutan Marcos" yakalanıp basına teşhir ediliyordu. Bunun üzerine Marcos şu açıklamayı yaptı: "Bir tane ast komutan Elise, bir tane ast komutan Daniel, bir tane ast komutan Genaro ve bir tane de ast komutan Eduardo olduğunu okudum. Bundan dolayı da aşağıdaki kararı aldım: Eğer PRG (Devlet Genel Savcılığı) ortaya hala ast komutanlar çıkarmaya devam ederse, açlık grevine başlayacağım."

".... hükümetin savaş panzerlerinin arkasından fuhuş, alkol, hırsızlık, yıkım, ölüm, yolsuzluk, hastalık, yoksulluk ve hükümet adamları geldi ve Chiapas topraklarında yasallığın yeniden kurulduğunu söylediler..... Bu yalnızca Chiapas halkına değil, bütün Meksika halkına açılmış bir savaştır" şeklindeki Neruda, Lorca, Shakespeare ve diğerlerinden alınmış şiirlerle süslü mektuplarla, bölgedeki gelişmeler, "ulaşılabilen, değişik dilleri konuşan, daha insancıl bir gelecek düşüncesine inanan ve bunun için mücadele eden bütün kadın, erkek, yaşlı, genç ve çocuklara" düzenli olarak iletildi. Bölgeye dünyanın her yerinden dayanışma konvoyları akmaya başladı.



Chiapas'ta barış

Dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen dayanışmacılar 22 barış kampı kurdular. Köylerdeki sivil halka kalkan oldular. İspanyolca bilmeyen yerlilerin en iyi anladığı sözcükler şunlardı: Ordu, diyalog, enternasyonal... Hükümetçe ZAPATURİST olarak adlandırılan dayanışmacılardan biri defterine "Buradaki çocukların eline boya kalemi verseniz ilk çizecekleri şey helikopter ve asker olacaktır" diye not düşmüş. Ve devam etmiş: "Köylüler.....'burada yürüttüğümüz kesinlikle temiz bir savaştır.' diyorlar. Gerillalardan söz edilirken, 'onlar' sözcüğünü kullanan yok. Hep 'biz' diyorlar. Her cumartesi dağlardaki yoldaşlara erzak toplanıp götürülüyor. Köyde her türlü işleri düzenlemek için hemen her gün yapılan 'köy toplantıları' var. Kadınlar bu toplantılarda gittikçe daha yüksek bir sesle kaç çocuk doğuracaklarına kendilerinin karar vermeleri gerektiğini belirtiyorlar. Dağdaki kadın gerillalar özgürlüğün sembolü

onlar için. Yağmurlu bir akşamdı, köylüler Venceremos'u çalıp söylediler..."

Nisan başlarındaki ön konuşmalarda, 20 Nisan tarihinde diyaloğun tekrar başlaması kararlaştırılmıştı. Ama hükümet tarafının inatçılığı bu işten hayır gelmeyeceğine işaret ediyordu. San Cristobal de Las Casas'tan arabayla yarım saatlik bir uzaklıkta olan San Andreas'ta EZLN temsilcileri, hükümet temsilcileri ve çatışma bölgesinden gelen 46 delege buluştular. Binlerce yerli ailesi oraya gelmişlerdi bile; geleneksel giysileri ve EZLN yanlısı pankart ve bayraklarla. EZLN komutanları Tacho, Zebedo, Ramon, Guillermo, Moises ve Galindo'yu şarkılarla karşıladılar. Diyaloğun gerçekleştiği baraka üç koruma halkasıyla kuşatılmıştı. İlk halkada bölgedeki Tzotzil yerlileri, ikincisinde hükümet dışı örgütlerin temsilcileri, üçüncüsünde ise silahsız polis birlikleri yer alıyordu.

Silahsız ve yalınayak yerliler arasında kalmaktan ürken hükümet tarafı, binlerce asker ve sağlıkçının varlığına karşın can güvenlikleri bulunmadığını ileri sürerek diyaloğun ertelenmesini istediler. Hükümet yanlısı basın, EZLN ve aracı CONAI'nin güvenlik önlemleri almadığı propagandasını yapmaya başladı. Bunun üzerine EZLN temsilcileri: "Burada bulunan 7000 yerli diyaloğu bozmak için değil, tersine sizin bihaber olduğunuz onurlu bir barış, adalet vb. şeylerle dayanışma yapmak için toplandılar" açıklamasını yaptı. Hükümet tarafının, yerlilerin şehri terketmesini dayatması üzerine Tzotzil yerli temsilcileri, toplantı yerini hükümete olan hınçları artarak terketmek zorunda kaldılar.

Hükümet tarafı tek sözcükle EZLN'nin teslim olmasını istiyordu. Ordunun 8 Şubat'tan önceki sınıra çekilmesi söz konusu bile edilmedi. Taraflar 12 Mayıs için randevulaşıp ayrıldılar. Hiçbir olumlu gelişmenin olmadığı bu görüşmenin ardından, hükümetin, görüşmelerin çıkmaza girmesinde EZLN'yi sorumlu gösterip, arkasından da öldürücü bir darbe vurmanın hazırlığı içinde olduğu yorumu yapıldı. İkinci görüşmeden de bir şey çıkmadı. İşgal ve talan devam ediyordu. Hükümet pervasızca, EZLN'den koşulsuz silah bırakmasını istiyordu. 8 Haziran'da yapılacak 3. tur görüşmeler başlamadan az önce EZLN kaynaklı bir haber ülkede dalgalanma yarattı. EZLN, tüm ilericileri ülke çapında bir plebisite çağırıyordu. Hükümetin 8 Şubat'ta başlattığı ve fiili olarak devam eden saldırıyı EZLN, ulusal bir halk oylamasıyla karşılamaya karar vermişti.

Savaşta plebisit!

EZLN, açıklamasında, ulusal ve uluslararası bir plebisit örgütlenmesi için start verdi. Tarih olarak ise 8 Ağustos'u önerdi. Açıklama yapıldığında EZLN'nin ulusal ve uluslararası demokratik güçleri ne kadar harekete geçirebileceği belli değildi. Bu türden bir kitle demokrasisi anlayışına Latin Amerika gerillasında hiç rastlanmadığı gibi, dünyanın hiçbir yerinde de savaş sırasında gerillanın plebisit yaptırdığı görülmemişti. Plebisitin düzenlenmesini, 1995 Şubatı'nda, ABD'ye kaçmış olan eski devlet başkanı Carlos Salinas de Gortari'nin geri getirilip cezalandırılması amacıyla Meksika'daki ilk hükümet dışı halk oylamasını düzenleyen AC (Sivil Birlik) üstlendi.

Plebisit, 27 Ağustos'ta gerçekleşebildi. Meksika'dan 1.2 milyon kişinin katıldığı halk oylamasında 32 bin gönüllü görev aldı. 1188 sandık kullanıldı. Bu plebisit katılım açısından, yine AC'nin bu yılın şubat ayında yaptığı plebisiti ikiye, iktidar partisi PRI'nin yaptırdığı "ulusal gelişme planı" adlı plebisiti ise dörde katladı. Hükümetin her tür engelleme girişimine karşın göz yummak durumunda kaldığı bu plebisit; EZLN'nin bütün ülke çapındaki ilerici güçleri aynı tema etrafında harekete geçirecek güce sahip olduğuna, özellikle yerlilerin ağırlıkta olduğu kırsal kesime iyice demir attığına, keza kentlerin proleter ve marjinal bölgelerinde güç bulduğuna işaret ediyor. Plebisitin Meksika'dan başka birçok ülkede de yapılmış olması, uluslararası bir boyut kazanmasını getirdi tabii.

20 aydan kısa bir süre içerisinde, EZLN silahlarını teslim etmeden, herhangi bir seçime katılmadan bütün Meksika'da meşruiyetini düşmanına bile kabul ettirdi. Bu plebisit, bu zamana kadar hareketsiz kalmış sosyal tabakaların hareketlenmesini ve kendilerine çizilen sınırların dışına sarkmaya başlamalarını getirecek.



Oylamaya katılanların yüzde 90'ı, ülkenin içinde bulunduğu sorunların çözümü için acil önlemler alınması ve kadınlara politikada eşit haklar tanınmasından yanalar. EZLN'nin başkalarıyla birlikte mi, yoksa tek başına mı devam etmesi yönündeki soruya verilen yanıt ise, öncekine verilen kadar net değil. Yalnız başına devam etsin diyenlerin oranı yüzde 54, birlikte yürüsün diyenlerin oranı ise yüzde 42. Özellikle yerli bölgelerinde plebisite katılanların üçte ikisi EZLN'nin başkalarıyla birlik yapmadan tek başına politik bir güce dönüşmesinden yana.

Plebisitin ilk olumlu sonuçları hemen ortaya çıktı. 5-12 Eylül arasında yapılan 6. tur görüşmelerde beklenmedik gelişmeler sağlandı. Bu arada, 4 ve 5. turlar da tamamlanmış ve beklendiği gibi hükümet olumsuz tutumunu sürdürmüştü. EZLN'yi ve öne sürdüğü tartışma konularını bölgede sınırlayıp ülke genelinden tecrit etmek istiyordu. Aslında iki taraf da bir çeşit beklemeye girmişti. Plebisitin sonuçları bekleniyordu. Ve geldi.

Daha önce "Bu maskeli maymunlarla bütün ulusu ilgilendiren sorunları görüşmeyiz" diye tavır koyan hükümet tarafı; şimdi sözcüsü Marco Bernal aracılığıyla, EZLN'yi ulusal diyaloğa davet etmenin ötesinde, EZLN açısından tartışma konusu olamayacak bir silah bırakışması için astkomutan Marcos'un da bizzat görüşmelere katılması çağrısını yapıyor.

Plebisit sonuçları hükümetin gözünü açmışa benziyor. Eylül başında iki taraf, yerlilerin hakları ve kültürü, gelişme ve refah, demokrasi ve adalet, kadın hakları, otonomi ve beldeler konularını tartışmak konusunda anlaştılar.

Tartışmaların yeniden başlatılmasını kabul ettirmesi, EZLN'nin ülkenin gündemini belirlediği anlamına geliyor. Son anda Zapatistlerin bastırmasıyla kabul ettirilen 'otonomi ve beldeler' başlığı en zorlu tartışmalardan biri olacağa benzer. Çoketnili Otonom Bölgeler Genel Konseyi (RAP), bu tartışma başlığının kabul ettirilmesini "Nihayet ülke yaşamının genelini tam olarak paylaşabileceğiz" şeklinde yorumladı. Şimdi bir "ulusal inisiyatif" oluşturulacak. EZLN, bütün diğer sosyal hareketlerin görüşmelere katılmasını istedi, fakat hükümet bunların şimdilik "konuklar" ve "dış danışmanlar" olarak görüşmelere katılmasından yana. Bunun üzerine EZLN kendi adına ünlü antropolog, feminist, edebiyatçı, avukat, siyaset bilimci, hükümet dışı örgüt aktivistlerinden oluşan çok geniş bir "konuk", "danışman" listesi hazırladı. Bu listede insan haklarıyla ilgili danışmanlık yapmak için davet edilenler ise, şu anda hapiste bulunan 16 EZLN yanlısı tutuklu. Aynı şekilde 20 etnik grubun 55 temsilcisi de EZLN'nin 'danışman' listesinde yer alıyor. Hükümetin ise 'danışman'larının kim olacağı belli değil. Bir soru üzerine, hükümet temsilcileri sitemkar bir şekilde "EZLN bize hiç kimseyi bırakmadı ki" dediler.

Kendine has üslubu ile plebisiti değerlendiren astkomutan Marcos, 20 sayfayı aşan bildirisinde "farktaki eşitlik" için mücadele edenlere teşekkürlerini ilettikten sonra, herkesi ülke çapında direniş köyleri ve yeni diyalog türleri yaratmaya çağırdı. Diğer muhalefet partilerinin reformlar için aylardır oluşturmaya çalıştıkları ulusal partiler diyaloğuna içişleri bakanlığından izin çıktı, ama EZLN ulusal partiler diyaloğuna katılmaktansa, sivil toplum kuruluşları ve diğer tüm muhalefet partilerinin de katılacağı geniş bir diyalogdan yana olduklarını açıkladı. PRD sözcüsü Munoz Ledo ve bir yıl önceki CND yöneticilerinden Pablo Gomez bu tavrın tehlikeli olduğunu ileri sürdüler.

14 Ekim'de yapılacak Chiapas yerel seçimleri için yatırım yapan ve belediyelerin yarısına yakınında başarı sağlayacağını uman PRD için özellikle can sıkıcı bir karar oldu bu. Arkasından EZLN'nin bölge seçimlerinde pasif bir tavır takınacağını, halka hiçbir adayı tavsiye etmeyeceğini ve EZLN ile hükümet arasındaki görüşmeler devam ederken araya sokulan bu seçimlerin anlamsız olduğunu açıklaması ise, PRD'nin paçalarını iyice tutuşturdu.

'Japon saati taşıyan sensin!'

Seçimler hükümetteki PRI'nin 110 belediyesinden 80'ini götürdü. Yarıya yakın belediye kazanacağı hayalleri kuran PRD'ye ise 17 belediye düştü yalnızca. Bu zamana kadar Chiapas'da hiçbir gücü olmayan sağ Muhafazakar PAN 5 belediye kazandı. Üstelik bunların içinde eyalet başkenti Tuxtia Gutierrez Belediyesi de var. Seçime katılanların sayısına bakıldığında ise; PRI'nin seçim zaferi dediği şey tam bir Pirus zaferi. Gözlemciler bu seçimi "seçmensiz seçim" olarak değerlendiriyorlar. Genelde yüzde 50'nin altında gerçekleşen seçime katılma oranı Zapatistlerin yoğun olduğu yerlerde yüzde 30'lara düştü. Başkentte katılım yüzde 20-25 civarında. Plebisitin başarısından sonra EZLN'nin katılmadığı seçimin bu şekilde fiyaskoyla sonuçlanması hükümeti iyice çıkmaza soktu. Birçok PRD'liyi de sandık başına gitmekten alıkoyan EZLN'ye iyice ateş püsküren PRD şefi Munoz'a, EZLN'den gelen yanıt ise çok açık ve kesin: "PRD'liler artık EZLN'nin onların silahlı kolu olmadığını kavramak zorundadır."

17 Ekim'den itibaren, saptanan başlıklar üzerinde çalışmaya başlamaları kararlaştırılan görüşme gruplarının işi oldukça zor. Her şeyi oldu bittiye getirmek isteyen hükümet tarafının acelesi karşısında EZLN delegasyonunun başından beri sürdürdükleri 'yerli sabrı'na daha çok ihtiyaçları olacak. Kendilerinin "ikide birde", "bunu kitleye danışmalıyız" diyerek kesin konuşmaktan çekinmelerini yetkisizliklerine ve yerli yavaşlığına bağlayıp sinirlenen hükümet temsilcisine verdikleri yanıt şu: "Kolunda Japon saati taşıyan sensin!"

500 yıldır sabretmeye alışmış yerlilerin sabırdan yana bir dertleri yok. Sorunu bölge çapında değil, ulusal, hatta uluslararası boyutta tartışmayı hükümete dayatarak, düşmanın değil, kendilerinin istedikleri zeminde kapışmayı kabullenmeleri ise gerillanın şanından.

Bundan sonraki gelişmeleri ve EZLN'nin nereye evrileceğini hep birlikte izleyeceğiz.

EZLN'nin plebisit çağrısı

"...Meksika halkına, Ulusal Demokratik Konvensiyon'a çeşitli bağımsız sosyal kuruluşlara, muhalif politik partilere, vatandaş örgütlerine, hükümetdışı örgütlere, öğrencilere, sendikacılara, şehir ve kır işçilerine, Meksikalı yerlilere, ev kadınlarına, entelektüellere, sanatçılara, dindarlara, yaşlı, kadın, erkek ve çocuklara sesleniyoruz.

Ve de uluslararası dayanışma komitelerine, Kuzey Amerika'daki, Asya'daki, Avrupa'daki ve Güney Amerika'daki erkek ve kız kardeşlerimize sesleniyoruz.

Legal ya da illegal yaşayan, silahlı ya da silahsız, sivil ya da asker her biçim ve düzlemde dünyanın her yerinde demokrasi, özgürlük ve adalet için savaşan herkese çağrı yapıyoruz!

Biz Zapatistler için sivil toplumun sesi önemlidir. İlerlemek/devam etmek için onların sesini duymak ve düşüncelerini bilmek istiyoruz.

Bize bu tarihsel momentte izleyeceğimiz rotayı ve ve atacağımız adımları gösterecek olan ulusal ve uluslararası bir danışma için bütün kız ve erkek kardeşlerimize sesleniyoruz.

Size aşağıdaki soruları içeren bir Büyük Ulusal Plebisit tertiplemenizi öneriyoruz.

1. Meksika halkının en önemli taleplerinin toprak, ev, iş, beslenme, sağlık, eğitim, kültür, iletişim, bağımsızlık, demokrasi, özgürlük, adalet ve barış olduğu konusunda hemfikir misin?
2. Değişik demokratik güçler 13 ana talep için birleşmeli midir?
3. Eşitlik, vatandaş katılımı, seçim sonuçlarına saygı, güvenilir seçmen kütükleri, tüm ulusal ve bölgesel politik güçlerin tanınması için derinlemesine bir politik reform gerekmekte midir?
4. EZLN bağımsız ve yeni bir politik güç haline dönüşmeli midir?
5. EZLN diğer güçlerle birleşip yeni bir politik örgüt kurmalı mıdır?

..... Bizim sözümüz bu. Sormak yanıtlamak ve tartışmak için örgütlenmemiz gerekiyor.
Demokrasi, özgürlük, adalet.
Comite Clandestino Revulacionario Indigena Comandancia General (Devrimci Yerli Genel Komutanlığı Gizli Komitesi).

Üç trilyon, Alevi hareketinde

Erdoğan AYDIN

Yükselen Alevi sermayesinin temsilcisi ve devletle Alevilerin buluşmasını sağlamayı kendine misyon edinen Cem Vakfı'nın önderi İzzettin Doğan'ın, 'kim ki Alevilerin haklarını verir, oylarımız onadır' diyen açıklaması yapıldı önce. Hemen ardından, danışıklık izlenimi verecek bir hızla DYP'nin hükümet açıklaması geliyordu: Cemevi yapmak amacıyla Diyanet'in bütçesinden Alevilere 3 trilyon TL verilecekti!

Doğrusu, İ. Doğan'ın, Cem Vakfı'nın, 25 Haziran gecesinde yaptığı konuşma da aynı düzeyde manidardı: "Olanlar olmuştur. Hoşgörüyle maziye terkediyoruz.(..) Ancak devleti yönetenler Alevi İslamı devletin katlarında tanımakta gecikirlerse... Alevi kitlesinin inançlarını istismar girişimleri artabilir"!

Yüzünü devlete, sırtını Türkiye'nin diğer ezilenlerine dönmüş bu yaklaşımda da görüldüğü gibi, Alevi kimliğinin muhalif karakterinin, kendisi gibi ezilen diğer güç ve kimliklerle dayanışmasının tasfiye edilerek düzenle bütünleştirilmesi, düzenin kendisi kadar ve hatta daha da çok Alevi egemenlerinin çıkarları gereğidir. Bunların çıkarlarının, tarih boyunca ezilmiş ve düzene muhalefetin sorunlarınca belirlenmiş Alevi toplumunun çıkarlarıyla örtüşmediği ise açıktır.

Verilen 3 trilyonluk sözün ardında DYP'nin önümüzdeki seçimde Alevilerin oylarından ciddi bir parça koparmak ve bu yolla diğer partiler aleyhine etkinlik kazanmak gibi bir taktik anlamı bulunmaktadır. Ancak sözkonusu rüşvetin anlamı bundan ibaret olmayıp, düzenin yeniden üretilmesi gereksiniminin zorunluluklarıyla bağıntılıdır. Yani zamanlamayı ve rakamı seçim atmosferi belirlemiştir, doğru, ancak değişimin kendisi, daha pesnel bir zeminde, güç dengelerindeki değişimler ve düzenin bu değişimde rasyonalize edilmesinin gereksinimlerince belirlenmektedir.

Alevilerin genel olarak düzen sınırları içine çekilmesi, muhalif kimliğinin eritilmesi, solla olan geleneksel duygu bağının parçalanması, düzen dışı şeriatçılığa ve bir kısmı Alevi olan Kürt hareketine karşı bir dalgakıran olarak kullanılması ise daha temelde yatan nedenleri oluşturmaktadır. Bir yandan düzen dışı şeriatçı hareketin, diğer yandan Kürt hareketinin düzeni sarsan gelişimi koşullarında Alevi toplumuna verilen bu rüşvet düzene istikrar kazandırma, kendi burjuvazisi dolayımıyla Aleviliği massetme yönelimi olarak algılanmalıdır. Halihazırda Aleviliği içine alan etkin bir sol hareketin yokluğu, yanı sıra Alevi sermayesinin ulaştığı etkinlik ise bu yönelimi hem mümkün, hem de zorunlu kılmaktadır.

Bu noktada şu da netleştirilmeli: Sözkonusu bu destek sözü, kimi sol dergilerde ifade edildiği gibi, solun önünü kesmek için Aleviciliği kışkırtmak değildir. Tersine, daha bilinçli ve özgüvenle ayağa kalkmış olan Alevi toplumunun kendi doğal yönelimlerinin yabancılaştırılması, düzen içine ve sağcı politikaya çekilmesidir sözkonusu olan.

Sözkonusu 3 trilyonun verilmesi halinde, Alevi toplumunun kendi içindeki ayrışmanın belirginleşeceği ve geleneksel güçlerin Alevi burjuvazisinin hegemonyasına gireceği açıktır. Her ne kadar bu güçlerin de şeriatçılığa karşı laik bir mevzide duracakları söylenebilecekse de, bu duruşun alabildiğine kişiliksiz ve güvenilmez olacağının kanıtı, Alevi egemenlerinden RP dahil gerici güçlere yönelen kayışlarda görülebilir.

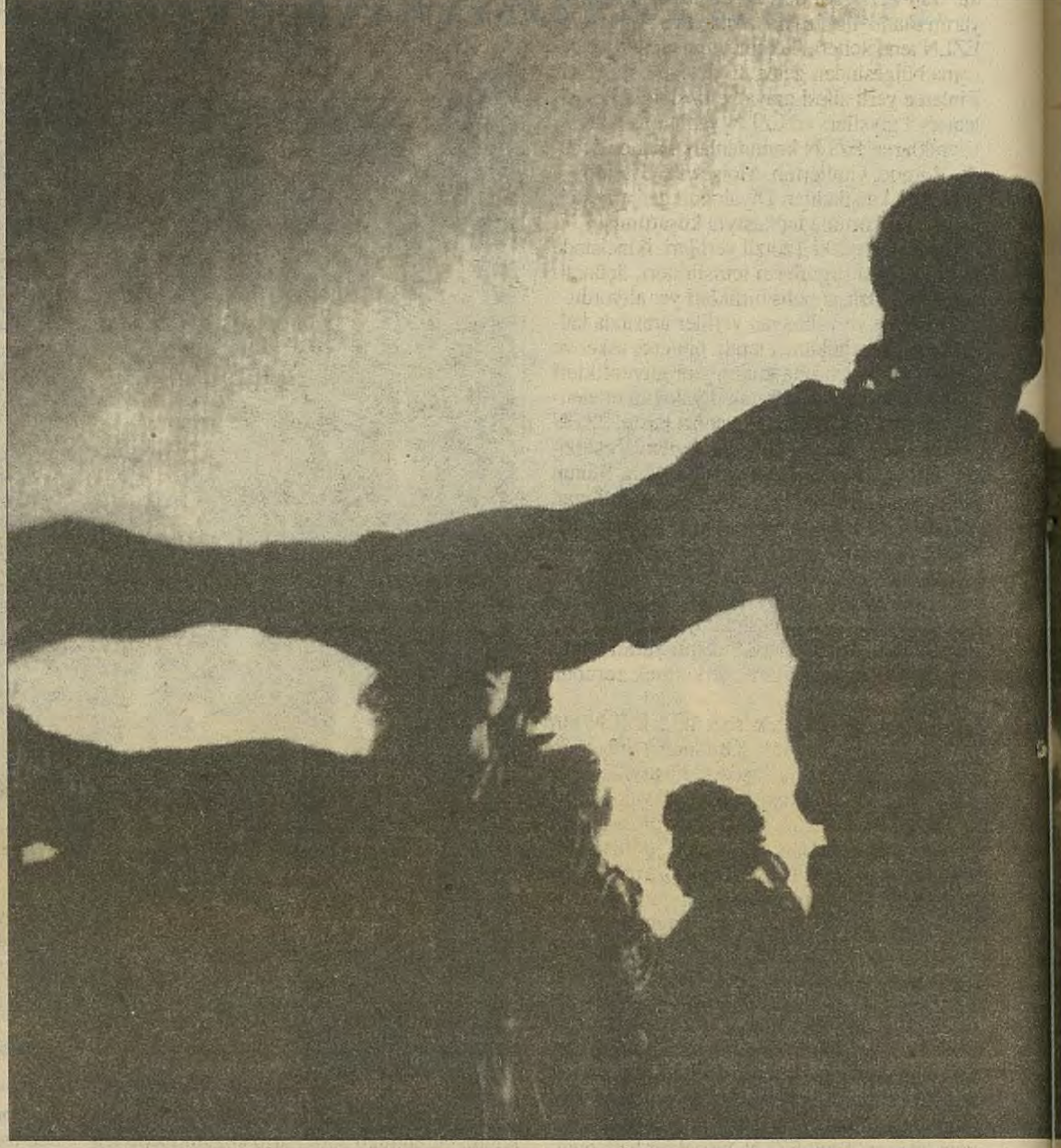
Diğer yandan, hem Aleviliğin düzene böyle kolay yedeklenebileceği, hem de Sünni dengelerce biçimlenmiş olan bu düzenin bu değişimi kolayca hazmedebileceği düşünülmemelidir. Ne Alevilik sırtındaki tarihsel zulmü unutup, bu süreç tarafından oluşturulmuş kültürel kimliğini kendi burjuvaları gibi kolayca terkedebilir, ne de düzeni belirleyen Sünnilik, tanrısal ilan ettiği ve Aleviliği sapkınlık ve kafirlik olarak gören görüşlerinden vazgeçebilir. Dolayısıyla gerilim devam edecektir.

Alevilik açısından mevcut durum

Şeriatçı hareketin yükselmesine tepki temelinde başlayan Alevi rönesansı Sivas ve Gazi katliamlarının ardından, beklenenin aksine gerilemedi, daha da pekişti.

Soruna ilişkin dünden bugüne gerçekleşen bir dizi değişimi kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1- Öncelikle solcu tavrın, bir dizi iç ve dış nedenle Alevilik için doğal yönelim alanı olmaktan çıkması söz konusudur. 2- Bununla birlikte, Aleviliğin kendi özgün kimliği ile ciddi bir aydınlanma ve örgütlenme düzeyine ulaştığını görüyoruz. Şeriatçılığın, kendi dışındaki her alanı tehdit eden ciddi bir güç haline gelmesi ve devlet kurumlaşmasındaki etkinliği de Aleviliğin muhalif kimliğini pekiştiren bir işlev görmektedir. 3- Ancak, geçmişte toplumdaki bölünmenin ağırlıkla sınıf eksenli oluşu nedeniyle, Aleviliğin muhalif kimliği kendini solculukla ifade ederken, bugün yükselen şeriatçılığa karşı geleneksel kimliği önplana çıkmıştır. 4- Bir diğer değişim öğesi, ciddi bir Alevi sermayesinin oluşmasıdır ki, bu durum Aleviliğin düzen içine çekilmesi ve muhalif kimliğinin törpülenmesinde bir faktör olarak devreye girmiş bulunmaktadır. 5- Sözkonusu Alevi rönesansı, Alevilerin ülke politikasında etken bir faktör olmalarını sağlarken, burjuva politikası tarafından ciddiye alınmaları zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. 6- Bu atmosferde devletin Alevi politikasında değişim kaçınılmaz hale gelmiş ve Aleviliğe yönelik geleneksel ezme ve yoksayma politikasından, onu kullanma yönelimli yeni dönüşümler yaşanmaya başlamıştır. 7- Dinin, toplumsal bir kontrol mekanizması olarak öneminin bilinciyle devlet, kendi rönesansını yaşayan Aleviliği dinsel bir motif düzeyine indirgeyip, Alevi sermayedarlar dolayımıyla sahiplenerek düzene bağlamaya çalışırken, diğer yandan onu, denetim dışına çıkan Sünni seriatçılığa karşı da bir dalgakıran olarak kullanmayı hedeflemektedir.



Devletle denetim dışına çıkmış şeriatçılık arasındaki çelişkide Alevilik, bugün temel bir handikap yaşamaktadır. Bu saflaşmada Alevi burjuvazisi, şeriat korkusunu istismar ederek Aleviliği, bütünsel bir demokrat tavırdan uzaklaştırarak devlete yedeklemeye çalışmaktadırlar.

Aleviliğin handikapı

Alevi burjuvazisi, muhalif olmayı şeriatçılığa terkederek, Alevi kimliğinde ciddi bir erozyon gerçekleştirmekte, üstelik şeriatçı gelişmeden bu devletin bire bir sorumlu olduğu gerçeğini, daha önemlisi Maraş'ta, Sivas'ta, Gazi'de iyice açığa çıkan devletin tavrını unutturmaya çalışmaktadır. Keza devletteki tavır değişiminin öncelikle Aleviliğin etkin muhalif konumunun zorlaması olduğu, yanı sıra bizzat devletin toplumu Sünnileştirme çabalarının sonucu olan şeriatçıların denetim dışına çıkmalarına karşı Aleviliği kullanma amaçlı olduğu gerçeğini bulandırmaya çalışmaktadırlar. Yine bu devletin, Alevilik karşısında asla samimi olmadığını, şeriatçı tahakküme karşı asla güvence olamayacağını, laik değil Sünni karakterli bir devlet olduğunu ve Aleviliği dinsel çerçevenin içine sıkıştırarak Alevi toplumunun ulaştığı aşamadan çok daha gerilere götürmeye çalıştığını gizlemeye çalışmaktadırlar. İlginçtir, Aleviliği devlete yedeklemeye çalışan güçlerin, meşru Alevi örgütlerine karşı son zamanlarda en çok kullandıkları saldırı malzemesi, onların "Alevi değil, ateist oldukları, oysa Aleviliğin bir dinsel inanç olduğu" şeklindeki dinci demagojidir.

Burada tipik bir sermaye tavrıyla karşı karşıyayız; Aleviliğin birikmiş tepkilerini devlet karşısında pazarlık gücü yaparak, güvenli bir sermaye birikimi olanağına çevirmek amaçlanmaktadır. Bu handikaptan kurtulmak ise, Alevilerin önündeki temel sorunu oluşturuyor. Unutulmamalıdır ki, şeriatçılığa karşı yüzünü devlete dönmüş, devletten medet uman bir Alevilik, kendi kimliğini ve tutarlılığını da yitirmiş olacaktır. Buradan geriye kalan ise, şeriatçılığa karşı güvence değil, devletin güdümündeki Sünniliğin gölgesinde bir sığıntı, bir dinsel motif olmaktan öteye gidemeyecektir. Böyle bir Aleviliğin, günümüz Türkiye'sindeki misyonu da, kendi dar çıkarları uğruna iç savaş yedekliği de dahil, demokrat kimliğini tümüyle kaybetmeye kadar varabilecektir.

Aleviliğe düşen biricik tavır, kendi değerlerine, muhalif kimliğine, demokrat özüne dönmek ve buradan hareketle her türden gericiliğe karşı tutarlı ve kararlı bir duruş sergilemektir.

Unutulmamalıdır ki, Aleviliğin temel belirleyeni, onun muhalif kimliğidir. Bu kimliğini yitirdiği oranda Alevilikten geriye çok az şey kalacaktır ki, bunlar da, Aleviliğin içe kapanmak, dinsel motiflerin dar kalıplarına sıkışarak gericileşmek olacaktır.

Düne kadar toplumda Sünniliği besleyip, laikliğin sistematik tasfiyesini gerçekleştiren egemen güçler, şeriatçılığın belli bir güçlenmeyi takiben denetim dışı çıkarak mevcut düzen için bir teh oluşturması üzerine, şimdi de onu sınırlama kaygısına düşmüşlerdir. kez de, bir yandan Türk İslamcı şeriatçılık desteklenir, yani muha şeriatçılığa karşı devletçi şeriatçılı beslenmeye devam edilirken, ek b dalgakıran olarak Aleviliğin örgütlenmesine de yol verilmiş, b yolla onların aynı zamanda Kürtle bölmeleri amaçlanmıştır.

Aleviler ne yapmalı?

Bu gerçeğin bilincidir ki, dün kadar hiç dikkate alınmayan, hep aşağılanma ifadesi olarak kullanı Alevilik, bugün yedeklenmeye çalışılan, saygınlığı teslim edilen güç durumundadır. Öyle ki, RP Aleviliği "kardeşi" ilan etmekte, Fethullah Gülen, daha ileri gidere kendini "Alevi" ilan etmekte, sermaye Aleviliğin şeriatçı totaliterizmi dışlayan niteliğinde bir "İslam sentezi" keşfetmekte, merkez sağ partiler değişik rüşvetlerle Alevi pastasından pay kapmaya çalışmaktadırlar. Tüm b yönelimlerde onun şeriatçı yüksel yanı sıra Kürt rönesansı karşısında konumundan kaynaklanan hesapla belirleyicidir.

Seçimlerde ve ülkenin kısa vadeli gündeminde temel sorun demokrasidir. Demokrasinin temel ekseni ise, iç savaşın sona erdirilmesi, tüm totaliter örgüt ve siyasetlerin geriletilmesi, ülkedeki tüm kimliklerin eşit haklı kurucu öğeler olarak tanınması ve

yol ayırımı ve sol

sermayenin egemenliğine son verme temelinde bir yeniden düzenlemedir. Bu noktada Alevi hareketin, şeriatçılara karşı devletin yanında durarak güvence veya çözüm aramasından daha yanıltıcı bir şey olamaz. Çünkü böyle bir duruş, 1- Sömürü ilişkilerini sorgulama olanağını kendine kapatacak, 2- Özellikle Sünni emekçilerin şeriatçıların kucağına itilmesine yol döşemiş olacak, 3- Şeriatçı totaliterizme karşı durmak adına, şeriatçılık dahil, toplumun tüm sorunlarından sorumlu olan devletin totaliterizmine yedeklenmiş olacaktır.

Dolayısıyla Alevi hareketinin ittifaklarını da, politikalarını da, kendi dar eksenini aşarak ülkenin bütününün sorunları ve çözümlerinden hareketle belirlemesi zorunludur. Devletin yapısında köklü bir demokratikleşmeyi amaçlamayan, hele ki oy ve tavrını sadece kendi dar sorunları temelinde belirleyenlerin, uzun vadede kendi topluluklarına da zarardan başka bir hizmetleri olmayacaktır. Bu bağlamda, kendi hakları için mücadele ile bunların çözümünü, şeriatçılık dahil tüm sorunların temel sorumlusu olan mevcut düzene tabiyette aramak arasındaki temel ayırıma işaret etmek gerekmektedir. Birincisi Alevileri, ülkenin diğer tüm ezilen sınıf ve kimliklerine bağlarken, ikincisi sorunların kaynağı olan mevcut düzene ve sermayenin genişleyen sömürü ilişkilerine...

Esasen Aleviliğin, toplumun alt kimliklerinden biri olduğu gerçeği de anımsanacak olursa, Alevilerin kendilerini ülkenin temel sorunlarının çözümü ekseninde bir yere oturtmaları, dolayısıyla ufuklarını salt kendi sorunlarının çözümüyle sınırlamamaları gerekmektedir. Burada hemen anımsatılmalıdır ki, Alevilik, hem kültürel hem de tarihsel niteliğiyle kapitalizme eklemlenemez bir muhteva taşır. Eşitsizliği kutsayan Sünnilikten ayırımla Alevilik, her türlü ezme ilişkilerini eleştiren niteliğiyle, günümüzde ancak sosyalizme bağlanabilecek olan bir kültürel ve tarihsel geleneğin ifadesidir. Dolayısıyla Sünnilik özgülünde salt emekçiler için geçerli olan şey, Alevilik özgülünde kültürün bizzat bütününü kapsayan bir anlamla sosyalizme açılmaktadır. Bu ise Aleviliğe çok daha kapsayıcı bir davranış ve kendisi gibi ezilenlerle birliktelik sorumluluğu yüklemektedir.

Solun Alevi politikası

Bu noktada ekonomik kurtuluşu da içeren bir eşitlik, özgürlük ve kardeşlik projesine nasıl bağlanacağımız sorunu, hepimizin ortak sorunu olmaktadır. Kuşkusuz yaşanmış deneyler düşünülecek olursa, toplumdaki alt kimliklerin bir üst kimlik olarak sosyalizme bağlanma biçimi problemlidir. Çünkü bugüne kadarki deneylerin çoğunda sözkonusu olan şey, alt kimliklerin üst kimlik tarafından ezilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Bu ise, alt kimliklerini gerçekleştirmek isteyen insanlar nezdinde liberalizme yedeklenmeye zemin yaratmıştır.

Dolayısıyla bir alt kimlik olarak Aleviliğin, (tıpkı ezilen ulus kimliği, kadın kimliği gibi) sosyalizme bağlanma sorununun bir tabiyet ilişkisi değil, bir kardeşlik ilişkisi olarak yeniden tanımlanması bir zorunluluktur.

Bu durumda sosyalizmin, alt kimliklerin bağımsız örgütlenme hakları da dahil, kendilerini özgürce ifade etmelerini güvence altına alan bir yerden yeniden tanımlanması bir zorunluluktur. Sosyalizm, tüm bu özgün kimlikler dolayımından ve onları ezen, onların yerini alan değil, onları kapsayan bir yerden, çoğulcu ve özgürlükçü bir yeniden tanımlanmasıyla sosyalizm olabilecektir artık. Bu bağlamda sosyalist politika, tüm nesnel dinamiklerin, üzerinde biçimlendikleri özgün talepleri ve bağımsızlıklarına saygıyı içselleştirmelidir.

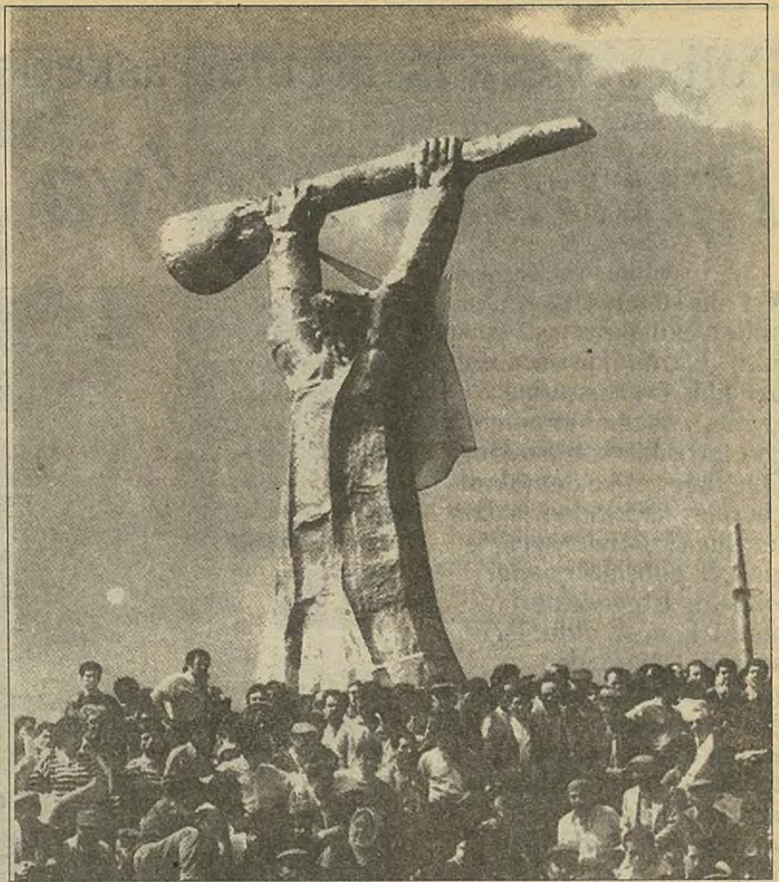
Yanı sıra egemenlerin salt emekçilere ve sosyalistlere baskı uyguladığı gibi bir yanılgıdan da uzak durulmalıdır. Düzenin Alevilik, Kürtlük gibi diğer kimlikleri de sistematik bir ezme ilişkisine tabi tuttuğu gerçeğinin bilinciyle, bu kimliklere ve onların bağımsız örgütlenmelerine kuşku üreten değil, aksine dost niteliklerini yakalayan bir yaklaşımın içselleştirilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan, Alevi rönesansı ve bağımsız örgütlülüğünün, Türkiye'nin orta vadeli geleceği üzerinde önemli ve ilerici etkileri de teslim edilmelidir. Uluslararası koşulların da etkisiyle şeriatçılığın hızla mevzi kazandığı bir Türkiye'de Alevilik, şeriatçılığın önünde temel bir toplumsal engel oluşturmaktadır. Bu öyle ki, şeriatçıların hem iktidar öncesi etki alanını daraltan, hem de ola ki iktidara gelirlerse doğrudan şeriatı uygulamalarının önünde önemli bir toplumsal engel anlamına gelmektedir.

İşte bu nesnelliğin bilincidir ki solun, Aleviliğin taktik biçimlenişine karşı daha soğukkanlı yaklaşabilmesinin zeminini oluşturacak, bir şeyleri anlaması gerekenlerin salt onlar değil, aynı zamanda bizler olduğunun bilinciyle davranmamızı sağlayacaktır.

Demek ki 1- Aleviliğin nesnel olarak ilerici ve sosyalizme açık bir kültürel kimlik olduğunun, 2- Dünden ayırımla eğer ki Alevilik sağcı politikaya doğru çözülmeye başlıyorsa, bunda nesnel nedenler yanı sıra bizlerin de rolü olduğunun, 3- Sosyalizmin bu gibi alt kimliklere tavrının dışlayıcı veya ezici bir tabiyet dayatması değil, aksine onlarla özgünlük ve özgürlüklerine saygılı bir bağlanma ilişkisi geliştirmek olduğunun, 4- Taktik düzeyde Alevilerin sermaye güçlerince yedeklenme çabalarına karşı, onlarla dostluğumuzu teyid edip organik ilişkiler geliştirmeyi mümkün kılan örgütlenme ve anlayışların yaşamsal öneminin bilinciyle davranılmalıdır.

Özetle dünün dünyasında yeterli olan veya öyle sanılan yaklaşımların aşılarak, soyalizmin Kürt, kadın, Alevi, vb. alt kimliklerle yeniden bağlanışına uygun, çoğulcu, demokratik bir politika, solun temel güncel problemlerinden birini oluşturmaktadır.



Alevi araştırmacı-yazar Reha Çamuroğlu:

'Alevi realitesinin tanınması olumludur'

Çeşitli Alevi derneklerinde ve yayınlarında yöneticilik yapan araştırmacı ve yazar **Reha Çamuroğlu** ile devletin bütçeden Aleviler için ayıracağı 3 trilyon liranın anlamı hakkında konuştuk. Çamuroğlu sorularımızı şöye yanıtladı:

Devletin verdiği 3 trilyon sözüne ilişkin yaklaşımınız nedir?

Alevi meselesinin kabülüne giriş anlamında olumlu karşılıyorum. Bütçeye kalem olarak koymak, sorunu kabul etmek anlamına geliyor. Seçim rüşveti deniliyorsa doğru, ancak bu yine de Alevi hareketinin başarısıdır. Bu anlamda Cem Vakfı'nın, Şahkulu Dergahı'nın tavrını onaylıyorum. Peki devletin parasını alacak mıyız? Bu ülkede yaşayıp, vergi verenler olarak elbette ki alacağız.

Alevi hareketinde bu vesileyle açığa çıkan ayrışmaya ne diyorsun?

Alevilik özgülünde siyasal ayrışmanın dışındayım. İnanç alanındayım. Alevilerin tek başına devletle barış masasına oturmaları, onları müttefik gören grupları rahatsız ediyor.

Devletle barış temelinde ittifak politikası değişiyorsa, bu durumdan sadece solcuların değil, demokratların da rahatsız olması doğal değil mi?

İttifaklara sınıf temelinde bakmıyorum. Alevilerin ittifakları liberal ve solcu demokratlardır.

Devletle barış masasına oturmak, demiştin?

Barış masasına oturmak devleti müttefik görmek değildir. 3 trilyon verdiğinde devlet demokrat olmayacaktır.

Paranın alınabileceğine ilişki umut var mı?

Süleyman Demirel daha önce Kürt realitesini tanıyoruz demişti. Ancak hiçbir gelişme olmadı. Aynı şey Alevi hareketi için de sözkonusudur. Kaldı ki bu paranın alınabilmesi için Diyanet'in aşağıdan yeniden örgütlenmesi gerekiyor.

Yani düzenleme olursa Diyanet'in içinde yer almayı doğru buluyorsun?

Aşağıdan yukarıya yeniden örgütlenmesi, din işleri yüksek kurumu haline gelmesi kaydıyla evet.

Diyanet'in toptan feshi şeklindeki laik tavırdan ciddi bir geri adım değil mi bu?

Alevilik zaten bir inanç sistemidir. Dinsel alanda kökleşmesi iyi bir şeydir. Dinsel alan, sınırlanmak değil, tüm dünyaya açılmak demektir. Sünniler böyle genişlemişlerdir. Aleviler de dinsel alanda genişleme yaşayacaklardır. Bugüne kadar Alevilik başka sistemlerden alınan kavramlar yüzünden daralmıştır.

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nden açıklama:

'İzzettin Doğan'ı kınıyoruz'

Pir Sultan Abdal Derneği, hükümetin bütçeden Alevi cemaatine 3 trilyon lira ayıracağına ilişkin haberler üzerine bir açıklama yaptı. Açıklama şöyle:

"Cem Vakfı (Cumhuriyet Eğitim Vakfı) Başkanı Prof. İzzettin Doğan, 'Diyanet'te Alevilere pay ayıran partiyi destekleyeceğiz' diyor. Demokrasi, laiklik, özgürlük karşıtı olan, bugüne değin bir mezhebin (Sünni) çıkarlarını egemen kılmaya çalışan partilere, Alevileri oy vermeye çağırıyor.

Oysa Alevi inançlı toplum, bin yıldan beri kendi kültürlerini ve bu kültüre dayalı inançlarını sürdürmek için nice toplu katliamlara uğradılar, baskılar gördüler. İzzettin Doğan ve benzeri kişilerin bunu unutmalarının ve görmezlikten gelmelerinin bir nedeni olsa gerekir. Kardeşliği, barışı ve çağdaşlaşmayı ilke edinen Alevi toplumunu, ortaçağın şeriatçı ve ırkçı anlayışı içinde asimile etmeye çalışmak toplumsal ve inançsal bir ihanettir.

Alevi inançlı toplum, insanlar arasında dinsel ayrışmayı körükleyen Diyanet'ten pay istemiyor. Tam tersine demokrat ve laik olan bir toplumda devlet hiçbir dini ve mezhebi desteklememe inancını taşıyor ve diyor ki:

-Diyanet İşleri Başkanlığı devlet içinden çıkarılmalıdır. Devlet, hiçbir dine veya mezhebe ekonomik ve politik destek vermemelidir.

-Çocuk ve insan haklarına engel oluşturan zorunlu din dersleri kalkmalıdır.

Ülkenin birliği, insanlar arasında kardeşliği ve barışı istiyorsak, baskılara ve asimile etmeye yönelik uygulamalara karşı çıkılmalıdır. Kurum ve kurallarıyla işlerlik kazanacak bir demokrasi için uğraş verilmelidir.

Pir Sultan Abdal Kültür Dernekleri olarak, İzzettin Doğan'ın Diyanet'ten pay isteme, böylece Alevi inançlı toplumu şeriatçı ve ırkçı partiler içinde asimile etme önerisini nefretle kınıyoruz... İzzettin Doğan'ın Alevilik, demokrasi ve laiklik diye bir sorununun da olmadığını, yalnızca Alevi inançlı toplumu devlet desteğiyle kendi egemenliğine basamak yapmak istediği herkesçe bilinmelidir.

Polis şefleri, işverenler, askerler koltuğa koşuyor..

Parlamento'ya bir onlar giremedi...

▼ Polis şeflerinin milletvekilliğine adaylıklarını ilan etmesi ve özellikle DYP listesine girmesi, geçen haftanın en çok tartışılan konusuydu. Özellikle sol ve demokrat çevreler tarafından, halkın temsilcisi olarak Meclis'e girecek polislerin hangi yüzle oy isteyecekleri merak konusu oldu. İşçi-polis ilişkisi gözden geçirildiğinde hoş bir tablo çıkmıyordu ortaya. Hak arama eylemlerinde defalarca polis saldırısına uğrayanlar işçiler ve memurlardı. Ardından dayak yedikleri yetmiyormuş gibi, haklarında suç duyurusu yapılıyordu. Onlara "terörist" muamelesi yapan polis şefleri şimdi işçilerin karşısında nasıl propaganda yapacaklar.



Ne zaman sokağa çıksalar "yasadışı" davranmakla suçlanıp dövüldüler, tartaklandılar.. Polise "yakala" emrini verenler şimdi "benim işçim, memurum" deyip nasıl oy isteyecek!

Asya DERELİ

Erken seçime doğru başlayan koşu sürüyor. Seçim rüşveti olarak memura, emekçiye verilen zamlarla oy avcılığına çıkan Çiller, bir yandan da "renkli" simaları öne sürüyor. Seçim sonrası eski ünvanlarını masalarında bırakan bürokratlar, polis şefleri, sermaye çevreleri harıl harıl milletvekilliğine hazırlanıyor. "Zamla" avutulan işçi ve memurların ise, erken seçim öncesinde kafaları karışık. Türk-İş, genel kurul çalışmalarına gömmüş başını. "Emeğe yakın" adayların desteklenmesini öngören DİSK ise, henüz seçime yönelik politikasını belirleyemedi. Dergimizin baskıya girdiği 10 Kasım günü DİSK Başkanlar Kurulu seçime yönelik bir toplantı yapacak.

Polis şeflerinin milletvekilliğine adaylıklarını ilan etmesi ve özellikle DYP listesine girmesi, geçen haftanın en çok tartışılan konusuydu. Özellikle sol ve demokrat çevreler tarafından, halkın temsilcisi olarak Meclis'e girecek polislerin hangi yüzle oy isteyecekleri merak konusu oldu. İşçi-polis ilişkisi gözden geçirildiğinde hoş bir tablo çıkmıyordu ortaya.

Seçime hazırlık hızla sürerken, bir yandan çalışanlar cephesinde farklı gelişmeler yaşanıyordu. Seçim sonrası yağması beklenen zamların ucu görünmüştü. Akaryakıta yapılan yüzde 8'lik zam, ücret zamlarının bir bölümünü eritmişti bile. Sadece zamla kalmadı tabii saldırılar. Telefon başmüdürlüklerinde çalışan memurların ve işçilerin üye olduğu Tüm Haber–Sen ve Haber-İş'e bağlı işçiler eylem yaptıkları gerekçesiyle yargılanmaya başlamışlardı. Ya basına yansımayan işçi kıyımları. Özel sektörde binlerce işçinin çıkış listeleri hazırlanmaya başlamıştı. Zaten her yılbaşı öncesi özellikle tekstil sektöründe başlayan bu kıyımlar bu sene tam da erken seçim arifesine rastlamıştı. Kamuda ise özelleştirme sonrasında çok sayıda insanın işsiz kalacağı çok önceden biliniyordu. Özelleştirmede ilk sırada yer alan PTT'nin T'sinin satışı için hazırlık yapan hükümet, karşısında haber işkolundaki işçi ve memurları bulmuştu. Şimdi onları cezalandırıyordu. Binlerce işçi ve memuru adliye salonlarına çağıracak ve sözüm ona onları yıldıracaktı.

'Zaten polis devletiydi'

Hak arama eylemlerinde defalarca polis saldırısına uğrayanlar işçiler ve memurlardı. Ardından dayak yedikleri yetmiyormuş gibi, haklarında suç duyurusu yapılıyordu. Onlara "terörist" muamelesi yapan polis şeflerinin şimdi işçilerin karşısında nasıl propaganda yapacaklarını hayal etmeye çalıştık, ancak zorlandık. Bunun yanıtını, en iyisi muhatapları verirdi herhalde. Biz de teybimizi uzattık onlara..

DİSK'E bağlı Tekstil İşçileri Sendikası (Tekstil) Şube Sekreteri Mümine Hancan polis şeflerinin milletvekilliğine soyunmasına şaşırmamıştı. "Devlet zaten polis devletiydi" diyordu. Hancan'a göre Menzir ve Ağar emniyet müdürüyken yapamadıklarını Meclis'te yapacaklardı.

Özçelik-İş İstanbul Şube Sekreteri Salih Banker ise, "Her Türk vatandaşı gibi onların da seçme ve seçilme hakkı olduğuna" inanıyordu.. "Ancak" diye ekliyordu sendikacı; "Bir partide yoğunlaşmaları dikkat çekici."

Seçimler konusunda, "üç sendikal konfederasyonun ortak davranması ve bir politika belirlemesi gerekirdi" sözleriyle sendikalara serzenişte bulunan Banker devam ediyordu: "Bu üç konfederasyonun birleşip, birkaç aday belirleyip, o adayları desteklemesi gerekirdi, ama bu olmadı."

Yaklaşık 4 aydır grev çadırında yaşayan Aras Kargo grevcilerinden Ahmet Tahsin Telci ise, bu konuya hiç sıcak yaklaşmıyordu. Grevleri sırasında sürekli polis baskısıyla karşılaştıklarını anlatıyordu. Seçimlere ilişkin görüşü ise özetle "menfaat" çerçevesinde odaklanıyordu. DİSK'e bağlı Nakliyat-İş sendikasına üye Telci "Siyasi güçler, kendi menfaatlerini koruyan güçleri tabiatıyla bünyelerine alırlar" diye değerlendiriyordu durumu. "Bizim buna çok tepkimiz var, ama yapabileceğimiz bir şey yok" diye düşünüyordu. Onun gönlü sosyalist bir partiden yana idi. Şu an mevcut partiler içinde böyle bir parti olmadığına inandığını söylüyordu. Öyle bir parti kurulursa ona oy verecekti.

"Aleyhimize yasa yapacaklar"

Grevci işçi şimdi siyasete soyunan İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu'nun "Kazı yolarken yavaş yavaş yolun" sözünü hatırlatıyordu. "Bunu diyen insan başımıza milletvekili olacak. Bir de iktidara geldiğinde ne yapacağını siz düşünün!"

Belediye-İş 2 No'lu Şube Başkanı ise Menzir ve Ağar'ın parlemontadaki "dokunulmazlık" zırhından yararlanacağına inanıyordu.

Tüm Haber–Sen üyesi bir memurun söyledikleri de dikkat çekiciydi. "Bugün binlerce memur haklarını aradığı için yargılanıyor. Biz biliyoruz ki, bu insanlar Meclis'e girdiği zaman bizler için bir şey yapmayacak". "Menzir şimdiye kadar nerelerde konuşmalar yaptı" diye sorup yine kendisi yanıtlıyordu. " TÜSİAD, MÜSİAD, İstanbul Sanayi Odası gibi yerlerde birçok konuşma yaptı. Yani sermaye temsilcilerinin karşısında derdini anlattı. Şimdi bunlar halkın karşısına çıkıp konuşamaz zaten. Meclis'e gidince de memur ve işçi aleyhine yasalar yapacaklar tabii."

Telefon Başmüdürlüğü Topkapı Suriçi'nde çalışan bir işçi ise, "kriz dönemlerinde daha sert kanunların getirildiğini, bunun sadece bizim ülkemizde değil, Arjantin gibi dünyanın başka ülkelerinde de yaşandığını anlatıyordu. "Krizler sırasında halk uyanmasın diye çok sert uygulamalar getiriyorlar. Polis şeflerinin Meclis'e girmesiyle de bunu sağlayacaklar."

Ya halk. Onlar bu kişilere oy verecek mi? İşçi "halkımız çıkmaz içinde" diye yanıtlıyordu bu soruyu. "Nasıl dört dağ arasında sıkışıp kalırsın, oradan çıkamazsın, işte halkımız da o durumda. Şu anda insanlar bir kurtarıcı arıyor. Bir önder arayışı içindeler."

Haber-İş 1 No.lu Şube Başkanı Levent Dokuyucu da, İstanbul Sultanahmet Adliyesi'nin kapısında yanıt veriyordu bize. Dokuyucu, Haber-İş 1 Nolu Şube'ye üye birçok işçinin savcılığa çağrıldığını ve 20 Haziran eyleminden dolayı yargılandığını anlatıyordu. Toplusözleşmelerin sonuçlanmasının ardından, bu saldırıların başlayacağını tahmin ettiklerini söylüyordu.

Dokuyucu çözümü, mevcut parlamento dışında bir partide görüyordu. "İşçiler şu an mevcut partilerin, en ufak taleplerinin dahi karşısında olduklarının, bilincindeler. Siyasati gerçekten yapması gerekenlerin siyaset sahnesine gelmeleri lazım. Devlet düzendışı kalmış kesimleri yine kendisine bağlamanın yollarını arıyor. Türk-İş'e parti kurdurmayı bile deneyecekler bunun için."

Tüm Haber–Sen Beyoğlu Yakası yöneticisi Hüseyin Karakaş ise, "önce şefler yaptıklarının hesabını vermeliler" diyordu.. "Bunları öne çıkaran Çiller biliyorsunuz. Onlar polis şefiyken Çiller'i koruyordu. Şimdi de Çiller onları koruyor. Onların emekçiler üzerindeki baskılarını biliyoruz. Şimdi bunlar işçilerden nasıl oy isteyecek."

Karakaş, eski dönemlerde sendikacıların oy potansiyeli olduğunu ve aday gösterildiklerini hatırlatıyordu. Şimdi durum tersine dönmüştü. "Eli sopalı", "kafa koparan" tipler halkın karşısına çıkacaktı. Sendikacı "Sendikalara güvenin sarsıldığı bu dönemde bunu da yapamıyorlar" diyordu.

Tüm Haber–Sen İstanbul Yakası Şube Başkanı Hasan Çeri de kaygılıydı. "Bugüne kadar emniyet güçleri egemen sınıfların güvencesini teşkil ediyordu. Zaten sermaye sınıfı parlamentoda." Polislerin de, Meclis'e girmesini "baskı sultasının Meclis'e taşınması" olarak görüyordu Çeri.

Çeri, mevcut siyasal partilerin işçi ve emekçilerin sorunlarına çözüm getirmeyeceğine inanıyordu. Oy tercihini, içinde emekçilerin bulunduğu bir partiden yana kullanacağını söylüyordu.

"Melek" gibi gösteriliyorlar

Haber-İş'e üye bir PTT çalışanı da, "polis devleti yaratılması" çabalarının farkındaydı. Aslında öyleydi, ama şimdi daha çok meşrulaştırıyorlardı. "Tamamen işin başına geçecekler. Bizi daha sert günler bekliyor. Şimdi bunların böyle bir "sert"liğe sarılmaları doğal. Çünkü özelleştirme hesapları var." Televizyonları ve gazeteleri izleyip şaşırdığını anlatıyordu. "Kamuoyunda onları üstü örtülü olarak, melek gibi halkın kurtarıcısı gibi sunuyorlar!"

Özel sektörde çalışan işçilerle de konuştuk. Bu işçiler bir hafta önce Piramit İplik adlı fabrikadan atılmışlardı. İşsizliğin çaresizliğiyle başbaşa kalan işçiler seçim konusundaki sorularımızı uzun süre düşündükten sonra yanıtlıyorlardı. Kafaları karışıktı. Ancak polislerin iktidara soyunmasından rahatsız oldukları açıktı. Sendikacıların ya da işçi temsilcilerinin yerine neden polisler milletvekili oluyor" anlayamıyorlardı.

Piramit İplik'te 12 yıl çalıştıktan sonra sokakta kalan bir işçi şöyle diyordu: "Bunların işçilerle memurlarla hiçbir diyaloğu olmadı". "Sağa sola emir veren bu insanların" milletvekili olmasını hiç mi hiç istemiyordu. "İşçi haklarını savunan" birine oyunu verecekti.

İşsizliğin tam ortasında idealize ettiği milletvekili tipi böyleydi.

'Şimdi saç uzatmak moda, ama önceden bu isyandı'

*Öğrenci hareketinin, muhalefet biçimi olarak bir geçmişi var. Gençlik hareketinin bugünü ile geçmişi arasında yaşanan kopukluk ise bir sorun. 12 Eylül ile birlikte bir başka kanala giren öğrenci hareketi, zaman zaman kabarsa da son onbeş yılda esas olarak eylül öncesini aşamadı. Şimdilerde, üniversitelerde yeniden bir yapılanma oluşuyor. '91'de biten kabarış tekrar yükseliyor. Öğrenciler kurdukları yapılarda toplanmaya başladılar. Fakültelerde dernek çalışmaları, cepheler ve koordinasyon var. Biz de üniversitelerdeki bu yapılanma hakkında bilgi almak için, "İstanbul Üniversite Koordinasyonu" nda yer alan; İ.Ü. Hukuk' tan **İsmail** ve **Umut,** Yıldız Üniversitesi Fen Edebiyat' tan **Arzu,** İTÜ Mimarlık' tan **Başar,** İ. Ü İletişim' den **Ergün,** İTÜ Mühendislik' ten **Ahmet** ile 'Koordinasyon' ve genel anlamıyla üniversitelerdeki yeni durum üzerine arkadaşımız **Setenay Doğay** konuştu.*



"Sonra beyaz adam geldi. Askerleri ve papazlarıyla geldi, parası ve mülkiyetiyle geldi, tüfekleri ve elbiseleriyle geldi. Yeni dünyaya sahip olmaya geldi, hem de her şeyine. Ve Kızılderili'nin isyanıydı rüzgara karşı savrulan simsiyah saçları.

"Kestiniz omuzlarıma kadar uzanan/ Simsiyah saçlarımı/ Ve beyazların giysilerini/ Geçirdiniz üzerime/ Yasakladınız bana kendi adımı/ Atalarımın adlarını" diye başlıyor bir Kızılderili türküsü. Ve Kızılderili'nin isyanıydı rüzgara karşı savrulan simsiyah saçları...

Bizler İ.Ü. Avcılar Kampüsü'nün büyük sözü dinlemeyen, haddini bilmez, yaramaz çocukları, bir zamanların önemli kavramlarının, simgelerinin içinin boşaltılmasına, boşaltanlara, yaşamı kirleten, yaşanmaz hale getiren bu marka-imaj kültürüne, depolitizasyona karşı isyan ediyoruz. '80 sonrası üniversite gençliğini bireyci, benmerkezci, rekabetçi, çıkarcı bir hale getiren, depolitize eden, bu pis marka-imaj kültürünü kemikleştiren, üniversitelerin gerçek sahibi öğrenciler, öğretim üyeleri ve çalışanlarına söz ve karar hakkı tanımayan, üniversite öğretimine doğrultu belirleyen, gözetim ve denetim altına alan, dahası yöneten, hem denetleyen mekanizma olan YÖK'ü, onu yaratan ve sürdürenleri –başta, "Ebedi Üniversite Lalesi Nişanı" sahibi İhsan Doğramacı'yı- anlamlı olduğunu düşündüğümüz, YÖK'ün kuruluş yıldönümü olan 6 Kasım günü içerisinde, topluca saçlarımızı da kazıtacağımız bir şenlikle protesto edeceğiz.

Saçlarımız rüzgara karşı savrulmayacak artık... İsyanın saçları kısalıyor...

IÜ. Avcılar Kampüsü'nün büyük sözü dinlemeyen, haddini bilmez, yaramaz çocukları.

Dediler ve gerçekleştirdiler, bacak kadar haşarı çocuklar.....

Koordinasyon hangi amaçla kuruldu?

Başar: Doksanlı yıllarda öğrenci gençlik hareketi dibe vurdu. Örgütlenme ve kitle çalışması son bulmuştu ve hemen hiçbir şey yapılamıyordu. Doksan dört yılında üniversitelerde planlı olmayan birleşmeler yaşandı. '94 Aralık sonunda, Mimarlık Fakültesi ve diğerlerinde bir araya geliş, cephe örgütlenmesi şeklinde başladı. Edebiyat Fakültesi'nde ve diğerlerindeki faşist saldırılar bizi bir araya getirdi. Forumlar yapıldı. Gazi Mahallesi'ndeki katliamla "Koordinasyon" şekillenmeye başladı. Ayrıca 5 Nisan kararları protesto edildi ve 1 Mayıs'la ilgili bildiriler dağıtıldı. "İstanbul Üniversiteler Koordinasyonu ismi de ilk defa 1 Mayıs '95'te kullanıldı. Kendisini gençliğin meşru ve kitlesel örgütü gören; öğrenci iradesine kapalı, siyasal grupların bir araya geldiği platformlar gençliği temsil etmiyor. Amacımız eylemlere bir merkezden karar vermek değil; var olan çalışmaları koordine etmek.

Başta Koordinasyon'un nicelik görüntüsü nasıldı?

Başar: Gazi katliamından önce yüz kişi, sonrasında Kadıköy'deki korsanda yediyüz kişi vardı. Koordinasyonla birlikte, bir şey dikte ettirmeden, toplantılara katılanlar kendini ifade etmeye başladı. Koordinasyon'un kuruluşuyla birlikte, var olan cepheler karar alıp Koordinasyon'a geçiyorlar.

'86'dan '91'e kadarki yükselişle kıyaslama yapabilir miyiz?

İsmail: '85'ten itibaren bir hareketlilik başladı. Dergiler çıkartıldı, '86'da ise ivme kazandı, '87-'89' yılları arasında doruğa ulaştı. Tabii dernekleşme, siyasetler yarışı da başladı. '90'larda Sovyetlerin dağılma süreci gençliği olumsuz etkiledi. '91'den sonra dibe vurdu. '92'deyse dernekleşme süreci bitti. Yeniden muhalefet ihtiyacı doğdu. Dergiler çıkartmaya, gruplar oluşturulmaya başlandı. Şu anda ivme kazandığını görüyoruz. Öğrenciler dünya sorunlarıyla da ilgileniyor. Güneydoğu'daki savaş, özelleştirme konusunda aldıkları tavır bunu gösteriyor. Dernekleri bitmesinin nedeni öğrenci sorunlarından uzak kalınması, siyasi bir yöne evrilmesidir.

Başar: Derneklerin, sorunlarla ilgilenmediğine katılmıyorum. YÖK'e ve kendi sorunlarına karşı bir duyarlılık vardı. '90'larda gençlik hareketinin dibe vurmasının nedeni, hareketin içinde bulunan insanların dünyayı ve Türkiye'yi kavrayamamalarıydı. Örneğin sosyalizmin aldığı ağır yenilgi "ne yapacağız" sorusunu gündeme getiriyordu. 68'lerde gençlik hareketinin ana ekseni anti-emperyalistti. '70'lerin sonlarına doğru ana eksen tüm ülkeyi saran savaş ortamıyla birlikte, anti-faşist bir yöne kaydı. '80'den sonraki dönemlerde YÖK'e karşı bir savaş başlatılmıştı. '90'lara gelindiğindeyse bir eksen bulunamamıştır. Eksen sadece anti-faşist, anti-emperyalist olmamalıdır.

Gençlik hareketi yaşanan krize tavır alabilirse kitleselleşmeyi başarabilir. Bu, anti-emperyalist bir tavrın geliştirilmesi ve bilginin metalaşmasına karşı mücadeleyi eşzamanlı götürmektir. Koordinasyon'un ve cephelerin oluşmasının nedeni budur.

20 Ekim Ankara eylemini değerlendirebilir misiniz?

Arzu: Katılım iyiydi. Birçok yapıdan, ama kendini temsilen insanlar vardı ve tek bir söz olarak aradaydık.

Ergün: Eylem bizim çalışma tarzımızın göstergesidir. Ankara'da 3 bin gözaltı oldu, 3 bin 500 kişi Kızılay'da eylem yaptı. Bu kadar kitlesel şekilde hareket edebilmek bizim tarzımızın sağlamasıdır.

Umut: Yıllar sonra ilk kitlesel eylemdi. Çok kapsamlı yürüdü. Bu süreçte bir şeyler olmayacağına dair bir sürü tepkiler de aldık. Çalışmalar insanlarla aramızda bir şeylerin paylaşılmasına ve ikili ilişkilerin gelişmesine neden oldu. Kitlesellik bize bir şeyi öğretti; 19 Ekim'deki havayla 21 Ekim'deki hava arasındaki fark. 21 Ekim'den itibaren okullarda bu konu gündeme oturdu ve moral bozukluğu bitti.

Başar: Mücadele kimsenin tekelinde değildir. Eylem şunu gösterdi ki, gençliğin talebi "özerk demokratik üniversite"dir; parasız ve bilimsel eğitim, polisin üniversiteden gitmesi, bilginin toplumsallaştırılması, bütçenin savaşa değil eğitime aktarılması... Biz "ferman devletin, üniversiteler bizimdir" derken, fermanın içeriğinin değiştirilmesini istemedik. Ankara'da yaptığımız eylemle fermanı muhataplarına geri verdik. Gençlik "hak verilmez, alınır" noktasında. İkinci dönem hedefimiz harçların yatırılmamasıdır. Bunu "Koordinasyon" değil, binlerce öğrenci yatırmayacaktır.

Bugünkü eğitim sistemi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Arzu: Kişiliksizleştirmeye yönelik bir eğitim, bilimden uzak ticari kurumlar, dersler sıkıcı. Liselerden farksız, tam bir hiyerarşi var. Beklediğim gibi buldum. Okul haricinde hiçbir sosyal faaliyet alanı yok.

Ahmet: En basiti; örneğin fizik dersinde insanlara 'eylemsizlik momenti'nin nasıl hesaplanacağı anlatılır, öğrenciler bilir. Ama eylemsizlik momentinin ne olduğunu hiçbir öğrenci bilmez.

Arzu: Fen derslerine devam zorunluluğu var. Ama kimi öğretmenler kendi inisiyatiflerini kullanarak yoklama almıyorlar.

Bundan sonrası için neler düşünülüyor?

İsmail: Bilginin metalaşmasına, üniversitelerin özelleştirilmesine, öğrencilerde aydın kimliğinin yok edilmek istenmesine, polis ve faşist saldırılara dur diyebilmek. Ülke sorunlarına da farklı bir bakış açısı sunup bunun mücadelesini vereceğiz.

Fakültelerde özel çalışma yapmayı düşünüyor musunuz?

Umut: Ankara kampanyasından sonra toparlanmakta eksik kaldık. Yaptığımız işleri ve Koordinasyon'u tanıtmaya çalıştık. Ayakları yere basan bir çalışma için uğraşıyoruz. Bunun için de kendi okulumuzdaki problemlere değinmekteyiz. İÜ Merkez kampüsünün yan kapısının açılması için çalışıyoruz. Amacımız fakültelerde yapılan çalışmaları bir sisteme oturtmak.

İsmail: Umut'un dediği gibi bunlara dur diyebilmek için Avcılar'daki fakültelerde okuyan öğrenciler saç kazıtma eylemi gerçekleştirdiler. Şimdi saç uzatmak moda, ama önceden saç uzatmak bir isyandı. Artık isyanın saçları kazıtılıyor...

Dernek çalışmalarından ne tür dersler çıkardınız?

Ergün: Derneklerin tükenişinden sonra bir hareketlenme yaşanıyor. 14 Nisan eyleminden, tek tip öğrenci yasasından sonra Beyazıt Meydanı'ndan Aksaray'a yürünüyor ve dörtbin kişi katılıyor. İstanbul'daki öğrenci gençlik tüm yurdu hareketlendirebilecek düzeyde.

Başar: '85'lerde de bir hareketlilik vardı ve bugünü andırıyordu. Yine kıpırdanmalar var, dergiler çıkıyor.

Ergün: Üniversitede solcu hocalar yok, okullar darbeden sonra yoğun bir baskı altında. Gençlik hareketi dinamik olduğu için kendisini yenileyebiliyor. '87'den sonraki süreçte daha çok metropollerde kurulan dernekler daha çok siyasetler çevresinde gelişiyor. Okul sorunlarıyla, tuvaletlerin temizliğiyle ilgilenen var mıydı bilemiyorum.

İsmail: Merkez kampüste '89'da polisin okuldan atılma olayı var öğrencilerin polisin baskılarına da karşı çıktıkları görülüyor.

Yapılanlar ve siyaset bakımından ne gibi bir farklılık var?

Başar: Dernekler sürecinde kötü bir siyaset yapma tarzı vardı. Demokratik üniversite yerine, politik örgütlerin mücadelesi veriliyordu. Bu tarz gençlik hareketi eridikçe hakim olmaya başladı. Derneğin yaptığı eylemlilikte, oturup pankart açmak, kararları üçbeş tane insanın/komitenin alması gibi bir tarz egemen oluyor ve hareketi bitiriyor. Sosyalizmin yenilgisi en fazla gençliği etkilemiştir. İşçi ve öğrencilerin cevabıyla mücadele sürecektir. Koordinasyon'un tarzı, kötü siyaset yapma tarzını engellemek alternatif mücadeleyle engel olmak. Aramıza yeni katılan Arzu, bunu daha iyi cevaplayabilir.

Arzu: Bir şeyleri yapabileceğini düşündüğüm tek yapı buydu. Siyasi bir grup içine girmek istemiyordum.

'Gökkuşağı bir felsefedir'

Mesut KARA

Gökkuşağı bir rengini daha yitirdi. Böbreklerindeki rahatsızlık nedeniyle gittiği Numune Hastanesi'nde yapılan iğneden sonra fenalaşan ve yoğun bakıma alınan Tevfik Işıktimur artık yaşamıyor. "Gökkuşağı bir felsefedir. İçinde kötülük barındırmayan her şey, her canlı Gökkuşağı'nın doğal üyesidir" demişti onunla yaptığımız bir söyleşide. Coşkuyu yitirmemek, hep bir şeyler yapmak gerekiyordu. "Gökkuşağı oluştuğunda insanın içini coşku kaplar. Farkına varamayanlara da 'bak Gökkuşağı var' demek gerekir. Bir şeyi anlamanın en iyi yolu onu yaşamaktır." Tevfik Hoca'yla yaptığımız söyleşi yayımlandıktan sonra, çocuklar gibi sevinmiş, yazıyı fotokopiyle çoğaltıp, tanıdığı herkese dağıtmıştı. Öyle mutlu olmuştu ki, çoğalttığı yazıyı her konserinden önce dağıttığını duymuştum. "Gönül gözüyle bakmayı hedefleyen" Tevfik Hoca yaşamıyor artık.

O gökkuşağının bütün renklerini taşıyordu. Sahip olduğu değerlere erdemlere sıkı sıkıya bağlıydı. Yaşam onun için gökkuşağı gibiydi. Çok renkli, çok sesli, coşkulu... Düşündüğü gibi yaşamaya çaba harcıyordu ve en çok kendisine karşı acımasızdı. "En gerçek terazinin, en kişilikli hukukun, en onurlu mahkemenin, kendisiyle ve dünya ile barışık gerçek insanın, kendi kendisiyle hesaplaşması" olduğunu düşünenlerdendi. İyi şeyler yaptığına inanıyordu. Özü sözü bir olmak en önem verdiği, hep uygulamaya çalıştığı bir özellikti. Hissettiklerini yapmak istiyor, düşündüğü gibi yaşamaya önem veriyordu. "Dürüstlüğüne ve onuruna, bulanmadan akacak kadar güveniyorsan, hissettikleri iste ve yap" diyordu.

İ.T.Ü. Türk Müziği konservatuvarından mezun olur ve iki dersin asistanlığını yapar. Okul yönetimine muhalefetten görevinden alınır. Okay Temiz'le de çalışmıştır. Tek bir sazla başlar hayata. Gazete satıcılığından çiçekçiliğe, marangozluktan nakliyat ambarcılığına kadar çok değişik işlerde çalışır. Çok yoksulluk çeker, fakat "aç kalıp kalıp kuyruğunu dik tutanlardandır. 1985'te ortaokul öğretmenliği yapmaya başlar. Bir iki yıl sonra da Gökkuşağı isimli, elemanları değişebilen, yeni katılımlara açık bir müzik grubu kurar. Özünü bozmadan, çok sesliliğe ulaşmak çabasındadır yaptığı müzikte. "Hem özü yansıtacak, hem çağdaş olacak." Bu kültürel açılım, gereğini de birlikte getirecektir. "Temel olarak doğallığı alıyorum. Anadolu kültürlerinin doğallığını savunuyorum. Kır çiçeklerinin çoğalması gibi rengarenk. Bu doğallığı müziğimde yansıtmaya çalışıyorum. "Türkiye'den önce de Anadolu vardı, Anadolu kültürleri vardı. Bütün kültürleriyle Anadolu'nun mirasını yansıtmak istiyorum müziğimde."



Her zaman öğrenci olduğunu, en iyi öğretmenin öğrenci olmakla olanaklı olduğunu düşünüyordu. "Çoğu zaman en kötü öğrenci de öğretmendi." Güzel Sanatlar Lisesi'nde öğretmenlik yapıyordu. Okulun en renkli kişiliklerindendi. Öğrencileriyle arasında bir sevgi ve dostluk bağı oluşturmuştu. Örneğin, geçen yıl izlediğim, okulun Kültür Şenliği'nde öğrencilerin elbirliğiyle eski model Wolksvagen'ini gökkuşağı renklerine boyadığına tanık olmuştum. İstanbul sokaklarını bu arabayla dolaşıyordu. "Duyarlık yoksunluğu, kültür yoksunluğunu da birlikte getirir" diyen Tevfik Işıktimur yaşamıyor artık. Gökkuşağı renklerine boyanmış arabasıyla İstanbul sokaklarında dolaşamayacak ve O'na bundan böyle kimse rastlamayacak.

Hayatın gerçek anlamının birikimde, sevgide ve paylaşmakta yattığını düşünüyordu. Bireyciliği değil, bireyselliği yakalamak, sahici bir birey olup birken iki olmaktı amacı. Sevginin verdikçe çoğaldığına inanıyor, her canlının yüreğine ve beynine giden bir yol olduğunu ve hep bu yolda olmayı istiyordu. "Sevgi çiçeğini iyi korumalı. Sevgi bir alış-veriş değil, olsa olsa bir veriş-alıştır." Coşkunun ve özverinin olmadığı yerde yoktu. O nesnelere, eşyalara da saygılıydı. Eşyanın ve mekanların insan hayatında çok önemli olduğunu söylüyordu. Çünkü onlarda yaşanmış hayatların izleri vardı. O eşyalarda onlarla içiçe yaşamış insanların iç dünyaları vardı. Evi bit pazarlarından topladığı kıyıya köşeye atılmış eşyalarla doluydu.

"Bize külümüzü saçlarıyla süpürecekler gerekli" diyen Tevfik Hoca yaşamıyor artık. Ütopyalarını, düşlerini de birlikte götürdü. Göçebe ruhuyla Wolksvagen marka minibüsünde yaşamak düşünü de, yaptığı derlemelerini, araştırmalarını kendine özgü yorumuyla kasete dönüştürme düşünü de gerçekleştiremedi. Onu en çok bu düşlerini anlattığı coşkulu haliyle hatırlayacağım.

Tevfik Hoca'dan yedi ay önce onbeş günlük yavruyken aldığım Berduş şimdi çok sevimli, azman bir kedi oldu. Oysa onun diğer kedileri ve köpeği yetim kaldı. Bir dostun ölümünün ardından yazmak çok zor. Canlılara ve eşyalara olabildiğince saygılı olan Işıktimur, insana ve insan hayatına değer verilmemesinin, dikkatsizliğin kurbanı oldu. Sevgili Tevfik Işıktimur'u bir kez daha sevgiyle anıyorum

Evrensel Kültür Merkezi

11 Kasım cumartesi,
saat:14.00 Seminer
"Türkiye'de Bilim Politikaları-3"
Hazırlayan ve sunan: **Aydın ÇUBUKÇU**
Saat:19.30 Konser-şöyleşi
"Deli Sevda" **Haluk ÖZKAN**

12 Kasım pazar,
saat: 14.00 Seminer
"Ekim Devrimi ve Resim"
Hazırlayan-Sunan: **Aydın ÇUBUKÇU**
Saat:17.30 Belgesel
Siyah Perde/ Türk Sinemasında
Sansürün Tarihi
Hazırlayan-Sunan: **Behiç AK**

13 Kasım pazartesi
Saat: 15.30 Film Gösterimi
"Günaydın Babil" Yönetmen: Vittorio-Paolo Tantani

15 Kasım çarşamba,
Saat:19.00 Panel
"Uluslararası Öğrenci Örgütleri ile Öğrenci Örgütlenmesine Örgütsel Açılım" (Almanya, Bakü, Yunanistan, İngiltere, Türkiye'den Öğrenciler)

17 Kasım cuma
15.30 Film Gösterimi
"Dünyayı Sarsan Ongün" Yön: Sergei Bondorchuk

BEKSAV

11 Kasım cumartesi,
Panel "Muhalif Basın ve Sorunları"
saat:13.00-15.00
Yön: **İsmail SARIOĞLU**
Katılımcılar: Doç. Dr. **Haluk GERGER**/Av. Fikret **İLKİZ/ Gülten KIŞANAK** (Gazeteci)/ **Nuran MARAŞLI** (Yayıncı) /**Hacı ORMAN** (Gazeteci)/ **Kamil Tekin SÜREK** (Evrensel Gazetesi)
Yer: TÜYAP B Katı Küçük Salon

12 Kasım pazar,
Saat:13.00, Saydam Gösterimi-Şiir Dinletisi: "Özgürlük Uğruna Döğüşenler Ölmez"Suna ARAS, Mağma/ Nehirler

12 Kasım pazar
Panel "Ekim Devrimi"
Yön: **İsmail SARIOĞLU**
Katılımcılar: **Veysi SARISÖZEN,Nail SATLIGAN, Erdoğan TATLAV**

Savaşa Karşı Barış Derneği

16 Kasım perşembe,
Saat: 19.30 **Sunay AKIN**
"Küçük Asker.... Küçük Asker...." konulu Şöyleşi ve Dia Gösterisi
Adres: Nane sok./ No:10/3 Beyoğlu/ İstanbul

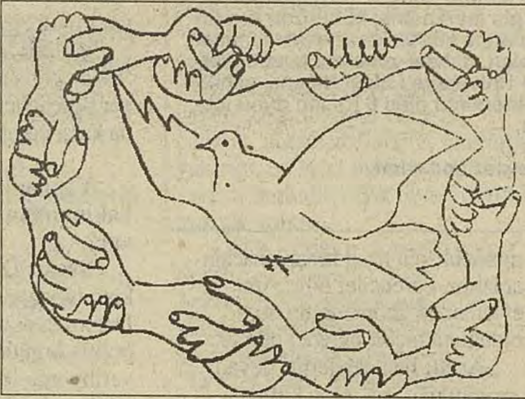
TÜYAP, 'SÖZ STANDI'
11 Kasım cumartesi imza
Altay MARTI
12 Kasım pazar
'İmza'–Muhabbet: **Sezai SARIOĞLU**
Yer: Alt Kat Merdiven Altı; Bizim Mahalle

Toplumsal Araştırmalar Vakfı

11 Kasım cumartesi,
Saat: 18.00 Tartışma
Modem-Mailbox-İnternet-Habitat 96
Sunan: **Altun ZENK-Carsten JENNER**

12 Kasım pazar,
Saat: 13.00
Diyalektik Mantık Seminerleri
Sunan: Mustafa Cemal

BARIŞ AÇISI



Neşe YAŞIN

İçimizdeki barış

Drama üçgeni üç unsurdan oluşur. Zalim, kurban, kurtarıcı. Bunu isterseniz Ezen, Ezilen, Kurtarıcı veya Efendi, Köle, Kurtarıcı diye de okuyabilirsiniz. Bütün bu roller aynı özne için gerek değişik zamanlarda, gerekse aynı zamanda geçerli olabilir. Ezilenlerin içlerinde bir ezen taşıdıkları ve gücü ellerine geçirdikleri anda o rolü oynadıkları bilinen bir şey.

Çatışma yönelimli bir sistem kendine bir "öteki" oluşturup ilişkileri yeniden üretir.

Arap köylerinde yaygın olan bir deyiş bu sistemi ne güzel yansıtıyor.

"Kardeşime karşı ben
Yeğenime karşı kardeşim ve ben
Dünyanın gerisine karşı kardeşim, yeğenim ve ben."

Çatışma yönelimli bir sistemi bir barış sistemine dönüştürmek "karşı" yerine "ve" koymayı öngörüyor. "Öteki"ne karşı "Ben ve Öteki" yapmak yani... Peki, zalim de "öteki" midir? Bence öyledir, zalim aslında zulmün kurbanıdır. Zulüm uygulayan bir zavallıdır. Zalim'e karşı duyduklarımız öfke ve intikam duygusudur. Ona karşı içimizde bir başka zalim büyütürüz. Mağduriyetimizin şiddeti bizi öylesine öfkeyle doldurur ki, zalim bizim için genel bir kategori olur. Bir cins, bir sınıf bu genelin içinde mahkum edilir. Oysa sınıfın yanında yer almayanlar, ona tavır alanlar olduğu gibi, cinsine tavır alanlar da olduğu bilinen bir şey.

Ezileni kurtarmak için yola çıkan bir politik proje sonuçta ezeni de zulümden kurtarıp özgürleştirecek değil midir? Bu büyük özgürlük düşünün önündeki en büyük engel ezilenlerin kendi içlerinde taşıdıkları "ezen"dir.

Özgürlük için elbette ezilenden yanayız. Kadınlardan yanayız çünkü; mağdurlar sistemi değiştirecek bir devrimci güç taşırlar. Kadınlardan yana olduğumuz için erkeklerden de yanayız. Dünyaya yeni bir gözle, kadın gözüyle bakmayı başaramadığımız zaman, içimizde reddettiğimiz şeyin kendini büyütürüz. Güç sahibi olduğumuz zaman bir erkek-kadın oluruz.

Drama üçgeninde üçüncü özne olan, tutku ve hayranlıkla bağlandığımız kurtarıcımız güç sahibi olunca içindeki ezeni hortlatıp "kim kurtaracak bizi en son kurtarandan?" sorusunu ortaya çıkarabilir.

Yazar da kurtarıcı rolündedir. Yazar, kendini "öteki"nin yerine koyabilen kişidir. Ezilen'in iç dünyasına girerken, onun içindeki ezen'i ve ezen'in mutsuzluğunu ve ezilmişliğini keşfedebilen kişidir.

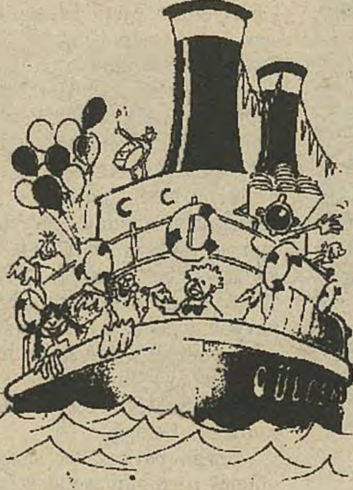
Cins meselesinde yazar "üçüncü cins"tir. Karşı cinsin serüveninde de yolculuk yapar. İşte bu, yazarın durduğu yerin önemine işaret eder. Yazarın barış seven kimliği onun "empati" yeteneğinden gelir. Yazar, ezilenin yanındadır. Çünkü kurtuluşu gerçekleştirebilecek olan, değişimi getirecek olan ezilen'dir. Ama yazar ezilen'in içinde büyüyen ezen'in karşısındadır. Yazar ayrıca ezenin içindeki ezilen'in de yanındadır. Yazar belki de kendi içindeki ezen'in de karşısındadır.

Çatışan iki tarafın bulunduğu bir sistem, sonuçta bir sıfır toplamlar oyununa dönüşebilir. Sonuç, iki tarafın da kazanmak için oynadığı, ama birlikte kaybettiği bir ikilemdir. Birbirine karşı savaşan pozisyonları statükonun devamından başka bir şeye hizmet etmeyebilir. Bu durumda kutunun dışına çıkıp seçenek üretmek gerekir. Seçenek, iki tarafın pozisyonlarının bir kenara itildiği ve bu pozisyonların altındaki ihtiyaç, kaygı ve çıkarlara vurgu yapılarak yeni bir pozisyon oluşturmak anlamına gelebilecektir. Bu pozisyon karşılıklı yarar sağlayacaktır.

Barışsever, demokratik kişilikler oluşturmak... Bunu, belki de gündemimizin birinci sırasında tutmak zorunda değil miyiz? Güzel bir gelecek düşü içimizde yaratacağımız güzellikler olmadan nasıl gerçekleşebilir? Barış, bir insanlık ütopyasıdır, ama onu gündelik somut bir deneyim olarak yaşamak da mümkün değil mi?

Bir zamanlar çok acı çektiğimi anımsıyorum. Ama bir gün sessiz bir huzur keşfettim ve Barış'ı içimde duydum. Bu içimdeki "ezen"in yok olduğu gündü.

Gülcemal Vapuru TÜYAP'ta...



Gülcemal Vapuru Girne'den döner dönmez TÜYAP'ın önüne demir attı... Girişte küçük bir kalabalığı görünce gözlerine kestirdikleri efendiden birine "ne olup bittiğini" sordular... Cezaevlerinde yatan "düşünce suçlularıyla" dayanışma amaçlı bir protesto gösterisiydi bu, "Utanç Anıtı"nın açılışı vardı. Üç dakika sürecekti. Sayının azlığı dikkatlerini çekti? "Neden" diye sordular... Fuarda gezen binlerce kişi neden yoktu? Katı halde olan aydınlar ve buhar halde olan aydınlar neden eyleme gelmemişlerdi? Her eyleme koşturan sıvı halde olanlar ise gelmişlerdi... Yağmur yağıyordu... Konuşmalar, fotoğraflar... derken "vira" deyip içeriye girdiler...

"Sınır Tanımayan Gazeteciler" kartlarını göstererek içeriye girdiler.

İlk işleri fuarın asi ve uslanmaz çocuklarını ziyaret etmek oldu. Burası underground'çuların çarşısıydı. Çevreciler, Pazartesi Dergisi, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Nükleer Karşıtı Platform, 68'liler, Arkadaşıma Dokunma Platformu, Savaşa Karşı Barış Dergisi, İnsan Hakları Derneği, Düşünce Suçuna Karşı Girişim, Mavi Dergisi (masmavigiller) vs... Standlararası rekabetten çok, dayanışmanın olduğu bu bölüm oldukça keyifliydi... Ayrı bir dünya gibiydi... Gülcemal Vapuru'ndan biri "galiba bizim mahalle burası" dedi...

Sabahın erken saatleri olmasına karşın, "Savaşa Karşı Barış" merdiven altında "barış pususu"na yatmıştı bile... Öyle ya "savaş uyumazsa barış da uyumazdı..." Orada, Fatoş'a rastladılar, kırk yıllık tanıdık gibi sohbet ettiler. Fatoş, "para sayıyordu" o anda... "Biz barış için gün saydığınızı zannediyorduk" diye takıldılar. Standda ziyaretçiler için açılan defteri incelediler ve "Gülcemal Seyir Defteri" için birkaç not aldılar:

"İtlere de yaşam hakkı tanıyalım" (İmza: Bir MHP'li)

"Boktan bir defter, sanki müsvedde kağıdı.." (İmzasız)

Arkadaşıma Dokunma Platformu'nun standında Ayşe'ye, Dilek'e, Filiz'e, Sonat'a ve ismini bilmedikleri iki kadına rastladılar... Değişik dillerden "Arkadaşıma Dokunma" kartları, takvim, rozet ve bir de broşür hazırlamışlardı. Broşür, "Neden Arkadaşıma Dokunma", "Arkadaşıma dokunma: Bir çağrı", "Arkadaşıma Dokunma, Bir Talep: SAVAŞA SON", "Arkadaşıma Dokunma Mesajları: BARIŞ ÇAĞRISI", "Başkalarının Irkçılığına Karşı Çıkmak Her Zaman Daha Kolay", "Türkiye'de Irkçılık Var mı, Bir Bakalım", "Irkçı ve Milliyetçi Politikaların Bir Sonucu: SAVAŞ", "Arkadaşıma Dokunma, Herkesin" başlıklarını taşıyordu...

Fuar içindeki öteki'lerin oturduğu, öteki bir mahalle vardı sanki... Hemen merdivenin altına "Utanç Anıtı" taşınmıştı ve önünde ilginç sloganlarla imza toplanıyordu... Temel sloganları: "Bir imza yeter; siz de düşünce suçlusu olabilirsiniz"di... "Bir imzaya dört yıl ceza", "Her şeyi devlet karşılıyor", "Parasız Yatılı Cezaevi'ne bir imza karşılığı, dayanışma için girmek istemez misiniz?" tümceleri havada uçuyordu... Bir ara Tomris Özden bu standın nöbetini devraldı... Olağanüstü Halleri olan bir bölgenin denizinde seyirdeyken, bir gerilla ablası ile Barış Haftası'nda kucaklaşmasının fotoğrafını görmüşler simgelerinden biri olan, deniz renginde "Barış Fuları" hediye ettiler...

Hemen oracıkta Mavi Dergisi'nin, çok sevgili "Masmavigillerden" gençleri ise yüzme bilmedikleri halde Gülcemal Vapuru ile seyahat etmek isteklerini serdümene ilettiler. Serdümen, Güngörmüş bir gence, "teorik olarak yüzme bilmenin boğulmayı önlemediğini" anlatmaya çalıştı. Gençler, girişi tuttukları için bütün bilgiler; yazarların, çizerlerin bütün halleri onlarda merkezileşmişti. Bu bilgileri "herkezileştirmek" için notlar aldılar...

İşte "Sokak Çocukları" standı... "Sokakların Çatısı Yoktur" sözünün anlamı... Bu çocukların adresi neredeydi? Bir kova deniz bırakıp yürüdüler...

Fotoğraflar... Fotoğraflar... Kalabalığın yalnızlığına bakan fotoğraflar... "Gözaltına alındılar... Artık kayıplar..." İHD standına geldiklerini anladılar... Derneğin demirbaşlarından Şaban'ı gördüler... Kayıpların fotoğraflarının önünde minminnacık gövdesiyle oturuyordu... Fotoğraflara baktıkça hüzünlendiler... O arada, Diyarbakır İHD'den birine rastladılar, Kürt genci, "1991–95 yılları arasında bölgelerinde123 kişinin gözaltında kaybolduğunu" kulaklarına fısıldadı...

Dışarıda yağmur yağıyordu... Gözönünde kaybolanları düşündüler... Üşüdüler...

İleride Cezmi Ersöz ile Altay Martı kitap imzalıyorlardı... Kulaklarına, ikisinin duyacağı bir şey fısıldadılar... Her ikisini vapura davet ettiler, oturma eylemine onlarsız gitmek olmazdı...

Cezmi Ersöz, Altay Martı ve onların hayranları ile kitleselleşen vapur oturmacılarla tanışmak için dümen kırdığında, fötr şapka takarak kendini kamufle eden Büyük İskender, öğle içkisinin marifetiyle yerlerde sürünerek postmarjinal gösteriler yapıyordu...

Gülcemal Vapuru, TÜYAP'tan dönerken Galatasaray'daki "Kayıplar için Cumartesi Oturmaları"na rastladı. Vapur halkı, sayının azlığını, duyarlılığın çokluğuna görünce üzüldü. İlk iş olarak güverteden bir pankart sarkıttılar: "Gözönünde kaybolanları unutmadık". Daha sonra muhaliflere bir el mektup yazarak, oracıktaki postaneden "bilinmeyen" bir adrese attılar.

"Sevgili Muhalifler;

Sizlere bir el mektup yazmak geldi içimden... İçinde 'bildiğim', 'bilmediğim' ve 'muhalif' sözcükleri geçen bir mektup...

Benim bildiğim, muhalif; rıza gösteren, verili olanı onaylayan, aykırı durmayan anlamına gelen 'muvafık' sözcüğünün karşıtıdır. Benim 'bilmediğim' ise, muhaliflerin cumartesi günleri hep aynı saatte neden 'işlerinin çıktığıdır.'

Bu nedenle sizlere, 'Bilmediğiniz gibi her cumartesi saat12.00 ile 12.30 arasında Galatasaray'da kayıplarla ilgili geleneksel oturma eylemi var' diye anımsatarak başlayabilir miyim?

Eeee, daha daha nasılsınız? Şunun şurasında görüşmeyeli ne kadar zaman oldu ki?12 Eylül 1980'den, Kasım1995'e kadar geçen bu kısacık zaman içinde neler oldu da Galatasaray önüne neden gelmiyorsunuz? Fenerbahçe'yi, Beşiktaş'ı ya da Trabzonspor'u tutuyor olabilirsiniz... Kulüp fanatizminden Galatasaray önüne gelmeyişinize bir mana/anlam veremiyorum... Oranın adı artık, 'Kuşların olduğu/oturduğu yer', ama 'saat on iki, siz yoksunuz..' İsterseniz 'Cumartesi Oturmaları'nı bir başka kulübün önüne alabiliriz.

Bu semtin ilk sahiplerinin kurduğu, azınlık kulüplerini, Beyoğluspor'u, Taksim'i anımsıyor musunuz? Çocukluğunda bez top koşturanlar Panoyot'u, futbolun ordinaryüsü Fenerbahçeli Lefter Küçükandonyadis'i, Beşiktaşlı Sofyanidis'i, Niko'yu, Beyoğlusporlu Yordan'ı, İstanbulspor'lu Kasapoğlu'nu, Dimitri'yi mutlaka anımsarlar. İsterseniz "Cumartesi Oturmaları'nı bu kulüplerden birinin önünde yapalım. Ne dersiniz ey ehli muhalifler?

Postacıyı bilmem ama, bu memlekette son otuzbeş yılda askerlerin kapımızı üç kez çaldıkları malumunuz... Biz muhalifler birbirimizin kapısını ne zaman çalacağız? Birbirimize oturmalara ne zaman gideceğiz.

İçim acıyor... Hatıralar küs oluyor...

Sevgili Muhalifler,

Ece Ayhan'ı çoğunuzun sevmediğinizi, hatta 'bir tuhaf adem/şair' saydığınızı biliyorum. Ben, Ece'nin iyi bir şair artı anti–devlet ilginç bir sivil olduğunu düşünüyorum. Ece, 'Çanakkaleli Melahat'a İki El Mektup'unda ne demişti biliyor musunuz;

"Sivil' sözcüğü Türkçe'nin belki de, en güzel ve cıvıl cıvıl kuş gibi öten sözcüklerinden biridir. Ve hem çırılçıplaklığı, hem başıbozukluğu, hem de uygarlığı içerir."

Bu sivil ve başıbozuk tümcenin şifresini anlamak gerekiyor...

- Sevgili Muhalifler;

Yağmur yağıyordu. Koşa koşa yağıyordu... İsimleri lazım değil 'kadrolu' oturmacılar koşa koşa gelmişlerdi. Tek tek yağıyorlardı. Oradaydılar. Bereketi kaçmasın diye gelenleri saymıyorlardı... Ama şöyle bir gözucuyla geçip giden muhaliflerin sayısı o denli çoktu ki... Hemen yan karşıdaki, 'Evrensel Kültür Merkezi'nde o'saatte, onlarca genç 'yüksek siyaset' yapanların sayısı oturanların sayısından kaç misli fazlaydı. İkiyüz metre ötede 'Toplumsal ve Siyasal Araştırmalar Vakfı'nda oturanlar... Ol hikaye böyleydi... Kuşlar tanıktı...

Oturanlar, üşenmeden ama üşüyerek, Tramvay'ın tellerine tünemiş kuşları saydılar. İlk kez kuşların sayısı azdı...

Belli ki kuşların da işi çıkmıştı o gün... Kuşlar hangi göğün kayıbıydılar kimbilir?

Sevgili Muhalifler;

Sizlere, bundan sonraki oturmalar için şimdiden; 'Yine yine hoş geldiniz, kendinizi özletmiştiniz' diyebilir miyiz?

Kimse size 'daha önceleri neredeydiniz?' demeyecek... Muhalif sözü...

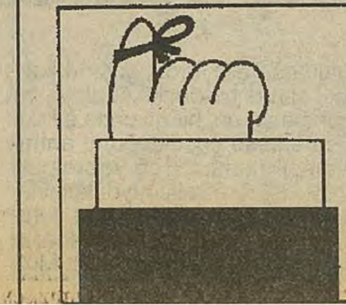
Galatasaray'daki kuşların ve muhaliflerin tümünüze selamları var..."

Vapur, Taksim'den gitmelere doğru demir aldı...

Faşistlerle oyun oynanmaz ya da... Oynama, sıra sana gelecek!..



UNUTMA!



Tüm Sağlık–Sen Genel Başkanı Fevzi Gerçek, "Barış yoluyla düşünce suçu işlediği için " cezaevinde... Kıdemli mahpuscu Eşber Yağmurdereli, "Barış yoluyla düşünce suçu işlediği için" cezaevinde.. Eşber Yağmurdereli, 2018 yılına kadar cezaevinde kalacak...



SAHAF GÜNCESİ — Oğuz ÖZDEM

En iyi artist mektebi!

İkinci Bölüm

"Toplumda korkunç ve üretken köklü değişikliklerin gerçekleştiği dönemlerde, batan sınıfların akşamlarıyla doğan sınıfların seherleri aynı zamana rastlar. Bunlar Minerva"nın* başkuşunun uçuşlarına başladığı alacakaranlıklardır. (Bertolt Brecht)

Sevgili ateşe bekçilik eden Minerva, senin öğretmenleri, hekimleri, sanatçıları koruyan baykuşun nerede(ydi) bu genç kız artist olmak isterken. Bu baykuş bizim semalarda da uçacak mı, aklımız uçmadan. Senin yüzünden üçüncü kez okuyorum kitabı belki, iki üç kızı artist olmaktan vazgeçiririm diye, artist yerine şair olmak varken.

Hem de sondan okumaya başlıyorum kitabı, yok yok kitap tanıtıcıları gibi bir başına bir sonuna bakmıyorum, mesajlar, iletiler sonda toplanır diye düşünüyorum, her "son" yazısı aynı zamanda bir giriş cümlesidir de hayata açılan. Ama yanılıyorum F. Ferdağ son cümlede bir mesaj vermemiş, teşekkür etmiş. "Beni bazı ayık sarhoşlarla aynı ayara getirdiği için TEKEL'e teşekkür etmek istiyorum." Ben teşekkür etmiyorum sürekli zam yaptığı için "nefret" ediyorum. O yüzden baş sayfalara dönüyorum:

"Artist olmak isteyen genç kızlar:

Pırıl pırıl tazecik beyninizi çiğnetmek istiyorsanız,

Yıllarca starları özenerek seyredeceksiniz,

Ve Yeşilçam'ın starlarının size bir gün rol bırakacağını sanıyorsanız, buyurun Yeşilçam'a. (...) Ama beni örnek alacaksanız gidin Yeşilçam'a. Hem ağlar, hem gülersiniz. Ağlamakla gülmeyi birarada becerebilmeniz için en az 20 yıl tiyatro yapmanız gerekecektir."

Sevgili Ferda, bu güldürmeceli üslup senden bulaştı bana. Ama senin güldürmecen sana yönelikti, sıcaklığı, güzelliği ondandı. Bense yıllardır gülmüyorum, sadece gülümsüyorum olaylara. Kahkahalı bir delirmeceyi yaşamamak için. Başka ne yapabilirim. Bu yazıyı yazarken televizyonda izlediğim programa bak. "Beyaz saçlı rakınız karşınızda" yani Yıldo. Ben Yeşilçam'ı yazmak istiyorum ama onun yerini alan "beyazçam" karşımızda. Beyazçam ne yapıyor. Her gece insanlarla (kocasını uyutan kadınlarla) telefon sohbetleri yapıyor. Bu geceki sohbeti aynen alayım:

-Alo, ne güzel oturuyorsunuz.

-Oturan boğa gibi, kızılderilileri sever misiniz?

-Pek sevmem.

-Pekii, neleri seversiniz?

-İnsanları severim... Senin için (bakışların için) yazdığım şiiri okuyabilir miyim?

-Tabii...

-En derin sevgimle /Saklamışım seni / Kalbimin en derin köşesine

(gerisini yazamadım, devam ediyor.)

-İnsanları seviyorum diyenlere inanmıyorum, onlar gerçekten sevmiyor. (ben seviyorum demek istiyor, utanmadan)

Sevgili baykuş...

Kitabı okur okumaz Ferda Hanım'ı arıyorum. Ferda Hanım, beni şaşırttınız, ben bir artist güncesi bekliyordum. Bu kitap edebiyatçı elinden çıkmış, medyatik kaygılar gütmemiş, anılar yığını değil; hayatla, kendinizle hesaplaşmanın kitabı... Amacının da o olduğunu söylüyor. Ben ekliyorum: Kitabınızın bir eksiği var, aşklarınızı yazmamışsınız... Gülüşüyoruz. "Ben aşklarımı edebiyatçılarla, şairlerle yaşadım, o isimleri dikkatli oku" diyor.

Dikkatli okuyorum: "Kamera önüne geçebilmek, tiyatro sahnesine çıkabilmek için verdiğim yaşam savaşları 'aşk' değil de nedir acaba?" Hayır.. aradığım bu cümle değil. Bu cümle aşk felsefesini özetliyor, ben aşklarını arıyorum.

"YAZARLAR YALNIZLIĞIMI BOZAR..."

İlk isim, Neyzen Tevfik: "Bana öyle güzel güzel bakma, ben çirkin bir adamım, dediği gece sabaha kadar ağlamıştım." Bu anıyla sinemanın çirkin kralını anımsayarak geçiyorum: "Kadıköy iskelesinden Ada vapuruna girdim, üst kata çıktım. Yürüyüşümdeki tuhaflığı acele yok etmek istedim, çünkü ayaklarımda ilk defa giydiğim arkaları çizgili ten rengi naylon çoraplar, topuklu kırmızı ayakkabılar vardı. Oturunca rahatladım. Tam karşımda oturan anlamlı erkeğe baktım, çünkü o da bana bakıyordu. İkimiz de gülümsedik.

-Senin adın ne?

-Ferda.

-Benim adım Sait Faik. Nereye gidiyorsun?

-Büyükada'ya

-Büyükada'ya gitme, benimle Burgaz adasına gel.

-Olur dedim.

-(...)

"Kim o deme boşuna,
Benim, ben
Öyle bir ben ki,
Gelen kapına
Baştanbaşa sen."

"Kulis barda bir akşam, bir zarif erkek, kitaplarını imzalıyor. Ara sıra da bana bakıyor. Size de imzalıyorum, isminiz? diyor. Akrabadan öte bir yakınlık duyarak yanına gidiyorum. Kitabının kapağını okuyorum. (DÜNYA KAÇTI GÖZÜME) Ne kadar kibarsınız. Benim (DÜNYA KAÇTI KIÇIMA) diyorum. (...) O akşamdan sonra sevgili Özdemir Asaf(...)

Aşkları bir yana bırakalım. Hep yakındığımız bir konu var: "Türk sanatı dışarıda tanınmıyor." Bakın bir Türk filmi dışarıda nasıl tanıtılmış: "Bizim Mahalle" adlı bir Türk filmi de tüm dünya haklarıyla birlikte Amerika'ya satıldı. Bizim Mahalle'nin tüm Türk oyuncuları, filmin yurtdışında basılan afişlerinde Amerikan isimleriyle tanıtıldı. Örneğin Maria Bowly, Bahar Öztan'ın adı. Tony Smith, Çetin Çağlar'ın adı. Ferda Ferdağ'ın adı Leslie Hunter..." Ne diyelim Türk sanatı. Ben çocukluğumda başka bir olaya gülmüştüm: Bir filmde oyuncular İngilizce takdim edilmişti, yurtdışına satılan bir kopyedir diye yadırgamamıştım ama END EROL TAŞ yazısını okuyunca nedense gülmenin tadını çıkarmıştım.

Biz onunla büyümüştük, (T. Şoray) onun büyülü yüzüyle... Şark güzeli mi desem, yoksa aşk güzeli mi? Öyle bir doğulu yüzdü işte. Son yıllara kadar, filmlerinde öpüşmezdi, hatta bacaklarını bile açmazdı, kendisini bakire olarak halkına saklardı. Biz mutluyduk onun bu halinden. Keşke bu hatıranı okutmasaydın Ferda: "Türkan'cığım, 1958'de sen Yeşilçam'a gelirken ben Frankfurt'a gidiyordum. Ülkeme döndüğümde 'kısmet bu kızın' dedim. 25 yaşında yan oyunculuğa karar verdim. Metin Erksan'ın seninle çekeceği 'Çingene' filmi için bir gecede kostümlerimi diktim, hiç uyumadan. Yazıhaneye sabah yedide geldim, kimseler yoktu. Pardon, bir kişi, Metin Erksan beni kovmak için bekliyordu. M. Erksan: 'Türkan seni istemiyor' dedi. Senin filmlerinde yan oyuncu olabilmek için üçbuçuk numara yakın gözlüğümü takıncaya kadar seni bekledim.' (...) "Bir başka filmde 'Seni Seviyorum' filminde pavyon tuvaletçisi Sarı Gönül rolüm için cevabımı 'Altın Kalemler' yazdılar: (...) "En iyi yardımcı kadın sanatçı, 'Seni Seviyorum' filmindeki rolüyle F. Ferdağ."

Sevgili baykuş; ben tanrıya gülmek istediğim zaman sığınırım star sistemi bu normal, en iyi artist mektebi yapımcıların yatak odası olursa... Edebiyat, şiir mektepleri farklı mı? Duyuyoruz, adam şiir dergisi çıkarıyor, güzel diyorsun ama gelen şiirlerin kendi şiirinden daha iyi olduğunu görünce onları yayımlamıyormuş, ne ala ne güzel...

Sevgili Ferda, seni değil, senin kaleminle Yeşilçam'ı yazmak istedim. O yüzden es geçtim, herkesin sandığı gibi, senin sinemadan beş kuruş kazanamadığını, geçinmek için sürekli eşyalarını sattığını, hep şaşaalı görünmek için bir valiz kostümle dolaştığını, ülke dışında bulaşıkçılık bile yaptığını.... Ne var ki Türkiye'de sınırları belli olmayan, daha doğrusu ne olduğu belli olmayan, tek alan var ki sanat... Senin kullandığın cümleyi anımsatmak istiyorum: Dünyaya yeniden gelseydim daha farklı bir sanatçı olurdum. İşte her şey o farklılıkta gizli, senden sonra doğanlarda...

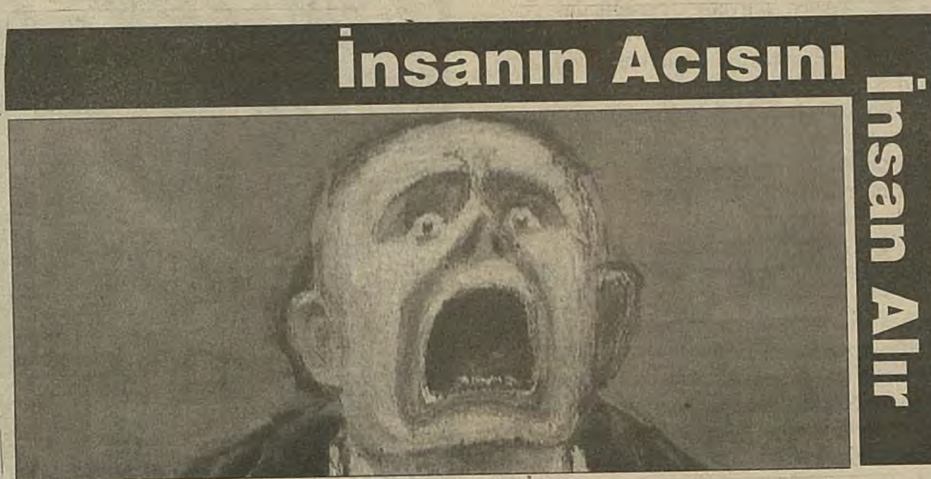
Seni, senin umutlu kalemine bırakıyorum.

"Balıkesir'de telaşsız/ Açık seçik konuştum/ Olduğum gibi göründüm

Yılların geçmesine/ Öfkelenmedim/Gençliğe yakışan şeyleri/ Gülümseyerek/ Teslim ettim geçmişe/ Hatırlıyorum ki/ Kainatı yargılamak/ İmkansızdır.

(...)

Görmeye çalışıyorum ki/Bütün pisliğine ve / kalleşliğine rağmen/ DÜNYA YİNE GÜZELDİR.



Dünyaya teslim olmak

Herkesin büyük bir ustalıkla gülerek geri çekildiği bir dünyaydı. Her yeni başlangıç yeni bir pişmanlık demekti. Gittiği yerlerden yüklenip geliyordu insan yalnızlığını. Umutsuzluk öyle bir yılgınlık yaratmıştı ki, herkes her söze inanır olmuştu. Çifte sürgülü kapılar aralandıkça buz gibi bir suskunluk sızıyordu eşiklerden. Herkes yaşadığı oyunun soğukluğu ile orantılı bir kasıntı içindeydi. Eşyalar bile sahiplerinden daha sıcak, daha kişilikliydi. Gökyüzünü çarşılarda yitiren insanlar, odalarında yanan ışıklara bakarak niyet tutuyorlardı. Yıldızlar çoktan çekilmişti çatılardan. Kimse bir ayin gibi yaşamıyordu günün batışını. Kimsenin sabahla arındığı yoktu. Herkes ölçülü bir incelikle birbirine elini uzatıyor, ama kimsenin eli kimseye değmiyordu. Dokunmak nesnesiz bir duyguydu, insanın gövdesinde taşa kesilen. Küçük adamların büyük yalnızlığı doldurmuştu dünyayı.

Senin yüreğin henüz yarasızdı. Yüzün bulut görmemiş bir güldü. Halka halka sıcaklık yayılıyordu sesinden. Günışığı ile gözlerin arasında bir ayırım yoktu. Kaşların kaş değil, gökkuşağı idi. Gülmüyordun da binlerce yaprak, yağmur eliyordu toprağa. Gövden buğular içinde bir yoldu, herkesi yitik ülkesine götüren. Kötü sözlerin kederi düşmemişti henüz üstüne. Bir gülün açarken çıkardığı sesle konuşuyordun. Sözün insan yüreğinden doğduğu bir mevsimdi yaşadığın. Ceviz ağaçları mı ırgalanıyordu, kirpiklerin mi yerden bulutlara kalkıyordu, şaşırıp kalıyorduk. Akıl almaz bir düzlüktü alnın, bir ufkunda gün batarken, bir ufkunda ay doğan. Tenin herkese çocukluğunu anımsatan bir masumluktu. Bağ yaprakları arasında bir çift üzüm salkımıydı kulakların. Adımların ancak kuşların kanat vuruşuyla açıklanabilirdi. Bütün yatakların gün günden büyüyen boşluğuydun. Mutlulukla arasındaki uzaklığı sana bakarak ölçüyordu insanlar. Herkesi geçmişiyle yüzleştiren bir vicdan, bir aşk olanağıydın bu azalan insan ülkesinde.

Sonra araya zamanlar girdi, mekanlar girdi, insanlar girdi. Yaşamak, düşlerinin büyüklüğüne göre acı veriyordu insana. Yine de dünya, herkesten bir kalıba dökememişti seni. Bir gece yolculuğunda karşılaşmıştık, anımsar mısın? İkimiz de içimizdeki çocuğu dışımıza dışımızdaki büyükle gizliyorduk. Ay ışığının sabaha kadar eksilmediği trenin camlarından, saatlerce bozkırın yalnızlığı akmıştı. Herkesin şarkısını göğsüne düşürdüğü gecenin geç vaktinde, baktığı camlar buğulanan iki iç çekiş olarak kalmıştık. "Gücenik güceniği saçının telinden tanır" demiştim, gözlerimi usulca indirerek suskunluğuna. Yüzünü camlardan toplayıp dönmüştün uzun yolculuğundan. Gülüşün, derin bir gülün menevişlenmesiydi. Nasıl da yakışmıştı sözüme ve geceye. Gizlice gönenmiştim. Gözlerindeki ağrıya güvenerek uzanmıştım parmaklarına. "Sözcükler çok cılız bir terazidir yüreğin yükünü tartmada" demiştin. "Gücenik elbette tanır güceniği, canına yapışmış durgunluktan." Bir şeyin parçalarını bir araya getirmek ister gibi dönmüştün yeniden camlara. Gece daha mı kolaydı, daha mı zor, seçemez olmuştum. "Her duyguyu dile getirmek gerekmiyor biliyor musun? Nasıl her duyguya isim koymak gerekmiyorsa." Alnındaki bulutları öperek çekilmiştim kıyılarıma. Bunu elbette en iyi ben bilirdim; adını koyduğu her şeye yenilen ben.

Gecenin verdiğini sabaha teslim ederek inmiştik trenden. Senin aklında, benim gövdemde bir karıncalanma, geldiğimiz yol kadar uzun bir suskunlukla bakmıştık denize, bir imkansızlığı ezber eder gibi. Sen yitirdiğini arıyordun, ben koruduğumu koyacak yer bulamıyordum.

Tapu ve kadastro gibiyiz...



Leman Dergisi'nde yapılan okuyucu anketlerinde birinci çıkan bir köşe var. Adı Lombak. Leman'ın en hınzır esprilerinin yer aldığı bu delifişek ve kural tanımaz köşenin yaratıcıları Bahadır Baruter ve Fatih Solmaz'la birlikteyim. Yuvarlak bir masa etrafında elimizde çay bardakları ayin yapar gibi oturuyoruz. İkisinin de kısa, fakat parlak mizah geçmişleri var; amatörlük dönemini yaşayamadan birden bire ortaya çıktıkları için ikisini de tanımak istiyorum.

(Altay Martı)

Fatih, özgeçmişin...

Fatih: 62 yılında İskenderun'da doğdum. Akdeniz'in tüm karakteristik özelliklerini taşıyorum. Denizi, acılı yemekleri severim ve şehvet düşkünüyüm. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunuyum. Bu kadar... Haa, bir de ne işe yarayacaksa askerliğimi bahriyeli olarak yaptım.

Kısaca seni tanıyalım Bahadır.

Bahadır: 1963 Ankara doğumluyum, ama ömrüm İstanbul'da geçti. İstanbul Erkek Lisesi, İTÜ İşletme ve Mimar Sinan Üniversitesi Resim Bölümü'nü bitirdim. Pişmiş Kelle, Avni, Joker dergilerinde çalıştım daha önce.

Mizaha bulaşman nasıl oldu Fatih?

Fatih: Tamamen tesadüf. '91 yılında bir boya şirketinde çalışıyordum. Rastlantı sonucu Mehmet Çağçağ ile tanıştım. Onun dürtüklemesiyle mizah hayatına daldım. Limon dergisinde Bahadır'la ortaklığımız başladı. Sonra bunu Leman'a taşıdık. Sinerji denen olayı gerçekleştiren ender ikililerdeniz. Yaptığımız mizahı beğeniyoruz.

Gerçekten de mükemmel bir ikilisiniz. Fatih'in esprileri ancak Bahadır'ın çizgileriyle aktarılabilir.

Bahadır: Güzel bir evlilik bizimkisi. Huzur ve verimlilik dolu bir birliktelik... Boşanma dönemini de atlattık... Çocuk sahibi gibiyiz artık.

Fatih: Tapu Kadastro gibiyiz anlayacağın.

Evliliğinizin meyvesi Lombak nasıl bir çocuk. İç dünyası nedir?

Fatih: Kapsamı çok geniş. Disney'in çizgi film dünyasından, aile ortamına, sapkın ilişkilere dek her şey var.

Bahadır: Absurduk, surrealizm, masalsı kurgunun olduğu bir mizah...

Fatih: Bahadır'la ortak noktalarımızdan biri de hayvan sevgimiz. Sıklıkla hayvanları izliyoruz.

Klasik mizah okuru sorusu olacak; ama yine de sorayım. Nelerle ilgileniyorsunuz hayatta, malzemeniz nedir? Nereden buluyorsunuz bu esprileri abi ya?

Bahadır: Ben Zen ve Uzakdoğu felsefeleriyle ilgileniyorum. Ayrıca sosyoloji ve psikolojiye yüzeysel de olsa ilgim var.

Fatih: Cüneyt Arkın'ın filmlerini seyrederim. Çok antimedya değilim. T.V programlarına da espriler üretiyorum. Temel nedeni maddi biraz, ama görsel mizahla da uğraşmak keyifli oluyor.

Peki politika? Sen Leman'ın 3. sayfasına güncel politikayla ilgili espriler de buluyorsun Fatih...

Fatih: 3. sayfaya inanarak buluyorum siyasi esprileri. Demokrat ve laik bir çizgideyim. Uçlarda olmak istemediğim gibi hiçbir görüşü de benimsemek istemiyorum. Çünkü bir görüşü beğenmek, o görüşün hatalarını savunmak anlamına da geliyor ki, bu benim işim değil.

Politikayla ilgin nedir Bahadır?...

Bahadır: Politikayla alakam yok. Hayatla, insanın hayattaki yeriyle ilgili olan evrensel bir kaygım var. Alllah'a inanıyorum. Sosyalizme de inanıyorum, ancak bunlar ruhsal şeyler. İnanç insanıyım aslında. Bugünün sözcükleriyle tanımladığımızda anlaşılmaz kavramlar bunlar, tanımlanabilir şeyler değil... Vicdani bağlamda varılmış sonuçlar... Felsefeye meraklıyım. Felsefi gözlemlerimi sağlamlaştırmak için çok şeyden yararlanırım.

Lombak'ta her cins hayvan, kurt adamlar, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, tarihi filmler olduğu gibi, kadın erkek cinsel organları da var. Karikatürde ilk kez açık açık çizildi bu organlar ve biraz tepki de aldınız...

Bahadır: Mizahın hoşgörü sınırlarındaki tüm özgürlüklere açığım. Banallik sınırını aşan her şeye de karşıyım. Mizahın içten, özgür, sıcak dünyasında tüm yasaklar eriyip gider. Biz pornografik detaylara girip insanın nefsini uyandırmak peşinde koşmadık. Estetik kaygı ve komik unsuru her zaman önplandadır yaptıklarımızda.

Fatih: Kimsenin Lombak'a bakarak mastürbasyon yaptığını sanmıyorum.

Bahadır: Şekerli ve sevimli bir dünyamız var. Pervasız ve rahat davranmıyoruz. Konuşan popolar, sevimli memeler çiziyoruz.

Fatih: Seksle mizahı bayağı şekilde kaynaştıran karikatürlere de karşıyız. Her şeyin mizahı yapılır, ama ahlaklı ve sevimli olmalı...

Leman'ı nasıl buluyorsun peki?





Fatih: Tüm yazılıp çizilenleri beğenmiyorum elbette, ama eski mizaha oranla Leman çok iyi. Örneğin bir Gırgır dergisi CHP gibiydi...

Bahadır: Leman'ın çok sesliliği şahane bir şey... Değişik mizah anlayışları var. Bu takımı çok beğeniyorum.

Bundan sonra neler yapacaksınız?

Bahadır: Çizgide daha da yoğunlaşmak istiyorum. Kendimi başka çizerlerle kıyaslarım sürekli. Bu beni sürekli hesaplaşmaya götürüyor. Çizgi dünyasına gözlerim çok açık. Bir albüm çıkarabiliriz... Ancak 35 yaş sınırı gibidir albüm çıkarmak. Çok fantezi bir şey belki, ama yamaçtan aşağıya inecekmişiz gibi hissediyorum kendimi. Daha da mükemmelleşip güzel bir şey yapmayı planlıyoruz.

Espriler bu şekilde gidecek mi?..

Fatih: Tüm insanların benden gizlediği bir şey varmış gibi geliyor. Bu bende bir saplantı... Bilmem anlatabildim mi?

Bu hayattan, bu insanlardan daha çok şey çıkar diyorsun. Bir de yeni dergi Lemanyak'ı sormak istiyorum...

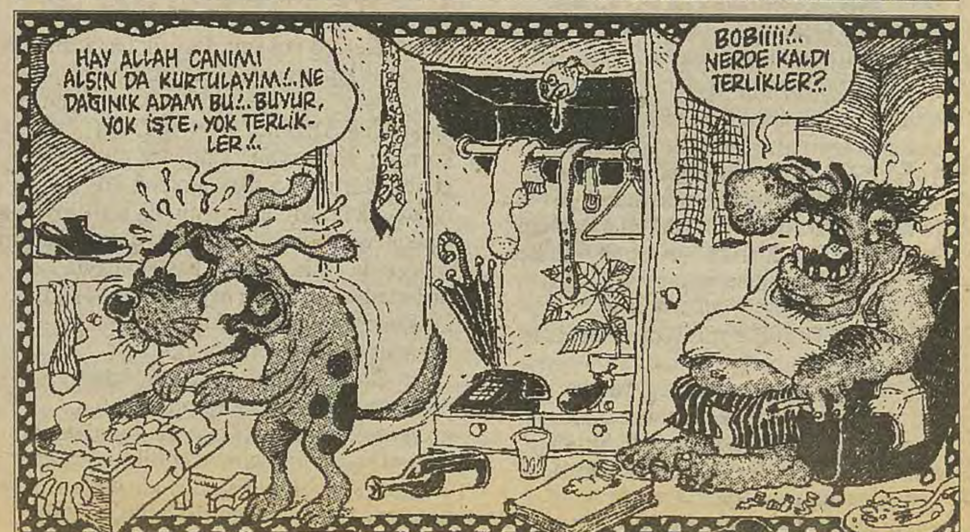
Bahadır: Lemanyak, Leman'ın salt komik olan ayağını dile getirecek, eğlendirici, neşeli, aylık bir dergi olacak. Politikadan arındırılmış, biraz Lombak gibi bir dergi. Tuncay'ın, Çağçağ'ın mizahı olacak burada.

Eğlenceli bir konuşma yaptığımızı sanıyorum. İkinize de hayırlı Lombaklar...









Uluslararası durum ya da kriz üzerine notlar-1

Mehmet ÖZGEN

Sol kendi yeniden üretimini alternatif bir toplumsal örgütlenmenin teori ve pratiği üzerinde gerçekleştirebilir. Toplumsal muhalefeti, politik bir düzlemde birleştirecek ve sol içindeki yapay ayırımları kaldıracak olan böyle bir projedir. Sosyalizm tasarımlarını test edecek olan ve birbirine yaklaştıracak olan da bu pratik zemindir.

Bu bakımdan yaşanan krizi görece doğru kavramak önem kazanıyor. Çünkü krizi anlamak, tutarlı bir devrimci dönüşüm teorisinin ve dolayısıyla, alternatif örgütlenmenin ana nirengi noktalarını ortaya çıkarmanın önkoşuludur.

1. Genel olarak kriz, var olan sistemin, arızalanma şiddetinin kendi yeniden üretimini riske sokacak noktaya erişmesi olarak tanımlanabilir. Ama kriz bir karar anı da; öyle ki, gelecekte neyin nasıl oluşacağı şimdi yapılanlara bağlı. Sistemin, eğer olacaksa, gelecekteki yeni toplumsal, ekonomik, politik temelini belirleyen, önemli kararların alındığı, dönüşümlerin gerçekleştirildiği tehlike ve belirsizlik anı. Dolayısıyla iradi müdahalelerin önem kazandığı, sık sık dengelerin değişebildiği, ama yeni uyarlamaların başarısızlığı durumunda sonun kaçınılmaz olduğu kritik bir dönem.

2. Kriz süreci, insanların çevrelerini algılama, düşünüş ve söylem biçimlerini, yaşanan ilişkileri değiştirir; sonuçta geçmişe ve geleceğe ilişkin yeni perspektifler geliştirme, geçmiş dönemi ilk kez toptan kavrama olanağı verir. Dünya kapitalist sisteminin 60'lı yılların sonundan itibaren farklı evrelerden geçip gelen krizinin, insan ve doğa bilimlerindeki ilerlemelerle, sosyalizmin bunalımı ile sarmallaşması, insanlık tarihini bütün yönleriyle, ama var olan yöntemleri aşma çabası içinde yeniden değerlendirme ve yapılaştırma eğilimlerini ortaya koydu. Ve bu, marksizm dahil bütün gerçeklik modellerini derinden sarstı. Bu nedenle kriz, paradigma değişimini de içeren toptan bir olgu; toplumsal bütünün her düzeyine etkiyen, tüm bir dönemin ekonomik, politik ve ideolojik değer ve yapılarını bozan bir gelişme. Dolayısıyla uzun süren bir çalkantı. Çünkü bu yapılar her ülkenin kendi özgüllüğü içinde gelişirken, dünya sistemi içinde etkileşirler de. Ama sistem içindeki konumları ister sömüren, isterse sömürülen olsun, kriz, bir önceki dönemin yapılanmalarının zorunlu dönüşümü demek.

Yeni dünya düzeni ve küreselleşme

3. O halde kriz, yalnızca sistemin üretim tarzından doğan ve salt ekonomik düzenlemelerle geçiştirilecek bir olay değil, altyapı ve üstyapıların karşılıklı belirlenimleri ve etkileşimlerinin biçimlendirdiği tarihsel bir formasyonun, burjuva toplumsal formasyonun krizidir. Dolayısıyla krizin, formasyonun özniteliklerinin korunarak aşılma olasılığının şiddeti marksistler için temel bir sorudur. Elbetteki kriz doğrudan bir devrim durumu olarak tanımlanamaz, ama bunu olanaklı kılabilir. Eski Çin düşüncesi kriz ve dönüşüm arasındaki bağıntıya vakıftı; wei-ji (kriz) terimi, risk ve imkan anlamlarını bütünlüyordu. Bu antik sezgi bugün de geçerlidir. Ama imkan, yalnızca sistemi temsil edecek bir alternatifi değil, sistem karşıtı alternatifi de içerir. Bu yüzden, devrimci marksistlerin tutumu, 'azgın dalgaların karşısında mümkün olan bütün kum torbalarıyla tahkimat yapmak' benzetmesinde içerilen savunma refleksi değil, ayakta kalmanın da koşulu olan böyle bir alternatifin olanaklarını araştırmak ve fiilileşmesi için mücadele etmektir.

1970'ler, krizin sistemi yıkmak isteyenlerle onun savunucularının karşı karşıya geldiği bir aşamasıydı. Şimdi mücadelenin, tarihsel sistemin yerini alacak yapının niteliği üzerinde yoğunlaştığı bir evresinden geçiyoruz. Kriz ve sosyalizmin yenilgisinin bileşik etkisi altında dünyanın muazzam bir altüst oluş dönemine girdiği bu evrede, geçici yenilginin yarattığı olanaklarla emperyalist burjuvazi yeni dünya düzenini yerleştirmeye çalışıyor.

Buna rağmen öyle görünüyor ki, beşyüz yıl boyunca işleyip gelişen sistem, eşi görülmemiş bir etkinliğe eriştiği anda dağılma yönünde evriliyor. Ekonomik büyümeyi canlandırma yeteneği onu yapısal krize sürükleyen bir rol oynamakta. Sonuçta, kendi iç gelişmesi adına, çelişkilerini o denli ağırlaştırdı ki, artık temel yapısını ayakta tutamaz, kendini yeniden üretemez bir duruma kapitalizmin açtığı yaralar büyük bir tepkiye temel hazırlıyor. Şiddet ve mafyanın yanı sıra şovenizm ve faşizm yükseliyor. Bunun karşısında eski komünist partilerin birçok yerde yeni ad ve programlarla iktidara yükselebilmeleri restorasyon sürecinin derin çelişkilerini yansıtıyor. Sermayenin pazar yaratamama sorunuyla beliren krizini, vergileri azaltılmak ve refah devletinin kazanımlarını geri almakla aşma politikalarından sonra gündeme gelen bu yeni pazar, belli ki geçici bir rahatlama yaratabilecektir.

3. Hızla gelişen iletişim araçları ile



geldi. Sistem içi her yeni alternatif (yeni dünya düzeni-globalizm) kalıcılığını daha da olanaksızlaştırıyor.

1. ABD, ekonomik üstünlüğünü yitirmiş, politik, askeri ve kültürel üstünlüğü ile hegemonyasını zayıflamış olarak sürdürmekte. 1989-91'de D. Avrupa ve Sovyet rejimlerinin çöküşü, göreli istikrar dönemine büyük bir darbe vurdu, dünya politikasındaki dengeleri altüst etti. Çözülme, Avrupa ve Asya kıtalarında emperyalistlerarası yeniden paylaşım mücadelesine yol açtı. Pasifik havzasından güç alan Japonya ve Birleşik Avrupa'nın tartışmasız çekirdeği olan Almanya'nın karşısında ABD'nin de NAFTA'yı kurması, emperyalist dünyada tek hakim gücün etrafında toparlanmanın koşullarını ortadan kaldırdı. Rusya'nın da Kafkasya ve Balkanlar'da denetim kurmaya ve paylaşım savaşında etkin olmaya başlamasıyla birlikte bu rekabetin hegemonya krizini keskinleştirmesi ve yıkıcı bir karakter kazanması güçlü bir olasılıktır.

2. Doğu Avrupa ve Rusya'daki çöküntü, emperyalist egemenliğin göstergelerinden biri olsa da, buralardaki kapitalist restorasyon, yüceltildiği kısa bir evreden sonra kitleler arasında derin bir hoşnutsuzluğa yol açtı. İşsizliği, sefaleti, evsizliği bilmeyen bu toplumlarda medya tekellerinin tüm toplumları işgal etmesi, 'sosyalist' blokun çöküşüyle sınırların etkisizleşmesi, sonuçta hemen tüm toplumların tek bir dünya sisteminde bütünleşmesini ivmelendirdi. Küreselleşme denilen bu süreçte kriz, sermayenin entegrasyonunu hızlandırıp merkezileşmesini artırdı. Emperyalizmi meşrulaştırma çabasının yeni biçimi olarak ortaya çıkan bu süreç, liberalizmin savlarının tersine, sistemin doğası gereği yol açtığı eşitsiz birikim koşulları nedeniyle dünyayı mal, sermaye ve işgücünün genelleştiği bir pazara dönüştürüp, iktisadi ve sosyal koşulları homojenleştirmiyor. Aksine, merkez-çevre arasındaki kutuplaşmayı daha da artırıyor.

Çünkü, emperyalizmin dayattığı serbest piyasa modeliyle, çevredeki iktisadi ve siyasi yapılar merkezdeki sermaye birikiminin gereklerine uyarlanıyor. Bu uyarlama, birikimin ve üretici güçlerin merkezde hızlandırılmasına hizmet ederken çevre ülkelerde ise engellenip yozlaştırılması sonucunu veriyor. Türkiye gibi bağımlı ülkelerde özelleştirme politikasıyla kamu sınai yatırımlarına (KİT'ler) el konması ve ekonominin rant ekonomisine dönüşmesi bunun bir göstergesidir.

Bugün, artı-değeri dünya ölçüsünde merkezileştiren emperyalist sistemi niteleyen şey budur. Bağımlı ülkelerde üretilen artı-değerin transferi, sistemin temel özelliklerinden olan gelişmişlik-azgelişmişlik kutupsallığını derinleştirmektedir. Emperyalistler son on yılda bağımlı ülkelere yatırdıklarının 4 katını kar olarak transfer ettiler. Bu ülkelerin 1980'lerin başında 800 milyar dolar olan borç tutarı 1990'ın başında 1.300 milyar doları aşmıştır. Aynı dönem içinde reel gelirleri ise yüzde 60 gerilemiştir. Dünyada açlık sınırında yaşayan insanların sayısı 1 milyarın üzerine çıkmıştır. Bu, insanlık tarihinin gördüğü en büyük soygundur.

Bu bakımdan tekelci kapitalizmin krizi Roma İmparatorluğu'nun düşüşünü hatırlatıyor: İki durumda da sistem, artık-değerin (Roma'da haraç) aşırı biçimde merkezileştirilmesine dayanıyor, yani merkezileşme dayandığı üretim ilişkilerinden koptuğu gibi, çevrede de üretici güçlerin gelişmesini silip götürüyor.

Bundan önceki kapitalist yayılma, sistemin çevresindeki kapitalizm–öncesi sosyo-ekonomik biçimleri sermayenin yeniden üretiminin gereklerine bağımlılaştırmıştı. Bu da çevre ülkelerde ulusal halk devrimlerine yol açmıştı. Bugün ise, çevresel kapitalizmin gelişmesi ve yeni uluslararası işbölümünün dayatmasıyla, yerel burjuvaziler, ithal ikameci stratejiyi terketmekle ulusal tasarılarından vazgeçip kendi gelişmelerini bütünüyle bağımlılık perspektifine uyarlamaktadırlar.

Global yoksulluk

Entegrasyonun bir anlamı da budur. Yani küreselleşme, aynı zamanda uluslararası sınıf ittifaklarının ve çevredeki egemen sınıfların emperyalizme bağımlılık koşullarının yeniden üretimi demek.

Ama çevre ülkelerde gelir dağılımındaki uçurum dikkate alındığında, entegrasyonu sürdürmek somut olarak olanaksız gözüküyor. Ayrıca merkezileşme, birikimi artırır ve hızlandırırken, sermayenin organik bileşiminde değişmeyen kısmını değişen kısmı aleyhine genişleten ve böylece emeğe olan nisbi talebi azaltarak işsizliği artıran köklü değişimleri de hızlandırıyor. Ancak bu, merkezileşmeyi de son sınırına vardırır. Sermayenin üretken olmayan alanlara, rant ve faize yönelimi bu yönde somut bir göstergedir. 1994'te Meksika'da patlak veren mali kriz, 1995'te Barrings Bankası'nın çöküşü, uluslararası mali sistemin ne denli kriz eğilimli olduğunu gösterdi. Bu, merkezileşmenin tersine, kaçınılmaz olarak parçalanmalara yol açabilecek ve sosyal kurtuluşçu karakteri geçmişe kıyasla ağır basan antiemperyalist meydan okumaları gündeme getirecektir.

4. Global yoksulluğun korkunç boyutları ve ekolojiye yönelik global tehdit, dünya çapında kamusal girişim ve planlamalardan yana güçlü argümanlar ortaya atılmasına yol açıyor (Fosil yakıtlara alternatifler geliştirilmesi, 'temiz üretim'). Ekolojik kriz, doğal sınırlara karşı duyarlı bir ekonomiyi gündeme sokuyor. Hem kıt kaynakların kullanılmasını, hem de üretim kararları ve tüketim eğilimlerinin global ekoloji sistemleri üzerindeki olası etkilerini izlemek yönünde güçlü bir uluslararası planlama düşüncesi var. Bu düşünce, teknolojik aygıtı ve sanayi üretimini ekolojik dengeyle uyumlulaştırmaya zorlayıcı mücadelelere giderek daha fazla dönüşüyor. Ekolojik mücadele, kirli teknolojiler doğayı korumaya yönelik önlemlerin daha zayıf olduğu bağımlı ülkelere kaydırılsa da kapitalizmi sınırlamaktadır. Diğer bir deyişle, batının yaşam ve tüketim tarzını tüm dünya nüfusunu kapsayacak şekilde yaygınlaştırma tasarısının önüne her şeyden önce ekolojik engel çıkıyor. Bu da sözkonusu tasarının olanaksızlığının önemli bir göstergesi.

Devam edecek

Yeni tipte bir parti...

Kenan SOMER

Leninist parti, dışavurumu "demokratik merkezcilik" formülünde bulan özgül örgütlenme ilkelerinden ötürü yeni tipte bir parti değildi. Gerçeklikte bütün marksist partilerin ortak örgütlenme kuralı olan bu ilkeler, leninist partiye yeni tipte bir parti niteliği kazandırmaya yetmezdi.

I. Enternasyonal'in 1872 Lahey kongresinde, demokratik merkezciliğin iki temel ilkesi şöyle saptanıyordu:

1) Azınlığın çoğunluğa uyması (demokrasi);

2) Bağlayıcı karar alma yetkisine sahip bir merkez organ (merkezcilik, merkezden yönetim).

Merkez organ, örgütün en yüksek organını oluşturan genel kongrede seçiliyor ve genel kongrenin iki toplantı dönemi arasında örgütün genel yönetimini sağlıyordu. Kararları, örgütün tümünü bağlıyordu. Merkezcilik, yalnızca bir merkez organın varlığı anlamına geliyordu. Böyle olduğu için merkezcilik, kendini alt kademenin üst kademeye uyması ya da hiyerarşik disiplin biçiminde gösteriyordu.

Ancak demokratik merkezcilikten söz edebilmek için de alt kademenin üst kademeye uyması, azınlığın çoğunluğa uyması anlamına gelmeliydi. Öyleyse her kademenin, bir alt kademeye göre daha büyük bir çoğunluğun temsilcisiolması gerekiyordu. Ama hiyerarşik disiplin, gerçekte çoğunluğun azınlığa uyması anlamına gelecekse, o zaman demokratik merkezcilikten değil, ancak "bürokratik merkezcilik"ten söz edilebilirdi.

Leninist parti, demokratik merkezciliği benimsediği için yeni tipte bir parti değildi. Ama illegalizmi, yasadışı gizliliği, "devrimci örgütlenme" açısından teorik bir zorunluluk olarak benimsediği, proleter partilerin ortak örgütlenme ilkelerini bu teorik zorunlulukla temellendirdiği için yeni tipte bir parti idi.

Yasadışı gizliliğin teorik bir zorunluluk olarak benimsenmesi, etkin bir azınlığa duyulacak güveni öngerektiriyor ve demokratik merkezcilik açısından elverişli olmayan eğilimlere yol açabiliyordu.

Etkin azınlık; 'profesyonel devrimciler'

Leninist partide kendilerine güven duyulması, dolayısıyla parti yönetiminde belirleyici bir ağırlığa sahip olması gereken etkin azınlığı "profesyonel devrimciler" oluşturuyordu. Bundan ötürü leninizmi bir tür blankizm olarak görmek isteyenler çıkmış ve bunların sayısı da az olmamıştı.

Ama leninist parti yalnızca profesyonel devrimcilerden oluşmuyordu. Ayrıca, bir kadro partisi değil, bir yığın partisiydi. Yasadışı gizliliğin teorik bir zorunluluk olarak yol açabileceği nesnel eğilimleri Lenin, partiyi gerçek bir yığın partisi biçiminde örgütlemeye çalışmakla etkisizleştirmeyi öneriyordu.

Şöyle diyordu Lenin: "Yalnız boş akşamlarını değil, tüm yaşamını devrime adayan kişiler yetiştirilmelidir. Çalışmamızın değişik türleri arasında sıkı bir işbölümüne girişebilecek denli büyük bir örgütün hazırlanması gereklidir... Proletaryanın uyanmakta olan tüm güçlerini, Rus devrimcilerin tüm güçleriyle bir parti halinde birleştirmek" gereklidir. Profesyonel devrimciler ile yığın partisi arasındaki bireşim gereğini dile getiren bu satırları Lenin, daha Ekim-Kasım 1900'de yazıyordu. Tüm yapıtı boyunca aynı düşünce, kendini değişik biçimler içinde gösterecekti.

Ancak yasadışı gizlilik öğesi, teorik bir zorunluluk niteliğini, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı "devrimci durum" içinde kazanacak ve leninist yeni tip "devrimci" parti anlayışının ayırdedici özelliğini oluşturacaktı. Marksist proleter partinin öteki özellikleri, ancak bu öğeyle temellendirilerek, leninist partiye II. Enternasyonal partilerinden nitelikçe farklı, gerçekten yeni tipte bir parti niteliği kazandırıyordu. Demokratik merkezcilik formülünün dışavurduğu öteki özellikler, II. Enternasyonal partileri için de geçerli bir şey değildi. Gerçi derece farklılıkları vardı, ama asıl yenilik, teorik illegalizm zorunluluğundan kaynaklanıyordu. Derece farklılıklarını yeni tipte bir partinin varlığına yol açan bir nitelik farkı durumuna dönüştüren temel etken buydu. Çünkü yasadışı gizlilik öğesinin kendini teorik yapısal bir zorunluluk olarak gösterdiği demokratik merkezcilik, aynı öğenin kendini yalnızca tarihsel-konjonktürel bir zorunluluk olarak gösterdiği ya da hiç göstermediği demokratik merkezcilikten, ilkin kaçınılmaz olarak bir "profesyonel devrimciler" kategorisinin varlığına yol açarak, sonra da parti yönetiminde bu kategoriye belirleyici bir yer vererek, ama gene de demokratik merkezcilik kalarak, elbette farklı olacaktı. Leninist parti gerçeklikte teorik illegalizm zorunluluğuna bağlanan bu farklılıkladır ki yeni tipte bir parti oluşturuyordu.

Yasadışı gizliliğin tarihsel konjonktürel bir zorunluluk değil de, teorik yapısal bir zorunluluk olması, bunun genel kural olarak zora dayanan devrim zorunluluğu ve emekçi yığınlar çoğunluğunun ancak proletarya diktatorası dolayımıyla kazanılabileceği olumlamasına bağlı bir zorunluluk olduğu anlamına geliyordu. Bir başka deyişle bu zorunluluğun, leninist sosyalist devrim teorisinin öngördüğü gibi proletaryanın sosyalist devrimi emekçi yığınlar çoğunluğu kazanmadan önce gerçekleştirme, yani siyasal egemenliği emekçi yığınlar çoğunluğunu kazanmadan ya da toplumsal hegemonyayı fethetmeden önce ve genel kural olarak zorla ele geçirme zorunluluğuna bağlı bir zorunluluk olduğu anlamına geliyordu. Kısacası leninist sosyalist devrim teorisine bağlı bir zorunluluk olması ve bu teorinin yapıcı bir öğesini oluşturması anlamına geliyordu.



Yasadışı gizlilik zorunluydu, çünkü "arı yasallık" günü doldurmuş ve kapitalizmin emperyalizme dönüşmesi sonucu "burjuva işçi siyasası"nın temeli durumuna gelmişti. Öyleyse yasallığı ve yasal olanaklardan bir tekini bile bırakmaksızın, onları yasadışı bir temelle tamamlamak zorunluydu.

Arı yasallığa karşı, arı yasadışı gizlilik önerilmiyordu. Teorik illegalizm zorunluluğu yasallığın yadsınması anlamına gelmiyordu. Arı yasallığı burjuva işçi siyasasının temeli durumuna dönüştüren tarihsel koşullar içinde, onu yasadışı bir temelle tamamlamak anlamına geliyordu. Yasallığın değil, "arı" yasallığın yadsınması anlamına geliyordu.

Yasadışı gizliliğe mutlak bir devrimci değer yüklemiyordu Lenin. Örneğin II. Enternasyonal'in batkısı'nda (1915) oportünizmin yasallığın meyvesi olduğunu söyleyen, "bunalım patlak verince yasal olmayan eyleme geçmek gerekiyordu" diyen Lenin, Komünizmin çocukluk hastalığı'nda (1920), yasal savaşım araçlarının oportünistçe olduğunu, buna karşılık yasal olmayan savaşım araçlarının devrimci bir değer taşıdığını düşünen "deneyimsiz devrimciler"in yanıldığını belirtiyordu.

Lenin'e göre, devrimci durumlarda yasal olmayan eylem zorunluluğu vardı. Bu zorunluluk, yasadışı gizlilik öğesini, emperyalist dönemde her zaman teorik bir örgütlenme zorunluluğu durumuna getiriyordu. Burada leninizmin, gerçeklikte kapitalizmin görece barışçıl gelişme yıllarını (II. Enternasyonal'in altın çağı) izleyen büyük altüst oluşlar döneminin marksizmi, "emperyalist dönemin marksizmi" olduğu unutulmamalıydı. Leninist sosyalist devrim teorisi bu dönemin devrimci olanak ve olasılıklarının derin bir çözümlemesine dayanıyordu. Lenin için bu dönemde "devrimci eylemlere geçişin, yasal örgütlerin polis tarafından dağıtılması anlamına geldiği açık"tı ve "proletaryanın devrim hakkı, güncel polis yasaklarının izin verdiği örgütlerden oluşan bir tabak mercimek karşılığında satılamaz"dı. (II. Enternasyonal'in batkısı)

Burada söz konusu edilen "devrimci eylemler", zora dayanan devrime ve proletarya diktatorasının kurulmasına yönelik "yasadışı" eylemlerdi. Çünkü emperyalist dönemde devrim, genel kural olarak, ancak zora dayanan devrim olabilirdi. Yeni tip parti gereksinmesi de zaten bu durumun sonucuydu. Yasadışı gizlilik, işte bunun için teorik bir zorunluluk durumuna gelmişti. "Katıksız yasallık" diyordu Lenin, "Avrupa" partilerinin arı yasallığı gününü doldurmuş, ön-emperyalist aşama kapitalizminin gelişmesi sonucu, burjuva işçi siyasasının temeli durumuna gelmiştir. Bir tek yasal konumu gene de bırakmaksızın, onu yasadışı bir temelin, yasadışı bir örgütün, yasadışı bir sosyal demokrat çalışmanın yaratılmasıyla tamamlamak bir zorunluluktur." (II. Enternasyonal'in batkısı).

Leninist parti teorisindeki yasadışı gizlilik, 'Ne yapmalı?'da olduğu gibi yalnızca otokratik çarlık Rusyası'nın (ya da benzer durumdaki bir başka ülkenin) özgül koşullarına bağlı tarihsel, konjonktürel bir zorunluluk değildi. Kapitalizmin emperyalist aşamasının, Lenin'in 1915'te betimlediği bu aşamanın teorik, yapısal bir zorunluluğuydu. Çünkü emperyalist aşama devrimci etkinlik açısından "yoğun bir iç savaş ortamı" oluşturuyordu. "Sıkıyönetim ya da olağanüstü yasalar sonucu komünistlerin, tüm çalışmalarını yasal olarak yerine getirme olanağına sahip olmadıkları bütün ülkelerde, yasal çalışmayı yasadışı çalışmayla ilintili bir duruma getirmek kesin olarak zorunlu(ydu). Avrupa ve Amerika'nın hemen bütün ülkelerinde sınıf savaşımı iç savaş dönemine giriyor(du). Bu koşullar altında komünistler, burjuva hukuk düzenine güvenemezler(di). Komünistler, kararlaştırıcı uğrakta devrim karşısındaki görevini yerine getirebilmesi için partiye yardım edecek, partiye koşut illegal bir aygıtı her yerde kurmakla yükümlü(ydüler)." (Komintern'e alınma koşulları, m.3).

Parti modeli tek değil

Emperyalist aşamada sınıf savaşımının iç savaş dönemine girdiğini, yani proletarya diktatorasına değin genişlediğini ve komünistlerin bu koşullar altında burjuva hukuk düzenine güvenemeyeceklerini belirten, dolayısıyla sınıf savaşımı iç savaş dönemine girmedikçe, burjuva hukuk düzenine hiç değilse bir ölçüde güvenebileceğini de telkin eden bu maddede, proleter partilerin yasal olarak kurulma olanağına sahip oldukları ülkelerde de bu partilere koşut yasadışı gizli bir aygıtın teorik zorunluluğu söz konusu ediliyordu.

Gene de tek ve değişmez bir parti modeli önermiyordu Lenin. Ordu için savaş zamanı neyse, Parti için devrimci durum oydu. Ordunun savaş zamanından önce de Ordu olması gibi, Parti devrimci durumdan önce de Partiydi. Devrimci olmayan (ve barışçıl) dönemlerin devrimci partileriyle, devrimci dönemlerin devrimci partilerinin, salt "devrimci" oldukları için aynı biçimde örgütlenmeleri hiç de zorunlu değildi. Örgütlenme biçimleri kurulması amaçlanan toplum modeline değil, ama proletaryanın yürütmek zorunda kaldığı sınıf savaşımının gereksinmelerine bağlıydı. "Küçük bir taşra kentinin uygar kaldırımlarında her ne denli ince ve narin kundura pençeleriyle yetinilebilirse de diyordu Lenin, dağa gidildiği zaman kalın ve çivili pençelerden vazgeçmek olanaksızdır" (II. Enternasyonal'in batkısı).

Leninist partiyi toplumsal hegemonyanın değil, ama siyasal egemenliğin fethine öncelik veren stratejiye bağlı yeni tipte bir parti durumuna getiren yasadışı gizlilik, tüm devrimci örgütlenmenin değil, ama emperyalizmin ilk aşamasında süreklilik kazandığı düşünülen devrimci dönemin devrimci örgütlenmesinin teorik yapısal zorunluluğuydu. Bu "teorik" zorunluluğun, "tarihsel" sınırları vardı. Bu zorunluluk, o sınırlar içinde geçerliydi. Bu zorunluluğu o sınırlar dışına yaymak, leninist parti teorisinin yozlaşarak ham kafalara özgü bir "parti modeli"ne dönüşmesine yol açabilirdi. Ve açmıştı da.

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Kuduz

"Olmaya devlet cihanda
Bir nefes puro gibi"
Fidel CASTRO

Son dönemdeki politik kepazelikleri hep birlikte izliyoruz. Filistin askıları, manyetolar ve coplar milletvekilliğine soyunmuş, DYP-MHP ittifakı ağır ağır yola çıkmış. Öyle bir dönemden geçiyoruz ki, tüm bu olup bitenler mizahı yapılamayacak kadar bayağı. İnanılmaz sıkıntılar içindeyim. Uzun zamandır her yer sarı. Sapsarı. Dilimde türkü yok artık. Bu kuşatmayı nasıl yaracağız yarabbi!

Bir cinnet toplumu oluyoruz gitgide. Kudurma alametleri başgösterdi. Bu yüzden ben de sizin için kuduz hastalığını oturup bir güzel inceledim. Öğrendiklerimi halkım bilinçlensin diye tek tek anlatıyorum.

Son derece öldürücü olan bu menfur hastalığın tarihçesi incelendiğinde ilkçağlarda kuduzdan ölen insana rastlayamıyoruz. Ancak bu, kuduz hastalığının sonradan icat olmuş bir bela olduğu anlamına gelmiyor. Yapılan araştırmalarda o dönemde kuduz mikrobunun dinozor, mamut, bizon gibi hayvanlarca taşındığı saptanmış. Bu hayvanlar insanları ısırdıklarında teorik olarak mikrobu insanlara bulaştırabilmektedirler, ancak zavallı atalarımız ısırıldıklarında, zaten haşat olduklarından kudurmaya ömürleri yetmiyordu zaar! Yani herhalde böyle!...

Günümüzde hastalık daha çok köpekler aracılığıyla insana bulaşır. Mikrobun insana geçebilmesi için köpeğin insanı ısırması gerekir. Köpeğin küfretmesi ya da çıkarıp pipisini göstermesiyle kuduz bulaştığı görülmemiştir.

Isıran köpeğin cinsi filan da önemli değildir. Örneğin çoban köpekleri dış görünüm itibariyle biraz kaba sabadırlar. Genellikle kırsal kesimde yaşadıkları için şiveleri bozuk olur. Hav hav diye bağırırlar. Oysa evcil köpekler veya süs köpekleri, kısmen kent kültürüne sahip, burjuva değerlerle yetiştikleri için daha çıtıpıtıdırlar ve hev hev diye kibarca havlarlar. (Bu yüzden bazı yörelerde nazik köpek havlamasına hevleme denir.) Ancak aralarındaki bu fark sizi yanıltmasın. İş ısırmaya geldi mi hepsi canavar kesilir. Sonra dişleri de çok keskindir haa! Yüce Allah köpeklere, nah şöyle kolum gibi, kazma dişler ihsan eylemiştir. Bu dişler öyle de sağlamdır ki! Yaşlı başlı köpeklerin bile ağzında kendi dişleri vardır, hiçbiri protez değildir.

Kısacası kuduz köpek hangi cins ve yaşta olursa olsun, hart diye ısırma ve mikrop bulaştırma kudretine sahiptir. Bu yüzden köpeklerle münasebette çok dikkatli olmak gerekir.

Hayvandaki belirtilere gelince... Kuduz köpek huzursuzdur ve buna bir anlam veremez. Genetik olarak kafası fazla çalışmadığından bi doktora görünmeyi de akıl edemez. Birkaç gün sonra yakın arkadaşlarından birine konuyu açar:

-Yav Karabaş, bana bi haller oluyo. Çok sinirliyim yav!

-Hamile kalmış olmayasın.

(Hazım'ın notu: Köpeklerde bizdeki gibi gebe kalındığında mide bulantısı, aşerme filan olmaz. Kim fikfikledi ulan beni diye sinirlenirler. Bu yüzden mantıklı bir soru.)

-Mümkün değil, üç yıldır menopozdayım.

-Kemik filan dokunmuştur zaar! Biraz istirahat et, belki geçer.

Bu tavsiyeler boşunadır. Köpek gittikçe daha da kötüleşmekte ve olur olmaz hırçınlıklarından dolayı arkadaşlarıyla arası açılmaktadır. Sonunda yapayalnız kalır. Artık arkadaşları onu gördüklerinde kaldırım değiştirmektedirler. İyice bunalan köpek depresyona girer, ağzı köpürmeye başlar. Çevresindekiler artık onun deli olduğunu ve kemik yerine deterjanla beslendiğini sanmakta ve iyice ondan uzak durmaktadırlar. Zavallı köpek her ne kadar çevresindekilere "yapmayın, ben deli değilim, bana biraz anlayış gösterin, sahip çıkın" dese de boş, o artık "istenmeyen köpek" ilan edilmiştir. Bir süre sonra evlerden kolonya aşırıp onları içmeye başlayan köpek her gün sarhoş sarhoş ortalıkta dolaşmaya başlamıştır.

O da biz insanlar gibi alkole sığınmıştır işte, ne yapsın fıkara! Sarhoşluğu da pis olduğu için çekilmez duruma gelir zamanla ve günün birinde iyice kafayı yer. Artık gördüğü her insanı yürüyen bir kemik olarak algılamaktadır. (Bir çeşit halusinasyon) Önüne geleni ısırır. Artık kuduzluk mertebesine yükselmiştir.

Yer kalmadığı için haftaya bu hastalığın klinik belirtileri ve tedavisini anlatacağım. Amacım sizi bilgilendirmek. Biliyorsunuz ortalık köpek dolu. Aman dikkat!..



GÖRÜŞ

Özgürlük

Sungur SAVRAN

Son dönemde Söz'ün sayfaları birlik tartışmalarının metinleri yayınlandığı için çok dolu. "Ülke ve Özgürlük" filmi hakkında yazdığım "20. Yüzyılın Sırrı!" başlıklı yazıya Erdoğan Tatlav'ın yönelttiği eleştiriyi cevaplamayı bu yüzden ertelemiştim. Ufuk Uras'ın geçen hafta aynı filmden hareketle benzer konulara değinmesi, bu tartışmanın sürdürülmesinin sadece benim açımdan değil, genel olarak yararlı olacağını gösteriyor.

Sevgili Tatlav, benim yazımı geçmişin deneyimlerinden "ortak dersler çıkarmak yerine, onlardan tarihsel hiziplerin tarihsel tezlerine silah üretmek" gibi yanlış bir yaklaşım içinde olmakla suçluyor. Oysa kendisi ders falan çıkarmıyor, sadece stalinizmin gecikmiş ve objektivist bir özürcülüğünü (Frenkçe deyimle apolojisini) yapıyor. Bu tartışma, edebi sözcükler arkasında gizlenemeyecek kadar önemli. Onun için Tatlav'ın yaklaşımı için ileri sürdüğüm bu tezi madde madde kanıtlayacağım.

1. Tatlav, Sovyet tarihinin "ortak tarihimiz" olduğunu ileri sürüyor. Ekim Devrimi ve bürokratik yozlaşmaya uğramış olsalar bile işçi devletlerinin tarihi elbette bütün devrimcilerin ortak tarihi olmalı. Ama bürokrasinin cinayetleri benim tarihim değil; ben önderlerinden birinin, Trotskiy'in bürokrasinin ajanları tarafından katledildiği kanıtlanmış bir politik geleneğe mensubum. Ben Ekim devrimini yöneten Merkez Komitesi'nin birkaçı hariç, bütün üyelerinin katledilmesini devrime karşı işlenmiş "yüz kızartıcı" bir suç olarak görüyorum. Tatlav bulmuyorsa, hala, olan biten bu kadar şeyden sonra, stalinist bürokrasinin devrimcilere taarruzunun yanında duruyor, tarihten hiçbir ders çıkarmıyor demektir.

2. Tatlav "Troçki'nin de, Stalin'in de teorik perspektif düzeyinde temel sorunlarda esasen aynı yerde durduklarını" söylüyor. Eğer "tek ülkede sosyalizm" ile dünya devrimi, "milli komünizm" ile enternasyonalizm, Lenin'in kurduğu III. Enternasyonal'i kapatmakla onun yerine IV. Enternasyonal'i kurmak, bürokratik diktatörlük ile sovyet demokrasisi, Büyük Rus şovenizmi ile Leninist uluslar politikası arasında "esastan" bir fark göremiyorsa, Tatlav geçmişten hiçbir ders çıkaramıyor demektir.

3. Tatlav'ın temel iddiası, benim sübjektivist (öznelci) bir tarih açıklaması yaptığım. Oysa benim yaslandığım açıklama (işçi devletinin bürokratik yozlaşması) Sovyet tarihinin tek tutarlı materyalist açıklamasıdır. Bürokrasinin, işçi sınıfının bütününden farklılaşmış "çıkarları" dolayısıyla kendine özgü ve karşı-devrimci bir politika güttüğünü söylüyorum. "Çıkarlar" kavramı ne zamandan beri materyalizmin temel kavramlarından biri olmaktan çıkıp, "öznel" bir kavram oldu? Tatlav, Sovyetler Birliği'nde varlığını kabul ediyor mu, etmiyor mu? Bu konuda susmakla kendini yeniden ders çıkaramaz bir konuma mahkum ediyor.

4. Tatlav'ın temel tezi benim bürokrasi dediğim şeyin tarihsel koşulların "nesnel sonucu" olduğu. İşte objektivizm! Koşullar elbette önemlidir, ama şaşmaz biçimde tek bir sonuca varacaklarını söylemek Marksizmin değil Kautskyciliğin yöntemidir. Tatlav'ın yöntemi bütünüyle geçmişin yöntemi: Sorunlar varsa bunlar kaçınılmazdı, dolayısıyla yapılacak bir şey yoktu. İşte özürcülük! Sosyalistler için "ders çıkarmak", nesnel koşullara teslim olan bir tarih yazmak değil, geçmişin yeni koşullar altında tekrarlanmasını engellemek ve geleceğin hareket hattını belirlemek için tarihi eleştirel biçimde mülkedinmektir. Her şey "nesnel sonuç" ise, hangi hareket hattı? Tatlav'ın tarzıyla kendimizi tatlı bir rehavete bırakıp, geçmişi gözyaşlarıyla anabilir, geleceğin daha iyi olması için dua edebiliriz ancak!

5. Tatlav bana "ağaçlara takılıp kalmamayı", bütünsel olmayı öneriyor. Hangi ağaçlar, bütün bir orman var ortada! Yazı tam dört tane devrimci krizin (Alman, İspanyol, İtalyan, Fransız) önderlikleri yüzünden sonuçsuz kaldığını anlatıyor. Yunan örneğini de mi verseydim? Stalin'e rağmen gerçekleştirilen Çin ve Yugoslav örneklerini de mi anlatsaydım? Kısacık bir yazıdaki örneklerle sınırlı kalmak Tatlav'ın neden tercihi? Neden ders çıkarmaktan kaçıyor?

6. Nihayet "zurnanın zırt dediği" yere geliyoruz. Tatlav benim "Ülke ve Özgürlük"ten çıkardığım sonuçları beğenmiyor. "Karşı devrimci", "felaket", "ihanet" ve benzeri sözcükleri kullandığım için üslubumu da beğenmiyor. Soruyorum: "Ülke ve Özgürlük", hakkında konuşmaya değer bir film mi, değil mi? Değerse, ağzını açıp anlamsız sesler çıkarmayan biri ne diyebilir bu film hakkında? Film ne hakkında? Yönetmene göre, "film ihanete uğrayan bir devrimi anlatırken", senariste göre, "İspanya'ya gelen gençler, başkalarının çıkarları uğruna ihanete uğramışlardı. Bu İspanyol Komünist Partisi'nin ihanetiydi" (İspanya 1936 Baharı, Z Yayınları). İhanet var mı, yok mu Erdoğan? Eğer varsa, benim gibi bunu dile getirmek "öznellik" mi, yoksa en nesnel tavır mı? Senin gibi üstünü örtmek nesnel bir tavır mı, yoksa "öznelliğin" en uç biçimi mi?

Evet "ihanet" dediğim için değil, ama susanları doğrudan muhatap aldığım için üslubum kışkırtıcıyd. Gelecekte birlikte iş yapacaksak, hele hele devrim yapacaksak, bunun, geçmişin enkazı konusunda susarak değil, her şeyi hep birlikte didikleyerek, ters çevrilmiş tek bir taş bırakmayarak ve evet, ders çıkartarak olacağına inandığımdan; geçen yazımı bir çağrıyla bitirmiştim. Bunu da başka bir çağrıyla bitiriyorum: Yoldaşlar, haydi Sovyet deneyimi konusunda susmayalım. Söz'ün sayfalarında ya da başka yerde, gelin tartışalım. Tartışalım ki, ders çıkaralım. Tartışalım ki, geleceğimiz geçmişimiz gibi olmasın!

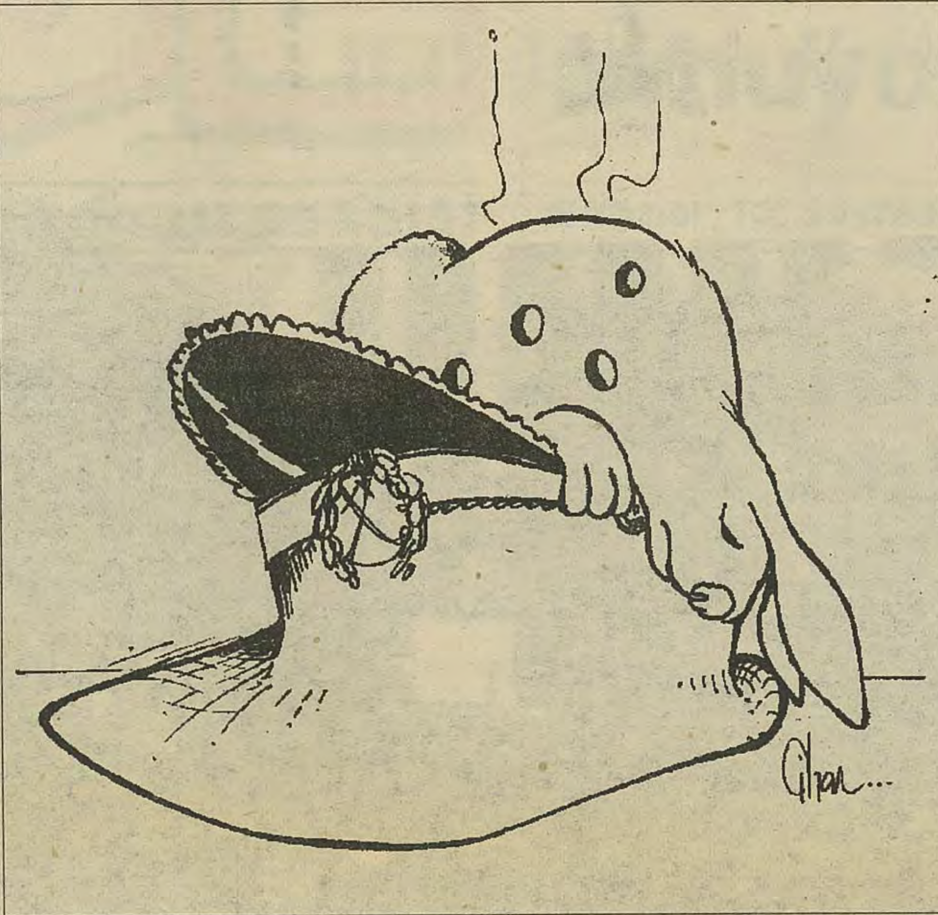
İki insan, iki hikaye; biri askeriye, biri polisiye

Nazif OFLAZ

Aşağıda anlatılan hikayeler gerçeğe uygundur. Halen 1995 yılının Türkiyesi'nde yaşanmaya devam edilmektedir ve aslında sadece birer 'küçük hikaye' dirler. Daha "büyük" lerine her gün tanık olunmaktadır. Adı geçen kurum ve şahısların isimleri de gerçektir. Ancak kendisiyle, anlatılanları ilişkilendirecek kimseler de anlayışla karşılanacaktır. Yazar inanıyor ki; "Anlatılan hepimizin hikayesidir."

Biri asker, biri polis... İkisi de Türkiye'nin en "gözde" iki kurumunun "unsur"ları... TSK'de, er olarak Babaeski 1. Zırhlı Tugay İstihkam Komutanlığı'nda zorunlu askerliğini yapan Salih Subaşı ile, İzmir Selçuk Karakolu'nda, yaşamak için "gönüllü" polislik yapan Kadir Karakaş... Salih Subaşı büyük bir olasılıkla Kürt... Güneydoğu'lu diyor, O'nunla ilgili haberi yazan gazeteci... Kadir Karakaş'ın nereli olduğunu bilmiyorum... Onu yazmıyorlar... Ancak 15 yıllık evli, Tire Anadolu Lisesi'nde okuyan bir oğlu ve üç yaşında bir kızı olduğu yazılı... 12 yıllık polis memuru olduğunu ve 13 milyon 750 bin TL aldığını da yazmayı unutmamışlar...

Bu iki insanın birbirini tanıdığını sanmıyorum... Tanışsalar belki birçok konuda anlaşamayacaklar ya da anlaşacaklar... Neyse bunun önemi de yok zaten... Bizi ilgilendiren, kurumları ve meslekleriyle ilgili, "bazılarından çok farklı, ama birbirlerine benzer şeyler" söylemeleri ve başlarına gelenler... Başka insanların başlarına gelenler gibi...



İki hikaye...

Önce er Salih Subaşı'nın hikayesini anlatalım. Salih askerlik yaptığı ilçeden İstanbul'a giderken otobüste bulunanlarla sohbet ediyor. Sohbet sırasında "Güneydoğu bölgesinde çok asker ölüyor. Daha da ölür" şeklinde konuşunca "Vatanın ve milletin bölünmekte olduğunu" düşünen birileri tarafından jurnalleniyor. Jurnal, apar topar dikkate alınarak, askerlik yaptığı Tugay Askeri Mahkemesi'ne iletiliyor. 33. Mekanize Tugay Komutanlığı Askeri Savcılığı jurnalcileri dinledikten sonra, Subaşı'nın söylediği sözlerin "Milli mukavemeti kırmak" suçunun kapsamına girdiğine karar veriyor. Ancak Askeri Savcılık, Türk Ceza Yasası'nın 155. maddesinde düzenlenen suçun kendi yetki alanlarına girmediğine, bu nedenle dosyanın Genelkurmay Askeri Mahkemesi'ne gönderilmesine karar veriyor. Genelkurmay Askeri Savcılığı "suç"la ilgili olarak dava açma yoluna giderse -ki bu kesin gibi- asker Salih, TCK'nun 155. maddesi gereğince, "halkı askerlikten soğutmak için telkinatta bulunmak suretiyle milli mukavemeti (ne ola ki!) kırmak" suçundan Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde yargılanıp, iki aydan iki yıla kadar hapis ve ayrıca para cezasına çarptırılacak.

Asker Salih'in hikayesi şimdilik bu kadar... Peşine düşülürse "kırk kısım tekmili birden hikaye"lere taş çıkartacağı kesin...

Şimdi gelelim Polis Kadir Karakaş'ın hikayesine...

Polis Karakaş, görüşlerini ifade etmek için otobüste sohbet etme yolunu seçmemiş. Kurumuyla ilgili görüş ve rahatsızlıklarını bir mektupla Cumhurbaşkanı, Başbakan, Anayasa Mahkemesi Başkanı, Emniyet Genel Müdürü, milletvekilleri ve bazı basın yayın kuruluşlarına göndermiş. Mektubuna "Lütfen bu insanlık ayıbını durdurun!" başlığını koyan Karakaş, polis örgütündeki çalışma koşullarının eşitsizliğinden yakınarak bazı polislerin haftada 40 saat çalıştığını, ancak haftada 60-70 saat çalışan polislerin de olduğunu ve herkesin aynı ücreti aldığını, bu haksızlığı içine sindiremediğini ifade etmiş. Hikayenin esas önemli kısmı buradan itibaren başlıyor... Yazdığı bu içerikteki mektup yüzünden Karakaş, önce İzmir Selçuk Karakolu'ndaki görevinden açığa alınıyor. Daha sonra göreve iade edilince, Karaburun İlçe Karakolu'na sürgün ediliyor...

Karakaş kendisiyle görüşen gazeteciye "Teşkilatta akademisyenler, bürokratlar istedikleri gibi at koşturuyor. Siyasi yelpazede birilerinin adamları sıfır motor, lüks arabalarla fink atıp, çocuklarını gezdirirken, hizmet araçları benzinsizlikten garajlarda tutuluyor" diyor. Bütün bu uygulamaların polis içerisinde insan ve sınıf ayırımının kanıtı olduğunu söyleyen Karakaş, "Türkiye'de insan hakları yok. Avrupa Parlamentosu'na Uluslararası Çalışma Örgütü'ne suç duyurusunda bulunuyorum. Türkiye'yi bu haliyle Ortak Pazar'a alan ahmaktır. Beni sürgün ederek ya da görevden alarak polis teşkilatında intiharlar duracaksa, hiç durmasınlar polislikten atsınlar" diyerek onu atan ve sonra sürgün edenlere ateş püskürüyor. Polis Karakaş, haksızlığa, adaletsizliğe, sınıf ayırımına tahammülü olmadığı için bazı yerlere mektup gönderdiğini, bunun da en doğal ve insan olma hakkı olduğunu özellikle vurguluyor. Görüşlerini mektuba dökmesinin nedeni olarak, ileteceği haksızlıkları dile getirecek dernek ve sendikalarının olmayışını gösteren polis memuru Karakaş, bu kurumların eksikliğinin de farkında olduğunu söylüyor.

Polis memurunun hikayesi de burada bitiyor... mu acaba... Hayır... Zira Karakaş Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruya hazırlanıyor. Bu hikayenin devamı da ne azından er Salih'in hikayesi kadar "heyecanlı" ve "kasvetli" geçeceğe benziyor... Biliniyor ki, artık her ikisi için de, o kurumlarda "görev" çok zor ve meşakkatli geçecek... Ve ne acıdır ki biri zorunlu biri "gönüllü" olarak göreve devam etmek zorunda kalacak...

Hikayelerden hisse

Bu iki hikayenin belki de en önemli benzerliği; öznelerin, devletin zor ve baskı aygıtları olan kurumlarda "çalışıyor" olmaları ve hikayelerin de orada geçmiş olması değil, hatta uğradıkları takibatın benzerliği de değil, bu ülkede herkesin yaşadığı/yaşayabileceği bu tür hikayelerin, önemli oranda duyarsızlıkla ve görmezlikle karşılanmasıdır. Her iki kurum içerisinde de, eziyete maruz kalan personelin durumu, genellikle kurum içi sorun kabul edilir ve üzerinde pek durulmaz. Bu olgu yani sorunlara karşı olan ilgisizlik, kurumlardaki personeli yaralamakta ve kıyıcı özelliklerini artırmaktadır. Özellikle polis teşkilatındaki şiddet uygulamasının ve intiharların yoğunluğunun bu olgu ile yakın bir ilişkisi vardır.

Devletin, kendi baskı aygıtları içerisinde görev yapanlara ve hizmet edenlere bile, küçük şikayetlerde bulunmalarından ötürü takibat/cezalandırma yoluna gitmesi, içinde yaşadığımız sistemin gerçek yüzünü ortaya sermeye yeter de artar bile... Bu konuda fazla söze gerek yok...

Ancak, her türlü ezme ezilme ilişkisine, sömürü ilişkilerine karşı olanların, hem TSK, hem de Polis içerisindeki ezme ezilme ve sömürü ilişkileri hakkında da söz söylemeleri ve buralara ilişkin statükocu olmayan sendikalaşma modelleri üretmeleri gerekmiyor mu? Her iki kurumdaki mevcut gerici yapının kırılması ve "aşılma"ları için mücadelenin bir yolu da çeşitli gerekçe ve nedenlerle orada görev yapanların da ekonomik/demokratik sorunlarına sahip çıkıp, onların çığlıklarını duymaktan geçmiyor mu?

Bütün polis şeflerinin ve emekli genarallerin -hepsinin ellerinde kan kınası- TBMM'ne taşınmaya çalışıldığı Türkiye'de, bu kurumlarda yönetici olarak görev yapmayanlara, kurumların "bütün" yükünü çekenlere, "komutanlarınız ve şefleriniz siyaset yapmak üzere Meclis'e giderken siz de, derneğinizi ve sendikanızı kurun ve siyaset yapın!..." çağrısı yapmak bu insanların da sorunlarına sahip çıkıldığının bir göstergesi olacaktır. Belki bu çağrı şimdilik mütevazı bir çabadan öteye gitmeyecektir... Ancak unutulmamalıdır ki; büyümesi ve yeşerdiği ortamda güzellikler sergilemesi için, gülü ekmek zorunludur.



Komünistlerin dönüşü ya da Ekim Devrimi'nin gayriresmi yıldönümü

Ekim Devrimi'nin 78. yıldönümü, geçen 7 Kasım günü, "tarihin sonu"nu ilan edenlerin şaşkın bakışları altında dünyanın birçok ülkesinde kitlesel olarak kutlandı. "Şaşkınlık" daha çok Moskova'da yapılan kutlamalara yönelikti. Türkiye'de yayınlanan günlük gazetelerin sayfalarından bile bu şaşkınlığı izlemek mümkündü.

Hürriyet "Komünistler dönüyor" başlığını atmıştı dış haberler sayfasına. Kızıl Meydan'da 200 bin kişinin katıldığı, orak-çekiç'li kızıl bayrakların dalgalandığı kutlamalara belli ki bir anlam verememişti Hürriyet'in editörleri. Sosyalizm yıkılmamış mıydı? Hele şu "insanlığın yüz yılına el koyan marksizm" çökmemiş miydi? Nereden çıkmıştı bu insanlar?

Bu sefer töreni düzenleyen devlet de değildi. Bu nedenle Hürriyet editörü, yayımladığı fotoğrafın altına yazdığı "resim altı" yazısında "bir tanklar eksikti" diyordu. Evet eski ve resmi törenlerden farklı olarak tanklar, zırhlı araçlar, nükleer başlıklı silahlar ve üniformalılar yoktu bu törende. Belki de Rusya tarihinin en "sivil" ve görkemli Ekim Devrimi gösterilerinden biri gerçekleştirilmişti. İşte asıl şaşırtıcı olan buydu. Sivil ve görkemli bir gösteri.. Ve dalgalanan kızıl bayraklar..

Hürriyet, Milliyet ve Sabah gibi gazeteler haberi "atlamadı". Çünkü, haber atlanamayacak kadar büyüktü. Yapılan, şaşkınlıkla karışık bir uyarıydı; "dikkat komünistler dönüyor!"

Hürriyet gazetesindeki "resim altı" yazısında şöyle deniyordu; "Moskova'da Ekim Devrimi'nin yıldönümü eski Sovyet dönemini hatırlatan dev bir gösteri ile kutlandı. Sadece, resmi geçitlere katılan tanklar eksikti. 150 bin kişi, komünistlerin yükselişini, "Yankee go home" sloganları ile duyurdu. Dev kalabalık meydanlara sığmadı."

Onbinlerce komünistin Kızıl Meydanı "kızıl bayraklarla donattığı"nın da vurgulandığı haberde, bir başka ayrıntı dikkati çekiyordu; gösteriye katılanların çoğu genç ve orta yaşlıydı. Oysa diyor Hürriyet yazarı, geçen yıllarda yapılan gösterilere küçük kalabalıklar katılırdı ve bunların büyük çoğunluğunu da yaşlılar oluştururdu.

Evet, Sovyetler Birliği ve diğer Doğu Bloku ülkelerinin çöküşünden sonra "tarihe gömüldüğü" savunulan komünizm geri dönüyordu. "Onlar da döndü" başlığıyla verilen bir "çerçeve" haberde, Litvanya, Bulgaristan, Beyaz Rusya, Polonya gibi ülkelerde benzer bir gelişmenin yaşandığına da dikkat çekiliyordu. Durum vahimdi!

Yanılmışlardı. İnsanlığın ortak hafızasının zayıf olduğunu sanmışlardı. Ekim Devrimi'nin, kapitalizmden sosyalizme geçişi başlatan büyük bir kopuş; dünyayı derinden sarsan, ezilen sınıfların ve dünya halklarının kurtuluş mücadelelerini esinlendiren dev bir tarihsel eylem olduğunu unutturmak istemişlerdi. İnsanlığın ileriye doğru gerçekleştirdiği en önemli atılımlardan biri olan Ekim Devrimi'ni insanlığın belleğinden silmeye kalkışmışlardı. Beceremedikleri açık.

Tarihin yasaları hükmünü sürdürüyor. Ekim Devrimi ile başlayan sosyalizme geçiş süreçleri, kitlelerin yaratıcı inisiyatifi ve katılımının gerçekleştirilemeyişi; kendi demokrasisini kuramayışı ve sonuçta bürokratik bir çarpılmaya uğrayarak kireçlenmesi gibi, kabaca özetlenebilecek nedenlerle krize girip '89'da çöktü. Ancak bu çöküşten sonra, iddia edilenin aksine, dünya daha özgürlükçü, adil, eşitlikçi, demokratik ve barışçı bir döneme de girmedi. Tersine, her şey daha kötüye gitti. Kapitalizm, dünya ölçeğindeki egemenliğini tehdit eden bu gücün ortadan kalktığı koşullarda emekçi halklara karşı küstah bir saldırı başlattı. İnsanlığın geleceği tehlikeye düştü.

Çöküşün dünya genelinde yarattığı travmayı insanlık artık atlatıyor. Diyalektik bir süreç işliyor. Yaşadıkları rejimlerin yıkılışına katılan, en azından kayıtsız kalan insanlar, kısa bir sessizlik ve geçiş döneminin ardından, yeniden "sosyalizm" diyorlar. Çünkü, "eski" olanla "yeni" olanı, dün ile bugünü karşılaştırıyorlar. En önemlisi de, geçmişte yapılan hataların bilgisine ve muazzam bir deneye/birikime sahipler. Ve nihayet, kapitalizmin sosyalizmden başa bir alternatifinin bulunmadığını, insanlığı bekleyen diğer seçeneğin ise "barbarlık" olduğunu farketmeye başladılar. İşte bu nedenle şimdi onlar daha tehlikeli. İnsanlık önemli bir dönemeçten geçiyor.

Evet tarihin hükmü yürüyor. Restorasyon döneminin sonuna yaklaşılıyor. Moskova'da ve başka yerlerde onbinlerce insan Ekim Devrimi'nin yıldönümünü kutluyor. Gösterilere giderek daha çok genç insan katılıyor. Bu gösteriler "gayriresmi" oluyor. Tanklar, diğer zırhlı araçlar ve nükleer başlıklı silahlar bu gösterilerde yer almıyor.

SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

● Sahibi: Olgu Ltd. Şti. ● Koordinatör: Seyfi ÖNGİDER
● Yazı İşleri: Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Vehbi ERSAN, Veysi SARISÖZEN,
● İdare: Ali KÜÇÜK, Muzaffer TUTKAN
● Sorumlu Müdür: Hüseyin AYIK
● Ankara Büro: Mustafa ERDOĞAN, Aylan UNCU, Tarık DEMİR
● Ankara Tel: (0312) 418 41 98 Fax: (0312) 418 22 63

Avrupa Temsilcilikleri

● Almanya Temsilciliği — Tel : 0049.69.7075714 Fax: 0049.69.625645
● Fransa: Y. Mustafa ÖZKAN — Tel : 0033148572114 Fax: 0033148571691
● İsviçre: Süleyman ÖZGÜR — Tel : 004113415213
● İngiltere: Ahmet SAYER — Tel : 00441814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul Tel: (0212) 244 30 67 - 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29 Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık Dağıtım: BBD